

Міністерство освіти і науки України
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти та освітніх інновацій

Тетяна Качак

***Дитяча література
та методика навчання
літературного читання***

Навчально-методичний посібник

**Івано-Франківськ
"НАІР"
2025**

ББК 83.8. К 31.

УДК 087.5: 37.016:808.1 (072)

ISBN 978-617-8768-13-3

Качак Т. Дитяча література та методика навчання літературного читання. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2025. 160 с.

Авторка:

Качак Тетяна Богданівна, докторка філологічних наук, професорка кафедри початкової освіти та освітніх інновацій Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Рецензенти:

Мафтин Наталія Василівна, докторка філологічних наук, професорка кафедри української літератури Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Круль Лариса Миколаївна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Навчально-методичний посібник містить тематику лекційного курсу та основний зміст практичних занять із дисципліни «Дитяча література та методика навчання літературного читання». Розроблений відповідно до навчальної програми. До кожної теми подано плани практичних занять, завдання для самостійного опрацювання, творчої роботи, варіанти активностей та вправи для рефлексії, список рекомендованої літератури. Подано методичні коментарі, списки книг для читання та програмові вимоги до іспиту.

Призначення посібника – сприяти засвоєнню студентами спеціальності «Початкова освіта» кращих зразків української та зарубіжної дитячої літератури, теоретичних знань з методики навчання літературного читання; набуттю практичних навичок застосування компетентнісного підходу до реалізації завдань та змісту літературної освіти у початковій школі; удосконаленню вмінь і навичок використовувати ефективні новітні технології у процесі формування читацької, літературознавчої, особистісно-орієнтованої, бібліотечно-бібліографічної складових літературної компетентності і розвитку самостійного читання молодших школярів.

Надруковано за ухвалою Вченої ради
Педагогічного факультету
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника
Протокол № 4 від 23 жовтня 2025 р.

© Качак Т. Б.

© Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

«Дитяча література та методика навчання літературного читання»

– складова частина дисциплін блоку професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань: засвоєння змісту літературної освіти у початковій школі (прочитання та осмислення, аналіз літературних текстів, які включені у навчальну програму з літературного та позакласного читання, передбачені для вивчення відповідно до мовно-літературної змістової лінії навчальної програми для початкової школи; рекомендовані для додаткового читання молодшим школярам; передбачені для вивчення за варіативною складовою навчальної програми), опанування студентами системою знань про закономірності процесу навчання літературного читання, підготовка висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі освіти відповідно до вітчизняних та європейських стандартів.

Курс «Дитяча література та методика навчання літературного читання» побудовано на трьох основних компонентах: «українська дитяча література», «зарубіжна дитяча література», «методика навчання літературного читання»

ЗМІСТ

Тематика лекційного курсу з «Дитячої літератури та методики навчання літературного читання»	6
--	----------

Змістовий модуль І. Зародження і розвиток української дитячої літератури. Формування читацької та літературознавчої компетентностей молодших школярів

Практичне заняття № 1. Вступ. Література для дітей та юнацтва як об'єкт вивчення. Літературна освіта молодших школярів	7
Методичний коментар «Як правильно аналізувати художні твори?».....	10
Алгоритми аналізу художніх творів	11
Практичне заняття № 2. Зародження і формування української дитячої літератури. Програми з літературного читання.....	13
Матеріали для підготовки до оксфордських дебатів. Регламент і проведення дебатів (Оксфордська модель)	16
Практичне заняття № 3. Автобіографізм у творчості Тараса Шевченка. Підручники з літературного читання.....	19
Літературний квест «Мій Шевченко»	22
Фрагменти презентації Я. Кодлюк «Технологія організації роботи з підручником у початковій школі»	29
Практичне заняття № 4. Творчість Олени Пчілки та Лесі Українки для дітей. Читацька компетентність молодших школярів.....	33
Практичне заняття № 5. Образ дитини у творчості українських письменників 20-30-х років ХХ століття. Читацька компетентність молодших школярів.....	37
Практичні заняття № 6 – 7. Дитяча література 60-х років ХХ ст. Літературознавча компетентність молодших школярів.....	42
Практичне заняття № 8 – 9. Українська література для дітей другої половини ХХ століття. Вивчення творів різних жанрів на уроках читання у початковій школі.....	47
Алгоритми аналізу творів з учнями початкової школи: картки для інтерактивного завдання.....	50
Презентація «Методика вивчення творів різних жанрів»	53

Змістовий модуль 2. Сучасна українська та зарубіжна література для дітей і юнацтва. Формування читацької самостійності учнів. Креативні методики промоції дитячої книжки і читання

Практичне заняття № 10 – 11. Література для дітей кінця ХХ століття. Особистісно-діяльнісна компетентність молодших школярів.....	67
---	----

Практичне заняття № 12 – 13. Українська дитяча література на сучасному етапі. Основи бібліотечно-бібліографічної компетентності молодших школярів.....	69
Критерії Барбари Кіфер для аналізу дитячої книжки	75
Практичне заняття № 14. Казки Шарля Перро та французька література для дітей. Самостійне дитяче читання.....	78
Практичне заняття № 15. Німецька література для дітей. Особливості вивчення зарубіжної літератури для дітей у початковій школі.....	82
Практичне заняття № 16. Новаторство Льюїса Керрола й інших дитячих письменників у англійській літературі для дітей. Креативність вчителя та учнів у системі літературної освіти у початковій школі.....	85
Практичне заняття № 17. Творчість скандинавських письменників для дітей: Ганс Християн Андерсен, Сельма Лягерлеф, Астрід Ліндгрєн. Промоція дитячої книжки і читання.....	88
Практичне заняття № 18. Література для дітей письменників США. Промоція дитячої книжки і дитячого читання серед молодших школярів.....	92
Методичний коментар «Як правильно написати рецензію, відгук, есе?»	94
Як вести читацький щоденник?	96
Лабораторні заняття	97
Перелік питань для підсумкового контролю (Іспит)	102
Список художніх текстів для читання з української літератури для дітей	110
Список художніх текстів для читання із зарубіжної літератури для дітей	114
Презентація «Сучасна українська література для дітей та юнацтва: жанрово-тематичне розмаїття. Знакові книжки».....	117
Методичне забезпечення вивчення дисципліни	143
Рекомендована література	144

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ З «ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ»

Модуль 1. Зародження і розвиток української дитячої літератури. Формування читацької та літературознавчої компетентностей молодших школярів

Тема 1. Вступ. Література для дітей та юнацтва як об'єкт вивчення. Основи теорії літератури. Літературна освіта молодших школярів.

Тема 2. Народнопоетична творчість для дітей. Програма з літературного читання для початкової школи.

Тема 3. Зародження і формування української дитячої літератури (XI – поч. XIX століття). Підручники з літературного читання.

Тема 4. Нова українська дитяча література XIX – початку XX століття. Методика формування читацької компетентності молодших школярів.

Тема 5-6. Література для дітей та юнацтва у 20-50-х роках XX ст. Методика формування читацької компетентності молодших школярів.

Тема 7-8. Українська література для дітей другої половини XX століття. Літературознавча компетентність молодших школярів.

Тема 9-10. Українська література для дітей другої половини XX століття. Методика вивчення творів різних жанрів на уроках читання у початковій школі.

Модуль 2. Сучасна українська та зарубіжна література для дітей і юнацтва. Формування читацької самостійності учнів. Креативні методики промоції дитячої книжки і читання

Тема 11-12. Українська дитяча література на сучасному етапі. Формування особистісно-діяльнісної компетентності молодших школярів.

Тема 13-14. Українська дитяча література на сучасному етапі. Основи бібліотечно-бібліографічної компетентності молодших школярів.

Тема 15. Французька література для дітей. Формування читацької самостійності у молодших школярів.

Тема 16. Німецька література для дітей. Особливості вивчення зарубіжної літератури для дітей у початковій школі.

Тема 17-18. Англійська література для дітей. Креативність вчителя та учня у системі літературної освіти у початковій школі.

Тема 19. Скандинавська, італійська й польська література для дітей та юнацтва. Креативність вчителя та учнів у системі літературної освіти у початковій школі.

Тема 20. Література для дітей письменників США. Промоція дитячої книжки і дитячого читання серед молодших школярів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Зародження і розвиток української дитячої літератури. Формування читацької та літературознавчої компетентностей молодших школярів

Практичне заняття № 1

Вступ. Література для дітей та юнацтва як об'єкт вивчення. Літературна освіта молодших школярів

Зміст, завдання, мета вивчення дисципліни «Дитяча література та методика навчання літературного читання»

Література для дітей та юнацтва: художні особливості, специфіка, функції.

Аналіз художнього твору в процесі вивчення дисципліни «Дитяча література»

Роди і види літератури. Жанрова система.

Алгоритми аналізу ліричних, прозових та драматичних творів.

Схема аналізу головного героя художнього твору.

Літературна освіта як складова початкової ланки освіти

Мета і завдання, принципи літературної освіти молодших школярів.

Основні напрями роботи з формування першооснов початкової літературної освіти.

Уроки мови і читання як основна форма опанування змісту мовно-літературної освіти.

Для самостійного опрацювання

1. Опрацювати алгоритми аналізу художніх творів різних жанрів.
2. Використовуючи цифрові інструменти та ресурси (*Canva, Genially* чи ін.), скласти схему «Види аналізу художнього твору для дітей та юнацтва».
3. Ознайомитися з методичним забезпеченням курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання».
4. Провести аналіз уроку читання. Розробити схему основних його типів.

Творча індивідуальна, групова та колективна робота

Підготувати у парах чи мікрогрупах відеопрезентацію сучасної української книжки, керуючись інструкцією:

- 1) Вибрати цікаву книгу для дітей молодшого шкільного віку сучасного українського автора, в якій гармонійно поєднано змістовний та актуальний текст і якісні ілюстрації.
- 2) При підготовці проєкту можна переглянути і орієнтуватися на зразок (<https://www.youtube.com/watch?v=NtWmSMtlmPM>) або

запропонувати власний варіант читання чи презентації прочитаної книги.

- 3) Записати відеоролик тривалістю до 5 хв. На початку чи в кінці відеоролика озвучити чи написати у титрах, хто підготував цю роботу (Наприклад, текст читала, Проєкт підготували....)

Варіанти активностей на занятті

1. Робота з поняттями «Література для дітей» / «дитяча література» та «літературна освіта» з використанням цифрових інструментів *Miro* / *Padlet*.

Завдання: студенти у мікрогрупах створюють інтерактивні карти «Особливості та функції дитячої літератури» з доданими прикладами творів. Презентують і обговорюють результати виконаного завдання.

2. Аналіз творів різних жанрів для дітей з метою актуалізації знань з теорії літератури.

Завдання: кожна мікрогрупа отримує короткий текст, читає та інтерпретує його, використовуючи при цьому алгоритми аналізу творів, подані нижче.

3. Аналіз героя твору для дітей.

Завдання: студенти у мікрогрупах обирають текст, адресований дітям, в якому є яскраве зображення казкового чи реального героя. Складають цифрову схему чи асоціативний куш «Характеристика героя» (зовнішність, риси характеру, вчинки, ставлення автора й інших персонажів).

4. Аналіз принципів літературної освіти.

Завдання: кожна мікрогрупа розглядає один принцип (науковості, доступності й посильності, естетизму, виховного потенціалу, особистісно-орієнтовного підходу та ін.). Студенти пояснюють його сутність та добирають приклад із уроку читання, де принцип реалізується.

5. Конструктор уроку.

Завдання: у мікрогрупах студенти працюють з інтерактивною дошкою (*Miro*), де розташовані «пазли»: мета, завдання, тип уроку, методи, прийоми. Мікрогрупа складає власну модель уроку читання, пояснюючи, чому саме така структура є доцільною.

6. Підсумкова дискусія на одну із тем:

- Дитяча і доросла література: у чому полягає специфіка цих сегментів мистецтва слова?
- Художній світ дитячої літератури: подібності й відмінності з літературою для дорослих.
- Функції, мова, герої: що робить дитячу літературу особливою?
- Чому дитяча література – не спрощена версія дорослої?

- Дитяча література як окремий художній феномен: межі й відмінності.
- Для дітей чи для всіх? Характерні риси літератури для юного читача.
- Для чого потрібна літературна освіта молодших школярів?
- Чи може урок мови замінити урок читання?

Варіанти етапу рефлексії

1. Хмарка слів «Одним словом» з використанням інструментів *Mentimeter*.
Завдання: дати відповідь на питання:
 - Яким одним словом/фразою я можу охарактеризувати дитячу літературу?
 - Що нового я дізнався /дізналася на занятті?
2. «Сходинок усвідомлення».
Завдання: заповнити схему з трьох сходинок:
 - 1) Що нового дізнався /дізналася?
 - 2) Що мене здивувало?
 - 3) Що можу застосувати у майбутній роботі з дітьми?
3. «Цифрове портфоліо думок» з використанням інструментів *Padlet* чи стікерів.
Завдання: написати на «картці»:
 - одну тезу, яку кожен вважає найважливішою для себе;
 - одне запитання, яке залишилося нез'ясованим після заняття.
 Потім група переглядає картки і вибирає спільні теми для обговорення.

Література

1. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. 456 с.
2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
3. Качак Т. Б. Цифрові інструменти літературної освіти в початковій школі. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 196 с.
4. Качак Т. Б. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти: збірник науково-методичних статей Івано-Франківськ: Тіповіт, 2013. 132 с. URL: <https://surl.li/yxvgcl>
5. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
6. Білявська Т. М. Методика навчання літературного читання: Навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2017. 109 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0055333.pdf>
7. Вашуленко О. В., Левченко І. В., Захарченко О. А. Варіативність уроків літературного читання. *Учитель початкової школи*. 2015. № 4. С. 27 – 31. URL: <https://surl.li/unybpt>

8. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: Підручник. К., 2001.
9. Качак Т. Літературна освіта в Україні: промоція дитячої книги і читання. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 4. Рівне: Дятлик М., 2013. С. 239 – 246. URL: <https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/276>
10. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 280 с.
11. Літературознавча енциклопедія: у 2-х томах. / Авт.-укладач. Ю.Ковалів. К.: ВЦ «Академія», 2007.
12. Літературознавчий словник-довідник / Р. Г. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. К.: ВЦ «Академія», 1997. URL: <https://surl.li/drgccq>
13. Марко В. Аналіз художнього твору: навч. посіб. К.: Академвидав, 2013. 280 с.
14. Мартиненко В. Сучасні тенденції розвитку читацької діяльності молодших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2017. № 23 (2). С. 189 – 190. URL: <https://lnk.ua/QRVdWoke3>
15. Мірошніченко Л. Ф., Мірошникова Н. О. Шляхи аналізу художнього тексту: класифікація, стисла характеристика (У шкільній практиці. У сучасному літературознавстві). *Всесвітня література у середніх навчальних закладах України*. 2001. № 5. С. 15 – 17.
16. Науменко В. О. Психолого-педагогічні основи навчання читання у початковій школі. К.: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 124 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7011/1/V_Naymenko_PPONCHYPSH_2012.pdf
17. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах. К. : Освіта, 2007. 205 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/SAVChENKO.pdf>

Методичний коментар «Як правильно аналізувати художні твори?»

Пропонуємо прочитані тексти аналізувати комплексно і системно (за Г.Ключеком) на таких змістово-формальних рівнях:

- тематико-проблематичному (експліцитний та імпліцитний зміст);
- образному;
- структурно-композиційному;
- жанрово-стильовому;
- мовно-нараційному.

АЛГОРИТМИ АНАЛІЗУ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ

Поетичний твір

- 1 крок. Читання тексту (може супроводжуватися прослуховуванням якісного аудіозапису тексту; написанням партитури).
- 2 крок. Визначення тематики поезії.
- 3 крок. Аналіз образу ліричного героя та інших образів.
- 4 крок. Розгляд структурної побудови вірша (метричних, строфічних особливостей).
- 5 крок. Визначення жанру поетичного твору.
- 6 крок. Окреслення стилістичних особливостей.
- 7 крок. Аналіз мови вірша (фоніки, художніх засобів, стилістичних фігур).
- 8 крок. Зіставлення (асоціювання):
 - а) творів такої ж тематики;
 - б) поетичних творів того ж автора;
 - в) елементів художньої структури поетичних творів;
 - г) творів також жанру.
- 9 крок. Емоційно-оцінна характеристика твору.
- 10 крок. Аналіз літературно-критичних рецепцій твору.
- 11 крок. Відзначення морально-етичного, естетичного, виховного впливу твору на читача.
- 12 крок. Узагальнення.

Прозовий твір

- 1 крок. Читання тексту (супроводжується використанням художньої зображувальної наочності: переглядом відео-, фото-, кінопродукції, яка стосується цього тексту).
- 2 крок. Визначення теми.
- 3 крок. Окреслення проблематичного кола тексту.
- 4 крок. Аналіз образу головного героя та інших образів.
- 5 крок. Пафос твору (емоційно-ціннісні орієнтації всього твору)
- 6 крок. Розгляд сюжетно-композиційної будови тексту (структура, система образів, система деталей).
- 7 крок. Визначення жанру.
- 8 крок. Окреслення стилістичних особливостей.
- 9 крок. Аналіз наративної природи тексту.
- 10 крок. Мовні особливості.
- 11 крок. Зіставлення (асоціювання)
 - а) творів такої ж тематики;
 - б) творів того ж автора;
 - в) елементів художньої структури подібних творів;
 - г) творів також жанру;
 - д) твору та його екранізації.
- 12 крок. Емоційно-оцінна характеристика твору.
- 13 крок. Аналіз літературно-критичних рецепцій твору.

14 крок. Відзначення морально-етичного, естетичного, виховного впливу твору на читача.

13 крок. Узагальнення.

Драматичний твір

1 крок. Читання тексту (може супроводжуватися інсценуванням його фрагментів чи переглядом відео-, фотоматеріалів).

2 крок. Визначення теми.

3 крок. Аналіз головних і другорядних дійових осіб.

4 крок. Розгляд схеми розгортання дії (зав'язки, розвитку дії, кульмінаційного моменту, розв'язки).

5 крок. Робота над ремарками

6 крок. Аналіз структурної побудови драми.

7 крок. Визначення жанру.

8 крок. Аналіз мовного пласту драми.

9 крок. Зіставлення (асоціювання)

А) п'єс такої ж тематики;

Б) п'єс того ж автора;

В) елементів художньої структури подібних творів;

Г) творів також жанру.

10 крок. Емоційно-оцінна характеристика твору.

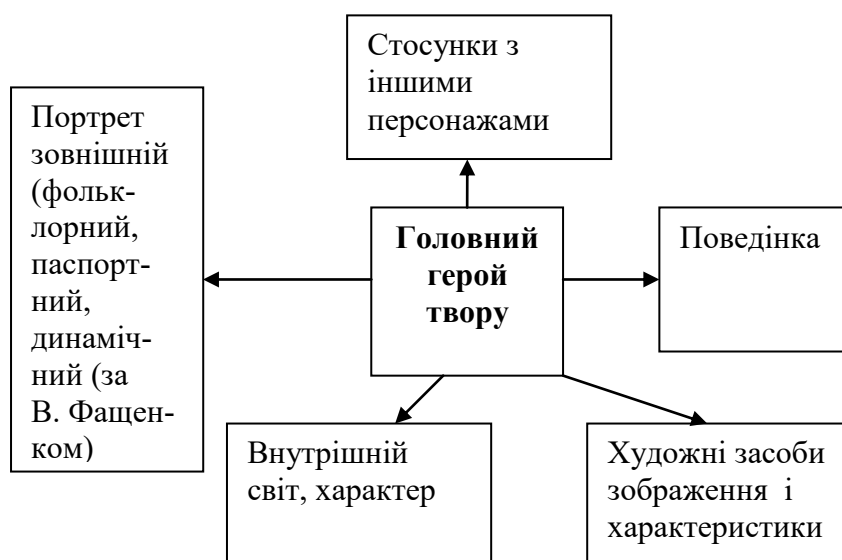
11 крок. Аналіз літературно-критичних реценсій твору.

12 крок. Відзначення морально-етичного, естетичного, виховного впливу твору на читача.

13 крок. Узагальнення.

Кожен з алгоритмів можна умовно поділити на три основні етапи реалізації, які пов'язані із сприйманням художнього твору; осмисленням художнього твору; виходом за його межі.

СХЕМА АНАЛІЗУ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ ТВОРУ

Практичне заняття № 2

Зародження і формування української дитячої літератури. Програми з літературного читання

Українські народні казки

Визначення жанру казки. Іван Франко про казку. Аналіз статті «Байка про байку» – післямови до збірки «Коли ще звірі говорили».

Українські народні казки про тварин.

Українські народні чарівні або фантастичні казки.

Українські народні побутові казки.

Особливості змісту навчальних програм курсу «Літературне читання»

Структура програм. Зміст пояснювальної записки.

Змістові лінії програм, укладених під керівництвом О. Савченко та Р.Шияна.

Сутність тематично-жанрового, естетичного, літературознавчого, комунікативно-літературного принципів впорядкування змісту літературного читання.

Оксфордські дебати «Чи потрібна інтеграція предметів у НУШ?»

Для самостійного опрацювання

1. Опрацювати (прочитати і проаналізувати) приклади дитячого фольклору, зокрема народних казок різних видів (про тварин, чарівних, побутових).
2. Підготувати повідомлення на тему: «Казка народна і казка літературна: спільні та відмінні риси».
3. Підготувати розгорнутий аналіз навчальних програм О. Савченко та Р. Шияна щодо реалізації мовно-літературної освітньої галузі.
4. Охарактеризувати Державний стандарт НУШ.
5. Підготуватися до участі в оксфордських дебатах на тему «Інтеграція в НУШ: плюси і мінуси»

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Записати від батьків, бабусь та дідусів колискові пісні, легенди перекази та інші зразки дитячого фольклору і оформити книжечку «Фольклор моєї родини» або створити лепбук чи презентацію з використанням інструментів *Canva* або *Padlet* «Українська народна казка» для молодших школярів.
2. Зробити огляд-презентацію однієї з навчальних програм для початкової школи.

Варіанти активностей на занятті

1. Робота з поняттями «Казка», «Народна казка», «Авторська казка». Завдання: студенти у мікрогрупах створюють інтерактивну карту (*Miro / Padlet*) «Види казок та їх характеристики», додають приклади творів. Презентують та обговорюють результати.

2. Аналіз народних казок.

Завдання: кожна мікрогрупа отримує народну казку для аналізу: 1 група – про тварин, 2 – група – чарівну казку, 3 група – соціально-побутову казку. Визначають сюжет, головних героїв, мораль, жанрові ознаки. Результати оформлюють як цифрову схему чи коротку презентацію.

3. Інтерактивний програмний батл «Савченко vs Шиян».

Завдання: на основі аналізу структури і змістових ліній програм з мовно-літературної освіти О. Савченко та Р. Шияна студенти двох мікрогруп висвітлюють особливості, ключові відмінності та принципи впорядкування матеріалу у цих нормативних документах.

Кожна група показує свої напрацювання у вигляді міні-схеми або інфографіки (достатньо однієї слайд-карти). Інша група ставить 1-2 уточнюючі запитання або додає щось важливе, якщо пропущено.

Студенти об'єднують ключові моменти обох програм на одній схемі у *Miro / Padlet*, виділяючи спільне та відмінне кольорами.

4. Характеристика і презентація підручників з літературного читання з використанням мультимедійних засобів.

5. Оксфордські дебати «Чи потрібна інтеграція предметів у НУШ?»

Варіанти етапу рефлексії

1. Метод «Три речення» з використанням інструментів *Miro*.

Завдання: записати три речення:

- Найважливіша ідея заняття;
- Найцікавіший факт або висновок;
- Одне запитання або виклик для себе у майбутній роботі.

Обговорити відповіді студентів.

2. «Цифрова мапа казок» чи «Дерево казок».

Завдання: створити асоціативний кущ з назвами українських народних казок трьох видів і презентувати його або у вигляді «цифрової мапи казок» з використанням *Canva* чи іншого цифрового ресурсу, або візуалізувати у вигляді «дерева казок» на дошці з використанням стікерів

Мультимедійні ресурси

1. Українські народні казки. Аудіоказки. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=boNTuhhBIhA>
2. Рукавчика. Українська народна казка. URL: https://www.youtube.com/watch?v=THzOFKM_34o
3. Пан Коцький. Українська народна казка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WyBxBXEw8cA>
4. Коза-Дереза. Українська народна казка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=urWVVEtFw9E>
5. Кривенька качечка. Українська народна казка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Giah527koC4>
6. Котик та Півник. Українська народна казка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1jfX1MN88gk>
7. Язиката Хвеська. Українська народна казка. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=piLkMXDNPqo>

Література

1. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. С. 26 – 51.
2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
3. Качак Т. Б. Цифрові інструменти літературної освіти в початковій школі. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 196 с.
4. Качак Т. Б. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти: збірник науково-методичних статей Івано-Франківськ: Тіповіт, 2013. 132 с. URL: <https://surl.li/yxvgcl>
5. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
6. Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів: ПАІС, 2005. 368 с.
7. Франко І. Байка про байку. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=21954>
8. 100 казок: Том 1 / упоряд. І. Малкович; худож. В. Єрко, О. Колесников, К. Лавро, В. Пальчун, О. Петренко-Заневський, В. Харченко, К. Штанко. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. 160 с.
9. 100 казок: Том 2 / упоряд. І. Малкович; худож. К. Лавро, І. Коршунов, В. Пальчун, В. Єрко, І. Ключковська. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2008. 128 с.
10. 100 казок: Том 3 / упоряд. І. Малкович; худож. К. Штанко, В. Єрко, К. Лавро, О. Петренко-Заневський, В. Пальчун, І. Коршунов, І. Сулима, В. Гаркуша. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2012. 128 с.

11. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
12. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 1-2 класи. URL: <https://surl.li/xphjog>
13. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 3-4 класи. URL: <https://surl.li/rtnssm>
14. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р. Б. Шияна. Цикл І. URL: <https://surl.li/xbikud>
15. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р. Б. Шияна. Цикл ІІ. Проект. URL: <https://surl.li/zbjdqw>

Матеріали для підготовки до Оксфордських дебатів

1. Качак Т. Б. Академічна риторика. Підручник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2023. 216 с.
2. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 1). *Нова українська школа*. URL: <https://nus.org.ua/2017/08/15/integrovane-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/>
3. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 2). *Нова українська школа*. URL: <https://surl.li/ldkrlu>
4. Кобинець Я. Інтегроване навчання: зміна сенсу освіти та виклик для вчителів. *Освіта UA*. URL: <https://osvita.ua/school/method/85062/>
5. Лиховид І. Розбираємо інтегроване навчання «на атоми» разом з Інною Дьоміною або Чому інтеграція – це не страшно. *Нова українська школа*. URL: <https://surl.li/ukzaga>
6. Мірошнікова А. Словник НУШ: Інтегроване навчання. *Освіторія*. URL: <https://osvitoria.media/experience/slovnyk-nush-integrovane-navchannya/>
7. Ніколенко Л. Інтеграція в НУШ: інтеграційний підхід у початковій загальній освіті. URL: <https://osvitaua.com/2020/02/88064/>

РЕГЛАМЕНТ ДЕБАТІВ (Оксфордська модель)

Дебати організовує і проводить **Голова**, який / яка не має права брати участі в дискусії, тому що є нейтральною особою.

Голові допомагає **Секретар**, який / яка інформує того, хто виступає, про те, скільки часу йому залишилося, а також займається документацією дебатів.

Перед дебатами учасники займають місця згідно такого принципу:

- з **правої сторони** – особи, що захищають тезу,
- з **лівої сторони** – особи, що заперечують тезу,
- у кінці залу, **посередині** – особи, котрі ще не мають визначеної думки

Порядок проведення дебатів

1. Кожен промовець розпочинає виступ словами: «Пане Голово...». Учасники дебатів звертаються один до одного «Пан/Пані».

2. У дебатах по черзі виступають особи, що захищають тезу, і ті, що цю тезу заперечують. Першою виступає особа, котра захищає і визначає тезу. Наступні промовці повинні обговорювати цю визначену тезу. Останні промовці підсумовують аргументи сторін. Закінчує промовець, що заперечує тезу.

3. Після головних виступів починаються дебати в залі, в якому кожен має право голосу, перед тим подаючи своє ім'я і прізвище Секретареві. Промовці по черзі представляють сторони, що підтримують і заперечують тезу.

4. Дебати тривають доти, поки є охочі виступити або до постанови Голови.

Ролі й завдання промовців під час Оксфордських дебатів

Пропозиція

I промовець: Виступ 6 хв.

- Відкриває дискусію.
- Визначає тему.
- Звертається до тези, визначаючи всі незрозумілі в ній формулювання.
- **Представляє 3 (максимум 4) основні аргументи своєї сторони**, частково обґрунтовуючи їх.

Роль не є надто складна, проте дуже важлива, оскільки всі наступні промовці як зі сторони пропозиції, так і опозиції повинні триматися визначеної ним тези.

Опозиція

I промовець: Виступ 6 (8) хв.

- Звертається до означення тези іншої сторони і представляє її власне розуміння, причому це не може бути цілком інше означення, а лише не більше як власне відношення до тези в рамках представленого пропозицією значення.
- Повинен представити **3 головні контраргументи до тези** і обґрунтувати їх.

Роль не є важка, проте вона визначає усю подальшу стратегію своєї сторони.

Пропозиція

II промовець: Виступ 4 хв.

- Розкриває аргументи першого промовця.
- Може дуже коротко звернутися до аргументів опозиції, але це не є його основним завданням.
- Повинен **розвинути обґрунтування аргументів першого промовця і додати власні** (максимум 3) нові аргументи, котрі пов'язані з попередніми.

Ця роль також не належить до складних.

Опозиція

II промовець: Виступ 4 хв.

- Подібно до II промовця зі сторони пропозиції.

Пропозиція

III промовець: Виступ 4 хв.

- Повинен заперечувати аргументи другої сторони.
- Не повинен наводити власні нові аргументи. Лише в крайньому випадку він може це зробити.
- Проте він повинен згадати усі аргументи противників і по мірі можливостей заперечити їх або показати відсутність їх зв'язку з темою дискусії.

Це найважлива роль у дискусії, котра вимагає постійної уваги до аргументів противників і їх динамічного аналізу.

Опозиція

III промовець: Виступ 4 хв.

- Подібно до III промовця зі сторони пропозиції.

Пропозиція

IV промовець: Виступ 5 хв.

- Підсумовує аргументи своєї сторони.
- Може (але дуже коротко) згадати попередній виступ противника. Якщо попередній промовець з його сторони не виконав своєї функції як належить, то він повинен коротко згадати аргументи противників.
- Його основне завдання – все ж таки повторення і закріплення найважливіших аргументів, наведених його стороною, а також обґрунтування їх значення.
- Не повинен наводити жодних нових аргументів.

Ця роль не належить до важких, проте є дуже важливою, оскільки виступ саме цього промовця залишається в пам'яті слухачів.

Опозиція

IV промовець: Виступ 5 хв.

- Подібно до IV промовця зі сторони пропозиції.

Додатковим козирем, який промовець повинен використати, є те, що він закриває основну частину дискусії і має останнє слово.

Дебати в залі

- Після виступів основних промовців розпочинаються дебати в залі, в котрих **може взяти участь кожен** (також основні промовці).
- Промовці з зали повинні виступати по черзі – спочатку промовець зі сторони пропозиції, а потім зі сторони опозиції.
- Кожний промовець має по **3 хвилини**, причому Голова має право скоротити регламент цих виступів.
- Голова має право перервати дебати швидше, якщо вважатиме, що вони тривають занадто довго.
- Після дебатів в залі відбувається голосування. Предметом голосування є аргументи, а не теза.

Практичне заняття № 3

Автобіографізм у творчості Тараса Шевченка. Підручники з літературного читання

Творчість Тараса Шевченка у колі дитячого читання

Автобіографізм та художні узагальнення у віршах «Мені тринадцятий минало...», «І виріс я на чужині...», «І золотої, і дорогої».

Художня довершеність пейзажних творів «Ой діброво, темний гаю», «Тече вода», «Зацвіла в долині червона калина», «Садок вишневий», уривки з поем «По діброві вітер віє», «Тополя», «Зоре моя вечірняя», «Дивлюсь, аж світає».

Гуманізм і поетичність зображення людини і природи у творах Т.Шевченка, які увійшли до кола дитячого читання.

Особливості підручників «Літературне читання»

Підручник – своєрідна модель навчання учнів літературного читання. Основна ідея підручника, реалізація її у змісті. Структура підручника.

Огляд підручників з літературного читання, за якими навчаються сучасні школярі.

Коло читання. Текстові і позатекстові компоненти підручників «Літературне читання». Рубрики підручників з читання та їх зміст.

Робота з підручником на уроці та в позаурочний час в початковій школі.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитати поезії з «Дитячого Кобзаря» Тараса Шевченка.
2. Підготувати жанрово-тематичний огляд текстів, вміщених у підручниках з літературного читання.
3. Охарактеризувати зміст основних рубрик, проаналізувати методичний апарат та ілюстративний матеріал підручників з літературного читання.
4. Дати характеристику «Хрестоматіям сучасної дитячої літератури» для 1, 2-х та 3, 4-х класів (2016).
5. Проаналізувати презентацію Я. Кодлюк «Технологія організації роботи з підручником у початковій школі».

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Підготувати декламацію улюбленої поезії Тараса Шевченка.
2. Провести аналіз конспектів уроків з читання, присвячених вивченню творів Т. Шевченка у початковій школі.
3. Зробити огляд-презентацію одного з підручників з літературного читання для 2, 3 чи 4 класу (усі підручники доступні на сайті Інституту модернізації змісту освіти: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>)

Варіанти активностей на занятті

1. Аналіз автобіографізму у поезіях Тараса Шевченка.

Завдання: студенти у мікрогрупах обирають один вірш або уривок поеми Т.Шевченка і складають ментальну карту «Елементи автобіографізму» (особисті переживання автора, зображення природи, морально-етичні висновки).

2. Пейзажні образи у творчості Т. Шевченка.

Завдання: кожна група обирає пейзажну поезію Тараса Шевченка і створює коротку презентацію (*PowerPoint* або *Genially*), акцентує на художніх засобах, за допомогою яких передано красу природи, настрої та емоції ліричного героя.

3. Огляд підручників з літературного читання і демонстрація презентацій.

4. Методичний конструктор уроку.

Завдання: студенти розробляють короткий план уроку читання з використанням обраного твору Т. Шевченка, продумують методи, прийоми, завдання та очікувані результати.

5. Літературний квест «Мій Шевченко».

Варіанти етапу рефлексії

1. «Хвилинка емоцій».

Завдання: обрати одне слово або коротку фразу, яка найкраще передає враження від читання поезій Т. Шевченка. Пояснити свій вибір.

2. «Три запитання до себе».

Завдання: записати на стікерах або на дошці *Padlet*:

- Що нового я дізнався/дізналася?
- Що мене найбільше здивувало?
- Як я можу використати ці знання в роботі з дітьми?

3. «Шевченко очима дітей».

Завдання: обрати улюблений уривок чи поезію Т. Шевченка і коротко сформулювати, чому його варто вивчати з учнями початкової школи.

Мультимедійні ресурси

1. Найкращі вірші Т. Шевченка. URL: https://maximum.fm/najkrashchi-virshi-tarasa-grigorovicha-shevchenka_n137337

2. Шевченко Тарас. Дитячий Кобзар. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NtWmSMtlmPM>

3. Шевченко Тарас. Садок вишневий коло хати. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Di1iramkzGc>; <https://www.youtube.com/watch?v=VoQ29dIWSwM>

4. Шевченко Тарас. Мені тринадцятий минало. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fDMNPW6Yp1c>
5. Шевченко Тарас. І золотої і дорогої. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SXC8pT8m-КА>

Література

1. Шевченко Т. Дитячий Кобзар. Львів: ВСЛ, 2023. 64 с.
2. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. С. 64 - 70.
3. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
4. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
5. Голубовська І. Шевченкове слово на уроках читання в початковій школі. *Волинь-Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. 2010. № 21. С. 282 – 290. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/6938/1/123.pdf>
6. Кодлюк Я. Інновації у змісті підручників для початкової школи. *Початкова школа*. 2017. № 12. С. 42 – 46.
7. Кодлюк Я. Технологія організації роботи з підручником у початковій школі. URL: <https://lnk.ua/djVWpPYNk>
8. Савченко О. Інноваційний потенціал підручника з читання. *Педагогічний журнал*. 2019. № 3. С. 65 – 71. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-65-71>
9. Савченко О. Методичний потенціал нового підручника з літературного читання у 3-му класі. *Проблеми сучасного підручника*. К.: Наукова думка, 2020. Вип. 25. С. 133 – 148. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-25-133-148>
10. Тарас Шевченко для дітей та учнів НУШ. URL: <https://www.lycem-dydytny.com/taras-shevchenko-dlia-ditej/>
11. Ткачук Г. «Шевченкові уроки» – в кожную школу і родину. *Початкова школа*. 2014. № 3. С. 1 – 3.
12. Ткачук Г. «Шевченкові уроки» – в кожную школу і родину. *Початкова школа*. 2014. № 4. С. 55 – 58.
13. Троян І. «Від патетичного Кобзаря до дружнього Ше»: як провести не нудний урок про Тараса Шевченка. *Знайшов*. URL: <https://surl.li/hpjnpm>
14. Як цікаво розповісти про Шевченка: інтегрована тема для 2-го класу. *НУШ*. URL: <https://nus.org.ua/2020/03/02/yak-tsikavo-rozpovisty-pro-shevchenka-integrovana-tema-dlya-2-go-klasu/>

ЛІТЕРАТУРНИЙ КВЕСТ «МІЙ ШЕВЧЕНКО»

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти та освітніх інновацій

Літературний квест

Мій Шевченко

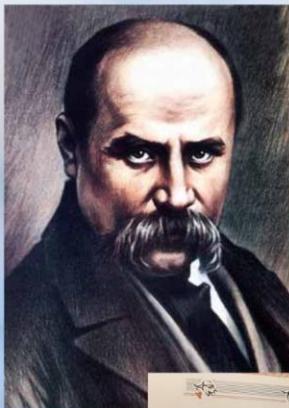
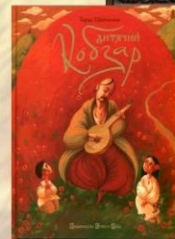
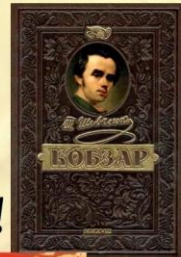
Поетичні дати

Борітеся – поборете! Вам Бог помагає!

Заняття з Дитячої літератури та методики навчання літературного читання
Педагогічний факультет

Учасники: студенти другого курсу спеціальності "Початкова освіта"

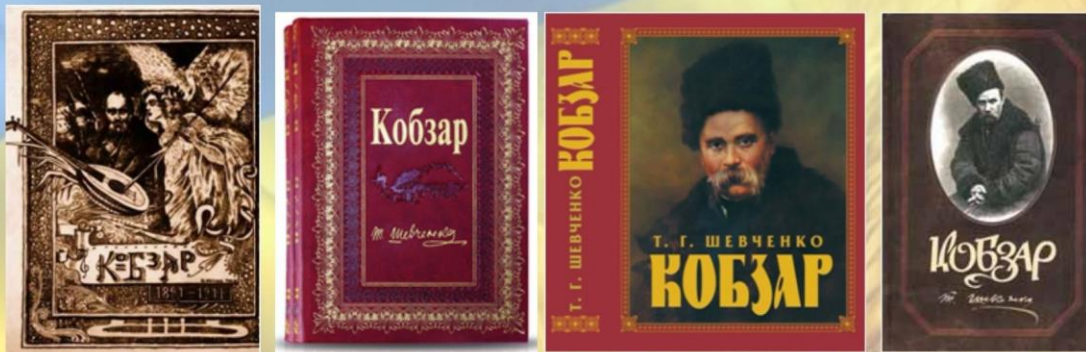
Викладач: **Тетяна Качак**, докт. філол. наук, професор

Ти чув: співала мати при вікні
Слова Шевченка світлі і сумні.
- Чому, мамуню, серцю в грудях тісно?
- То пісня, українська наша пісня...
Ти вперше прочитав із "Букваря"
Вогненні, вічні вірші Кобзаря.
- Чом жаром обпікає кожне слово?
- То мова, українська наша мова...
Із книг тобі відкрилось до кінця
Життя коротке гнаного співця,
Діла і думи сина Батьківщини.
- Що то дзвенить, відлунює в серцях?
- То слава, горда слава України!

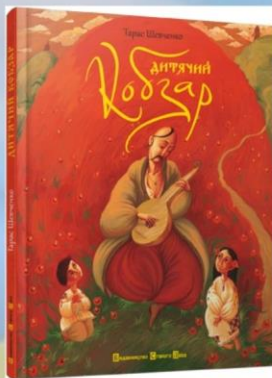
Юрій Герасименко

Першу збірку своїх поетичних творів Шевченко видав у 1840 році під назвою **«Кобзар»**. До неї ввійшло 8 поезій: «Думи мої», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Думка», «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч». □

Шевченкові твори у дитячому читанні

У коло дитячого читання ввійшли Шевченкові поезії та уривки поем, які складають так званий «Малий Кобзар для дітей» (1911 р. перше видання).

Збірка містила розповідь про життєвий і творчий шлях письменника, поезії «Село», «Вечір» («Садок вишневий коло хати»), «Світає, крає неба палає», «За сонцем хмаронька пливе», «Рече та стогне Дніпр широкий», «У нашім раї на землі», «Сон» (На панщині пшеницю жала...), «Е-е... люлі-люлі», «Тече вода з-під явора», «І золотої й дорогої», «Зацвіла в долині», «На Великдень, на соломі», «Човен», «Ми вкупочці колись росли», «Сестрі», «Три шляхи», «Тополя», «Ой, одна я, одна», «Ой умер старий батько», «Був собі дід та баба», «Над Дніпровою сагою», «Ішов кобзар до Києва», «Доля («Ти не лукавила зо мною...»», «Перебендя» (Є. П. Гребінці), «Іван Підкова», «До Основ'яненка», «Н. Маркевичу», «Мені однаково, чи буду», «В неволі тяжко...», «Думи мої, думи мої», «Мені тринадцятий минало», «Давно те діялось! Ще в школі...», «Не додому вночі йдучи», «Ми восени такі похожі», «Не молилася за мене», «Маркові Вовчкові», «Учітеся брати мої!», «Заповіт».

Шевченкові твори у дитячому читанні

Класифікація за тематикою і проблематикою, типовими образами ліричних героїв.

- Пейзажна лірика («Дивлюся, аж світає», «Зоре моя, вечірняя», «Зацвіла в долині», «Тече вода з-під явора», «Ой діброво, темний гаю», «За сонцем хмаронька пливе» та інші).
- Поезії, в яких розгортається гармонійне життя родини («Садок вишневий коло хати», «І досі сниться під горою») займають особливе місце у творчості Т. Шевченка. Це поезії – спогади, поезії – мрії про щасливе дитинство.
- Вірші про сирітське дитинство, в тому числі з елементами автобіографізму («І золотої й дорогої», «Мені тринадцятий минало», «На Великдень на соломі», «Маленькій Мар'яні»). Тарас Шевченко вніс у літературу психологічний образ дитини.
- Твори, в яких постають образи матері і дитини («Катерина», «Наймичка», «Сон»).
- Твори на історичну тематику ввійшли в коло дитячого читання завдяки пізнавальному та виховному потенціалу, доступній мові. Героїчне минуле України зображує поет у творах «Гамалія», «Іван Підкова», «Тарасова ніч», «Гайдамаки».
- Поезії-роздуми про проблеми людського буття у тогочасному суспільстві («Сестрі», «У нашій раї на землі»).
- Патріотична лірика, побудована на розгортанні мотивів любові до рідної землі та прагненні волі для свого народу («Свою Україну любіть», «Село! – І серце одпочине», «Мені однаково чи буду»).

Мультимедійний контент “Шевченко – дітям”

- Найкращі вірші Т. Шевченка
https://maximum.fm/najkrashchi-virshi-tarasa-grigorovicha-shevchenka_n137337

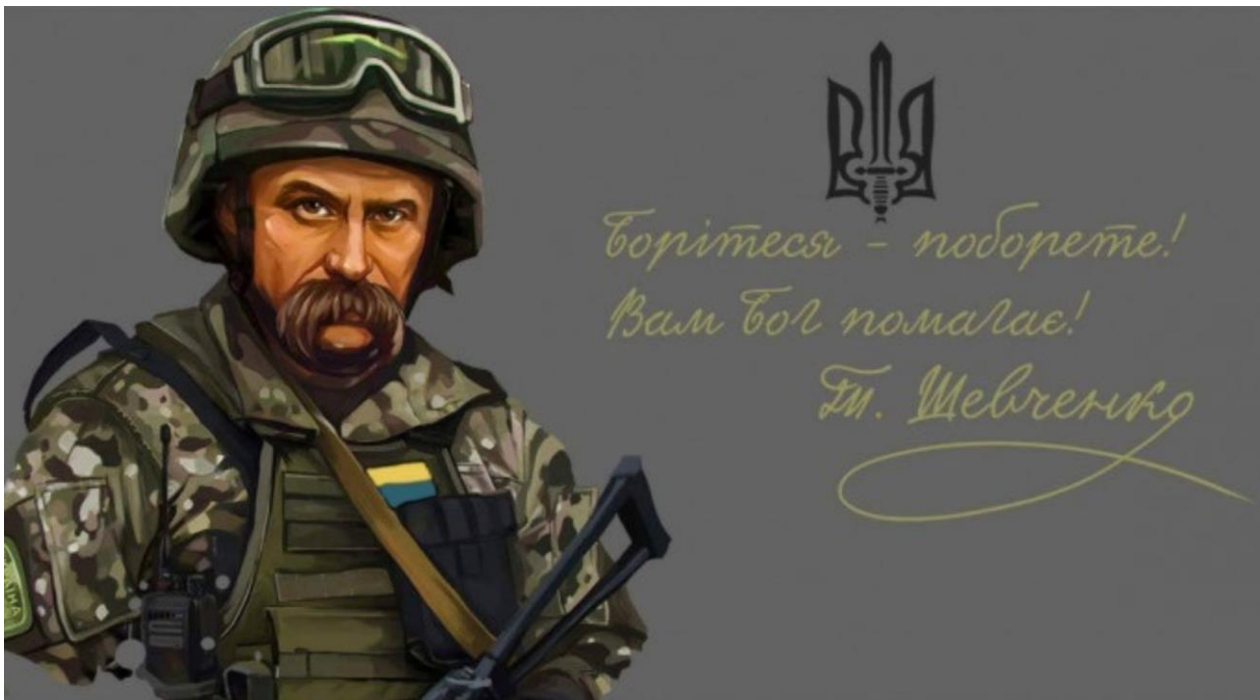
- Шевченко Тарас. Дитячий Кобзар
<https://www.youtube.com/watch?v=NtWmSMtlmPM>

- Шевченко Тарас. Садок вишневий коло хати
<https://www.youtube.com/watch?v=Di1iramkzGc>
<https://www.youtube.com/watch?v=VoQ29dIWSwM>

- Шевченко Тарас. Мені тринадцятий минало
<https://www.youtube.com/watch?v=fDMNPW6Yp1c>

- Шевченко Тарас. І золотої й дорогої
<https://www.youtube.com/watch?v=SXC8pT8m-KA>

Літературний квест «Моя дорога до Тараса»

присвячений аналізу життя і творчості національного поета, поезій, які увійшли до кола дитячого читання і вміщені в «Дитячому Кобзареві».

Квест матиме 5 етапів і відбуватиметься за такими правилами:

- Кожен етап містить одне завдання,
- Виконання завдання етапу дозволяє перейти на наступний етап,
- Перемагає команда, яка швидше і правильно впорається з усіма завданнями,
- Працюємо у двох мікрогрупах

Етап 1

Тарас Шевченко. Факти біографії і творчості

Гра «Скачки»

<https://learningapps.org/watch?v=pwc3ce8ik23>

Етап 2

**Пригадайте та запишіть назви пейзажної
лірики Тараса Шевченка**

Виразно прочитайте
один із віршів та
заповніть картку
його аналізу

Аналіз ліричного твору

Назва твору: _____

Автор: _____

Провідний мотив (тема) твору:	Вид лірики:
Художні засоби, мова твору:	
Ліричний герой:	Цитати:
Мої враження:	

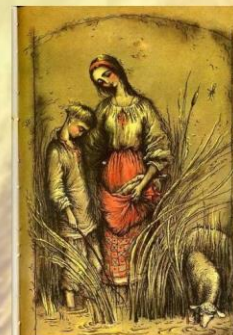
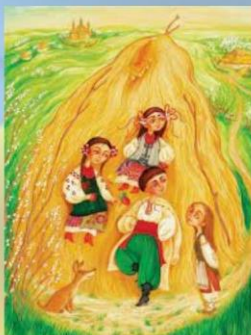
Етап 3

Які художні засоби і пестливі слова використав автор у поезіях, вміщених у «Дитячому кобзареві»? Заповніть таблицю

Назва вірша	Художні засоби	Приклади з твору

Етап 4

Зробіть аналіз автобіографічного вірша Т.Шевченка, в якому йдеться про дитячу сирітську долю. Використовуйте алгоритм аналізу вірша

Етап 5

Шевченко - невичерпний і нескінченний.

Гра «Перший мільйон»

<https://learningapps.org/watch?v=pf2dkre2t23>

Поетичний дати

Шевченкові рядки в моєму серці

Фрагменти презентації Я. Кодлюк «Технологія організації роботи з підручником у початковій школі»

«Робота з підручником – це метод навчання, який передбачає роботу з кожним зі структурних компонентів навчальної книги, що може організовуватися на різних етапах уроку як під керівництвом учителя, так і самостійно; у результаті такої діяльності молодші школярі засвоюють навчальний матеріал та набувають уміння працювати з підручником».

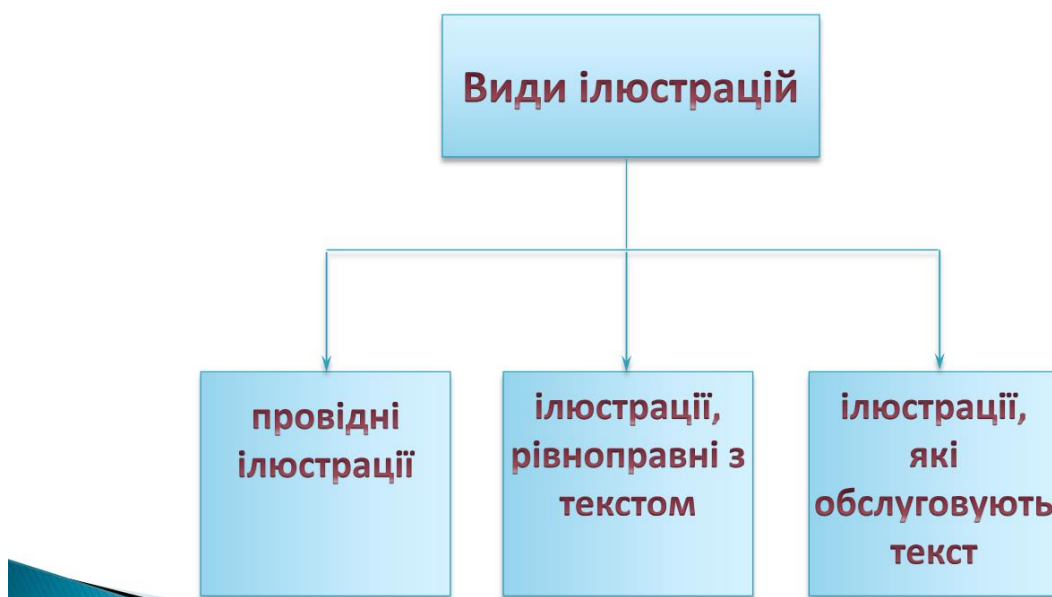

Найпоширеніші види роботи з текстом:

- обговорення заголовка;
- відповіді на запитання за змістом прочитаного;
- самостійне формулювання запитань до тексту;
- різні види читання;
- складання плану твору;
- переказ прочитаного.

Класифікація ілюстративного матеріалу підручника

(за характером взаємозв'язку з текстом та іншими структурними компонентами навчальної книги)

Аналіз наочного зображення, поданого в підручниках, можна здійснювати в таких напрямках:

- у межах ілюстрації (аналіз композиції, кольорів, обстановки, дійових осіб, пейзажу, настрою тощо);
- від ілюстрації до ілюстрації (з метою порівняння);
- від ілюстрації до тексту (визначення, якої частини твору стосується малюнок; яку додаткову інформацію можна почерпнути з нього);
- від тексту до ілюстрації (пошук слів, що розкривають зміст ілюстрації; виявлення випадків неспівпадання тексту і малюнка);
- предметні малюнки використовувати для розвитку логічного мислення (як матеріал для завдань на порівняння, узагальнення, класифікацію, розвиток зв'язного мовлення тощо).

Навчальні завдання (вправи, запитання, задачі) класифікуються за різними ознаками, однак найбільш поширена із них – за **характером пізнавальної діяльності учнів**:

- рецептивні** – на засвоєння знань;
- репродуктивні** – на відтворення навчального матеріалу, його застосування у знайомих умовах (дії за зразком, тренувальні вправи тощо);
- творчі** – на застосування знань у незнайомій ситуації (вправи з елементами пошукової й дослідницької діяльності, з елементами творчості).

Узагальнений підхід до виконання завдання:

- усвідомити завдання (тобто подумати, що потрібно зробити, яку роботу виконати, як оформити результат);
- у процесі виконання орієнтуватися на зразок або інструкцію; здійснювати поточний контроль;
- після завершення оцінити виконану роботу.

Основне призначення *апарату орієнтування* – забезпечити орієнтування школяра у структурі та змісті книги, створити необхідні умови для успішної самостійної роботи з нею.

До цього структурного компонента належать:

– *передмова;*

– *зміст;*

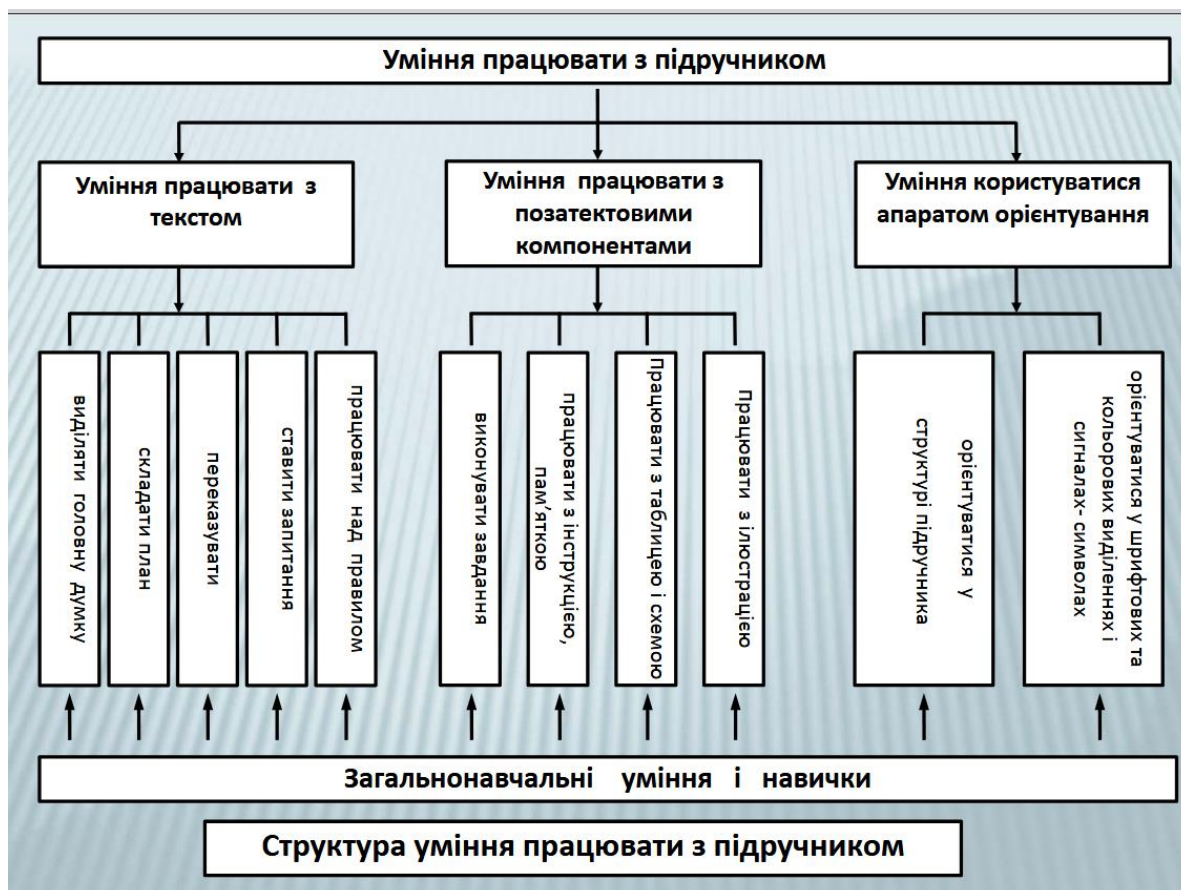
– *рубрикація;*

– *сигнали-символи;*

– *список літератури;*

– *показчики;*

– *колонтикул.*

Практичне заняття № 4

Літературна мандрівка

Творчість Олени Пчілки та Лесі Українки для дітей. Читацька компетентність молодших школярів

Твори для дітей молодшого шкільного віку Олени Пчілки: оповідання, казки, сміховинки, загадки, байки

Тематична різноманітність віршів («Весняні квіти», «Зайчатко і хлоп'ятко», «До діточок», «Зимовий вечір» тощо).

Цикл оповідань про життя видатних людей («Малий музика Моцарт», «Рафаелеві янголята»).

Своєрідність змалювання героїв оповідань та казок («Сосонка», «Хлопчик та ведмідь», «Журавель та чапля», «Казочка про дідову рукавичку», «Куликове болото»).

Фольклорні записи Олени Пчілки: «Дивні пригоди», «Гарбузова родина», «Морквяний вояк» та ін.

Творчість для дітей Лесі Українки

Чарівність, мелодійність «Колискової» («Місяць ясененький»).

Цикл віршів для дітей «В дитячому крузі».

Прозові казки Лесі Українки «Біда навчить» «Лілея».

Загальна характеристика творів для дітей середнього шкільного віку: «Давня казка», «Казка про Оха-чудотвора».

Методика формування читацької компетентності молодших школярів

Основні аспекти читацької компетентності: правильність, виразність, свідомість, швидкість читання. Коло читання.

Методика формування навички читання молодших школярів.

Види читання (голосне, мовчазне), їхнє значення. Основні етапи розвитку навички читання, співвідношення читання вголос і мовчки в початкових класах.

Структура, предметний зміст, мовленнєві механізми читання.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитати та поміркувати над змістом адресованих юним читачам творів Олени Пчілки та Лесі Українки.

2. Проаналізувати конспекти уроків з читання і визначити, які види роботи спрямовані на формування читацьких навичок учнів, читацької компетентності.

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Підготувати методичний кейс: вправи для розвитку навичок правильного, свідомого, виразного, в міру швидкого читання учнів початкової школи. Формат подачі – презентація, плакат, буклет, інфографіка, документ *Word* чи будь-який інший.

Варіанти активностей на занятті

Літературна мандрівка складається із зупинок – міні-завдань і відбувається за маршрутами мандрівки. Студенти працюють у двох мікрогрупах і отримують два маршрути – «Стежку Олени Пчілки» і «Стежку Лесі Українки». На кожній зупинці виконують інтерактивні завдання і презентують їх.

1. Маршрут «Стежка Олени Пчілки»

Зупинка 1. «Казкова галявина»

- Завдання: визначити пізнавальну цінність і виховну ідею казок «Сосонка», «Хлопчик та ведмідь», «Казочка про дідову рукавичку».
- Інтерактив: скласти ілюстровану «карту героїв» (на ватмані або онлайн) для використання на уроці в початковій школі.

Зупинка 2. «Загадковий бум»

- Завдання: скласти 2-3 власні загадки за мотивами віршів «Гарбузова родина», «Морквяний вояк».
- Інтерактив: зачитати загадки іншій мінігрупі, щоб студенти відгадали їх.

Зупинка 3. «Галерея митців»

- Завдання: ознайомитися з уривками з циклу біографічних оповідань про видатних людей («Малий музикант Моцарт», «Рафаелеві янголята»).
- Інтерактив: скласти міні-завдання для дітей початкових класів на основі прочитаного тексту (наприклад, «асоціативний куц», «літературне лото», «дерево рішень», цитатна характеристика героя чи ін.).

Зупинка 4. «Методичний провідник»

- Завдання: розробити фрагмент уроку для учнів 2-3 класу за одним із творів («Сосонка», «Зайчатко і хлоп'ятко», «Малий музикант Моцарт» чи ін.).

Сформулювати мету уроку (навчальну, виховну, розвивальну).

Запропонувати один вид роботи з текстом (читання вголос, аналіз героїв, відповіді на запитання).

Додати інтерактивні, ігрові завдання.

2. Маршрут «Стежка Лесі Українки»

Зупинка 1. «Місячна колискова»

- Завдання: проаналізувати вірш «Місяць ясененький» та визначити, які художні засоби створюють мелодійність поетичного твору.
- Інтерактив: підготувати виразне читання поезії.

Зупинка 2. «Коло друзів»

- Завдання: опрацювати цикл поезій «В дитячому крузі» й виділити теми, близькі дітям.
- Інтерактив: скласти «читацьке коло» – короткі вислови/думки, які можна використати для обговорення емоційного сприйняття поезії школярами («Я відчув / відчула...», «Мені сподобалось...»).

Зупинка 3. «Казкова майстерня»

- Завдання: ознайомитися з прозовими казками «Біда навчить», «Лілея».
- Інтерактив: створити міні-рольову гру для дітей (розіграти уривок у парах чи групах та обговорити, які моральні уроки пропонують ці твори).

Зупинка 4. «Методичний провідник»

- Завдання: розробити фрагмент уроку для учнів 3-4 класу за одним із творів («Місяць ясененький», «Біда навчить», «В дитячому крузі»).

Сформулювати мету уроку.

Запропонувати роботу над виразністю читання (наприклад, читання в особах, з інтонаційним малюнком).

Додати інтерактивний метод (рольова гра, «читацьке коло», асоціативний ряд).

Варіанти етапу рефлексії

1. «Валіза мандрівника»

Завдання: заповнити «Валізу мандрівника» короткими методичними ідеями для вивчення творів Олени Пчілки та Лесі Українки на уроках читання в початковій школі.

Обговорити відповіді студентів.

2. «Три кроки вперед»

Завдання: кожен називає три «кроки», які зробив / зробила б завдяки заняттю (наприклад: дізнався про казки Олени Пчілки – навчився складати загадки – зрозумів, як організувати роботу з дітьми на уроці у процесі вивчення поетичного твору).

Мультимедійні ресурси

1. Олена Пчілка. Сосонка. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=R2_xMeqRorY

2. Леся Українка. Біда навчить. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=GYc1W7szn_c

3. Віртуальна екскурсія. Музей Лесі Українки у Колодяжному. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=w5b7rd2zowE>

Література

1. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. С. 97 – 101; 116 – 120.
2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
4. Пчілка Олена. Годі, діточки, вам спать! Вірші, оповідання, казки, Фольклорні записи. К.: Веселка, 1991. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kosach_Olha/Hodi_ditochky_vam_spat.pdf
5. Леся Українка. В дитячому крузі. Вірші, віршовані казки, уривки з поем. Львів: Видавництво «Каменярь», 1986. URL: <https://surl.li/vukiph>
6. Антологія української літератури для дітей. К.: Веселка, 1994.
7. Бартіш С. «Молода Україна» Олени Пчілки: до питання про еволюцію концепту «дитинство». *Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 3. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. С. 44 – 51.
8. Зборовська Н. Моя Леся Українка. Тернопіль: Джура, 2002. 228 с.
9. Мовчун А. І., Варавкіна З. Д. Рідне слово. Українська дитяча література. Книга перша. К.: Арій, 2007. С. 474 – 494, С. 506 – 521.
10. Новаківська Л.В. «Молода Україна» Олени Пчілки та її погляди на проблеми дитячого читання. *Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст./ Відп. Ред. В. А. Зарва*. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2009. Вип. XX: Лінгвістика і літературознавство. С. 266 – 274. URL: <https://litmisto.org.ua/?p=25603>
11. Тарасинська І. З., Нечепоренко Л. В. Леся Українка і діти. *Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст./ Відп. Ред. В. А. Зарва*. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2009. Вип. XXI: С. 166 – 173. URL: <https://litmisto.org.ua/?p=25747>
12. Українська дитяча література: Хрестоматія. К.: Вища школа, 2002. С. 162 – 172, С. 194 – 206.
13. Бондаренко О. Формування читацької компетентності молодших школярів. *Початкова школа*. 2014. № 5. С. 6 – 8.
14. Вашуленко О., Захарченко О., Левченко І. Варіативність уроків літературного читання. *Учитель початкової школи*. 2015. № 4. С. 27 – 28. URL: <https://surl.lu/pyegdi>
15. Вашуленко О. Зміст і структура читацької компетентності молодшого школяра. URL: <https://lnk.ua/RJ4PjJ3Vz>

16. Вашуленко О. Емоційно-ціннісна складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра. *Початкова школа*. 2013. № 1. С.13 – 18. URL: <https://surl.lu/vwbino>
17. Вашуленко О. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. *Початкова школа*. 2011. №1. С.48 – 51. URL: <https://surl.li/prform>
18. Коваль Г.П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 280 с.
19. Мартиненко В. Сутнісні характеристики читацької компетентності молодших школярів. *Початкова школа*. 2013. № 12. С. 3 – 7. URL: <https://lnk.ua/6y4Xk7BNX>
20. Мартиненко В. Читацька діяльність молодших школярів: сучасні тенденції розвитку. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 16 – 20. URL: <https://lnk.ua/mk4kDoReL>

Практичне заняття № 5

Образ дитини у творчості українських письменників 20-30-х років ХХ століття. Читацька компетентність молодших школярів

Психологізм дитячих образів у творчості Володимира Винниченка. Характеристика оповідань «Кумедія з Костем», «Федько-халамидник».

Художнє зображення дитинства у новелах Василя Стефаника («Діточа пригода», «Мамин синок», «Кленові листки», «Пістунка», «Шкільник», «Катруся», «Моє слово»).

Дитячі характери у психологічних етюдах «Дощ», «Дома», «Волошки», «Петруня», оповіданнях «Роман», «Увечері», «Свекор», «Басурмен», «Мужицький ангел», «Кам'яне царство» Степана Васильченка

Методика формування читацької компетентності молодших школярів.

Орієнтовні завдання для формування читацької компетентності учнів.

Вправи на формування навичок правильного читання.

Вправи і завдання для формування навичок усвідомленого читання. Активізація розумової діяльності. Врахування знань про будову тексту. Словникова робота.

Методика підготовки учнів до виразного читання тексту.

Вправи з розвитку навички виразного читання.

Методика і зорові диктанти І. Федоренка.

Методика вивчення рівня сформованості навички читання.

Визначення швидкості читання, коефіцієнта засвоєння прочитаного, продуктивності читання.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитати твори Володимира Винниченка, Василя Стефаника, Степана Васильченка про дітей.
2. Розглянути програмові вимоги щодо читацьких вмінь і навичок учнів 2 – 4 класів.
3. Окреслити критерії вимірювання та оцінювання рівня сформованості читацької компетентності учнів молодших класів.
4. Проаналізувати конспекти уроків з читання і визначити, які види роботи спрямовані на формування читацької компетентності учнів.
5. Проаналізувати таблицю фіксування навичок читання молодших школярів, запропоновану Галиною Коваль.

Облік стану вмінь та навичок учнів з читання

_____ класу _____ школи

Кількість учнів у класі ____.

Кількість учнів, читання яких перевірялось _____.

Техніка читання

Якості читання

Прізвище, ім'я учня	Спосіб читання				Правильність									Темп, швидкість)	Виразність				Розуміння прочитаного					
					Види помилок														Відповів (ла) на запитання		Переказав (ла) прочитане			
	буквенний	складовий	Склад+слово	Цілими словами	Кількість слів, прочитаних з помилками	Пропусків слів, складів, букв, рядків	перестановка	вставка	повторення	заміна	Помилки в наголосі	Помилки у вимові	Підміна однієї граматичної форми іншою	Кількість слів (знаків), прочитаних за 1 хвилину	Прочитав (ла) виразно, тон відповідає змісту	Прочитав (ла) монотонно, не робить пауз	Прочитав (ла) монотонно, але робить паузи	Прочитав (ла) виразно, виділяє логічні наголоси в реченні, в тексті	частково	повністю	Не відповів (ла)	частково	повністю	Не відповів (ла)

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Підготувати комплекти вправ, ігор і завдань для формування навичок правильного, свідомого, виразного і швидкого читання у молодших школярів з використанням цифрових ресурсів *Canva, Padlet, Wordwall, LearningApps* чи ін.

Варіанти активностей на занятті

1. Аналіз образу дитини у творах українських письменників-класиків.

Завдання: студенти у групах працюють з уривками з творів В. Винниченка, В. Стефаника, С. Васильченка. Визначають психологічні риси дитячих персонажів, добирають цитати з текстів. Результати презентують у вигляді коротких характеристик.

2. Моделювання уроку.

Завдання: студенти в парах розробляють фрагмент уроку читання для 3 – 4 класів з використанням одного з творів (визначення мети, завдань, видів роботи з текстом). Представляють свої напрацювання та обговорюють можливості застосування.

3. Дидактична майстерня.

Завдання: у групах студенти створюють інтерактивні вправи чи ігри для формування читацької компетентності молодших школярів, використовуючи *Canva, Wordwall, LearningApps* або *Padlet*. Презентують завдання колегам.

4. Тренінг «Швидкочитання».

Завдання: студенти в групах опрацьовують методику швидкочитання для молодших школярів. Виконують приклади зорових диктантів І. Федоренка (робота з таблицями слів/чисел). Аналізують, як ці вправи впливають на розвиток уваги, пам'яті та швидкості читання.

5. Дискусія «Дитина як дзеркало епохи».

Завдання: студенти беруть участь у колективному обговоренні, як літературні образи дітей 20 – 30-х років ХХ ст. відображають соціальні, психологічні та виховні проблеми доби. Міркують про актуальність цих образів та творів для сучасних школярів. Формулюють висновки у вигляді спільної «карти думок» (*Miro / Padlet*).

Варіанти етапу рефлексії

1. Метод «Сенкан».

Завдання: скласти п'ятирядковий вірш про образ дитини у творах В. Винниченка, В. Стефаника, С. Васильченка.

2. Гра «Світлофор».

Завдання: позначити кольором підтеми з формування читацької компетентності учнів, які вивчали на занятті:

- зеленим – що зрозуміли і зможуть застосувати на практиці,
- жовтим – що потребує додаткового опрацювання,
- червоним – що залишилось складним/незрозумілим.

Гра «Світлофор»

№	Підтема	 Зрозуміло, можу застосувати	 Потребує додаткового опрацювання	 Залишилось складним
1	Вправи на формування навичок правильного читання			
2	Вправи і завдання для формування навичок усвідомленого читання			
3	Активізація розумової діяльності під час читання			
4	Використання знань про будову тексту у роботі з учнями			
5	Словникова робота як складник читацької компетентності			
6	Методика підготовки учнів до виразного читання тексту			
7	Вправи з розвитку навички виразного читання			
8	Методика і зорові диктанти І.Федоренка			
9	Методика вивчення рівня сформованості навички читання			
10	Визначення швидкості читання учнів			
11	Визначення коефіцієнта засвоєння прочитаного			
12	Визначення продуктивності читання			

Література

1. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. С. 137 – 142; 133 – 136; 157 – 160.
2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
4. Качак Т. Дискурс дитинства у творах Василя Стефаника: рецептивно-естетичний аспект. *Вісник Прикарпатського університету. Філологія*. 2012. Вип. 34-35. С. 61 – 68.

5. Вовк О. Емоційний потенціал дитячих оповідань Володимира Винниченка. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип. 12. С. 193 – 198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2015_12_27
6. Заверталюк Н.І. Екзистенційна проблематика оповідань В.Винниченка для дітей і про дітей. *Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст./ Відп. Ред. В. А. Зарва*. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2009. Вип. XX: Лінгвістика і літературознавство. С. 413 – 420. URL: <https://surl.lu/maxvjg>
7. Скобелева-Салогуб Н. Володимир Винниченко: про дітей і для дітей. *Слово і час*. 1999. №7. С. 60 – 67.
8. Українська дитяча література: Хрестоматія / Упоряд. Л.П.Козачок. К.: Вища школа, 2002. С.100 – 107.
9. Антошук Є. Швидка педагогічна допомога. Чи варто швидко читати у початкових класах, або секрети швидкого читання. *Початкова освіта*. 2006. № 11. С. 14 – 17.
10. Білоусова Н. В., Гордієнко Т. В., Насилівська І. В. Методика швидкочитання в початковій школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Вип. 51. С. 28 – 32. <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5363/4787>
11. Бондаренко О. Формування читацької компетентності молодших школярів. *Початкова школа*. 2014. № 5. С. 6 – 8.
12. Вашуленко О. Емоційно-ціннісна складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра. *Початкова школа*. 2013. № 1. С.13 – 18. URL: <https://surl.lu/vwbino>
13. Вашуленко О., Захарченко О., Левченко І. Варіативність уроків літературного читання. *Учитель початкової школи*. 2015. № 4. С. 27 -28. URL: <https://surl.lu/pyegdi>
14. Вашуленко О. Зміст і структура читацької компетентності молодшого школяра. URL: <https://lnk.ua/RJ4PjJ3Vz>
15. Вашуленко О. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. *Початкова школа*. 2011. №1. С. 48 – 51. URL: <https://surl.li/prform>
16. Григорчук А., Мельник І. Виразне читання як засіб розвитку емоційно-чуттєвої сфери молодших школярів. *Початкова школа*. 2010. № 9. С. 19 – 23.
17. Качак Т., Круль Л. Змістові та методичні аспекти вивчення дисципліни «Виразне читання» студентами педагогічних спеціальностей. *Гірська школа Українських Карпат*. 2020. № 22. С. 105 – 111.
18. Капська А. Виразне читання. К.: Вища школа, 1990.
19. Коваль Г., Захарчук З. Практикум з виразного читання. Навч.-метод. посіб. для студентів, вчителів та учнів початкових класів. Тернопіль: Астон, 2014.
20. Коваль Г.П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 280 с.
21. Котляренко С. (2017). Виразне читання як один із засобів професійної

підготовки студента-філолога. *Педагогічні науки*. 2017. Вип. 133. С. 108 – 115.

22. Мартиненко В. Сутнісні характеристики читацької компетентності молодших школярів. *Початкова школа*. 2013. № 12. С. 3 – 7. URL: <https://lnk.ua/6y4Xk7BNX>

23. Мартиненко В. Читацька діяльність молодших школярів: сучасні тенденції розвитку. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 16 – 20. URL: <https://lnk.ua/mk4kDoReL>

24. Науменко В.О. Психолого-педагогічні основи навчання читання у початковій школі. К.: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012.

25. Науменко В., Рогоча Г. Робота з пошуковою таблицею в системі формування навички читання в учнів. *Початкова школа*. 2010. № 6. С. 15 – 16.

26. Олійник Г. Виразне читання. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.

27. Пальченко І. Г. Про навчання дітей швидкочитання та каліграфічного письма. *Початкова школа*. 1993. № 4. С. 15 – 18.

28. Пінчук Г. Робота з удосконалення техніки читання. *Початкова школа*. 1997. № 11. С. 8 – 11.

29. Федоренко І. Т. Система вправ для вдосконалення читання школярів. *Початкова школа*. 1989. № 11.

Практичне заняття № 6 – 7

Літературний квест

Дитяча література 60-х років ХХ ст. Літературознавча компетентність молодших школярів

Загальна характеристика літератури для дітей та юнацтва 60 – 80-х років ХХ ст.

Аналіз поезій для дітей письменників-шістдесятників.

Вірші для найменших Михайла Стельмаха.

Збірка поезій «Бузиновий цар» Ліни Костенко.

Вірші та поеми для юних читачів Дмитра Павличка.

Поезія Миколи Вінграновського

Методика формування літературознавчої компетентності молодших школярів

Літературні поняття та аналіз літературного твору – складові літературознавчої компетентності учнів.

Основні етапи роботи з художнім твором на уроках літературного читання.

Типи аналізу художніх творів у початковій школі.

Інтерактивні види роботи та літературні ігри у процесі формування літературознавчої компетентності молодших школярів.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитати поезії для дітей, написані письменниками-шістдесятниками.
2. Проаналізувати конспекти уроків з читання і визначити, які види роботи спрямовані на формування літературознавчої компетентності учнів.

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Підготувати літературні візитівки письменників-шістдесятників, твори яких вивчають у початковій школі.
2. Підготувати методичний кейс (добірку орієнтовних завдань) для формування літературознавчої компетентності молодших школярів (засвоєння понять та аналіз творів).
3. Розробити фрагмент конспекту уроку з читання з використанням інтерактивних видів роботи, спрямованих на формування аналітичних вмінь і навичок учнів на основі творів письменників-шістдесятників.

Варіанти активностей на занятті

Літературний квест формують 8 етапів інтерактивних завдань для студентів трьох мікрогруп, які розробляють методичні моделі й презентують аналіз творів для юних читачів, написаних різними письменниками-шістдесятниками.

1 етап. Оригінальне представлення візитівки письменника

- 1 група. Підготуйте оригінальне представлення біографічної візитівки письменниці Ліни Костенко для учнів 3 – 4 класу.
- 2 група. Підготуйте оригінальне представлення біографічної візитівки письменника Дмитра Павличка для учнів 3 – 4 класу.
- 3 група. Підготуйте оригінальне представлення біографічної візитівки письменника Миколи Сингаївського для учнів 2 – 3 класів.

2 етап. Первинне читання поезії

- 1 група. Організуйте первинне читання поезії Ліни Костенко. Визначте її тему, жанрові особливості, підготуйте бесіду чи інший вид роботи для перевірки усвідомлення прочитаного учнями. Вірш «Бузиновий цар».
- 2 група. Організуйте первинне читання поезії Дмитра Павличка. Визначте її тему, жанрові особливості, підготуйте бесіду чи інший вид роботи для перевірки усвідомлення прочитаного учнями. Вірш «Де найкраще місце на землі».

3 група. Організуйте первинне читання поезії Миколи Сингаївського. Визначте її тему, жанрові особливості, підготуйте бесіду чи інший вид роботи для перевірки усвідомлення прочитаного учнями. Вірш «Найбільше я хочу».

3 етап. Словникова робота (пояснення слів, робота з синонімами, антонімами, фразеологізмами тощо)

1 група. Організуйте словникову роботу на основі поезії Ліни Костенко.

2 група. Організуйте словникову роботу на основі поезії Дмитра Павличка.

3 група. Організуйте словникову роботу на основі поезії Миколи Сингаївського.

4 етап. Аналіз прочитаної поезії

1 група. Використовуючи інтерактивний метод «Фішбоун», запропонуйте фрагмент уроку з опрацювання поезії Ліни Костенко.

2 група. Використовуючи інтерактивний метод «Ромашка Блума», запропонуйте фрагмент уроку з опрацювання поезії Дмитра Павличка.

3 група. Використовуючи інтерактивний метод «Кубування», запропонуйте фрагмент уроку з опрацювання поезії Миколи Сингаївського.

5 етап. Опрацювання методичних схем аналізу твору

1 група. Розставте у правильній послідовності етапи аналізу твору в запропонованому алгоритмі.

2 група. Розставте у правильній послідовності етапи аналізу твору в запропонованому алгоритмі.

3 група. Розставте у правильній послідовності етапи аналізу твору в запропонованому алгоритмі.

6 етап. Робота з поняттями з теорії літератури

1 група. Визначте, які поняття з теорії літератури засвоїли учні під час вивчення поезії. Запропонуйте одне завдання на закріплення цих знань.

2 група. Визначте, які поняття з теорії літератури засвоїли учні під час вивчення поезії. Запропонуйте одне завдання на закріплення цих знань.

3 група. Визначте, які поняття з теорії літератури засвоїли учні під час вивчення поезії. Запропонуйте одне завдання на закріплення цих знань.

7 етап. Рефлексія

1 група. Використовуючи вправу «Мікрофон», організуйте проведення підсумкового етапу уроку з вивчення поезії Ліни Костенко.

2 група. Використовуючи вправу «Колесо фортуни» організуйте проведення підсумкового етапу уроку з вивчення поезії Дмитра Павличка.

3 група. Використовуючи вправу «Незакінчене речення», організуйте проведення підсумкового етапу уроку з вивчення поезії Миколи Сингаївського.

8. Дерево рішень.

Запропонуйте план-конспект уроку на основі виконаних завдань, заповнивши схему:

**ПЛАН-КОНСПЕКТ
УРОКУ**

DATA: _____

ТЕМА:		МЕТА:	
АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ:	ВІВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ:		РЕФЛЕКСІЯ:
1)	1)		1)
2)	2)		
3)	3)		
	4)		
ВИКОРИСТАНІ ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ РОБОТИ:			
ВИКОРИСТАНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ:			

Варіанти етапу рефлексії

1. Вправа «Скарб шістдесятників».

Завдання: наприкінці квесту студенти отримують «схрещовку з підказками» (реальну коробку або віртуальну у *Padlet/Genially*). Усередині – картки з питаннями для рефлексії:

- Який твір письменників-шістдесятників запам'ятався найбільше і чому?
- Яке літературознавче поняття сьогодні виявилось для вас «ключем» до розуміння тексту?
- Що нового ви дізналися про формування літературознавчої компетентності молодших школярів?
- Яку ідею з заняття ви використаєте на власному уроці?

Студенти обирають по одній картці, озвучують відповідь і кладуть картку назад у «схрещовку», щоб поповнити її «скарбами знань».

2. Вправа «Ключі до педагогічного скарбу».

Завдання: наприкінці квесту студенти отримують «ключі» – маленькі картки з питаннями або завданнями для самооцінки та аналізу:

- Назвіть три нові літературознавчі поняття, які ви сьогодні засвоїли.

- Оберіть один твір шістдесятників, який найбільше сподобався, і поясніть, чому.
- Який метод або прийом з уроку ви б використали на власному занятті з учнями?
- Що стало для вас найскладнішим під час квесту?

Студенти обирають по одній картці, відповідають вголос або записують у «щоденник мандрівника» квесту. Кожна відповідь – «ключ», який відкриває «скарб знань» групи: наприкінці всі ключі збираються на спільній дошці (*Padlet / Miro*) і група бачить, що вони дізналися та засвоїли.

Література

1. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. С. 175 – 201.
2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
4. Костюченко В. Літературними стежками. Нарис історії української літертури для дітей ХХ століття. К. «К.І.С.», 2009. 344 с.
5. Кизилова В. В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття: монографія. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 400 с.
6. Мовчун А. І., Варавкіна З. Д. Рідне слово. Українська дитяча література. Книга друга. К.: Арій, 2007. С. 203 – 209.
7. Українська дитяча література: Хрестоматія / Вступна ст.та упорядкув. Л. П. Козачок. К.: Вища шк., 2002. 519 с.
8. Григорчук А., Чеховська Л. Вивчення художнього твору. *Початкова школа*. 2005. № 7. С.10 – 14.
9. Коваль Г.П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 280 с.
10. Наumenко В. Навчання вдумливого читання і розуміння художнього твору. *Початкова школа*. 2008 . № 7. С. 50 – 51.
11. Романюк С., Богданець-Білокаленко Н. Особливості методики класного читання. *Рідна мова. Освітній кварталник Українського вчительського товариства у Польщі*. № 26. м. Валч, Польща, 2016. С. 29 – 36. URL: <https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/509>
12. Савченко О. Я. Етапи опрацювання художніх творів на уроках читання. *Початкова школа*. 2005. № 9. С. 22 – 27.
13. Савченко О. Літературне читання: інтерактивні методи і прийоми. *Початкова школа*. 2017. № 4. С. 34 – 40.
14. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах. К.: Освіта, 2007.

15. Савченко О. Розуміння молодшими школярами літературних творів: сутність процесу і засоби формування. *Початкова школа*. 2017. №8. С.6 – 11.

Практичне заняття № 8 – 9

**Українська література для дітей другої половини ХХ століття.
Вивчення творів різних жанрів на уроках читання у початковій школі**

Психолого-реалістична проза і казки Григора Тютюнника

Повісті «Климко», «Вогник далеко в степу»: випробування дитини війною. Ідеал письменника – добра людина. Автобіографізм центрального образу трилогії.

Тяжіння автора до традиційної манери у розкритті дитячого світу. Твори для найменших («Лісова сторожка», «Бушля», «Ласочка», «Нічний злодій»). Казки «Громовик», «Степова казка».

Пригодницько-фантастична проза для дітей Всеволода Нестайка

Біографія дитячого письменника.

Трилогія «Тореадори із Васюківки»: новаторство у творенні дитячих образів.

Жанрова специфіка пригодницької прози Всеволода Нестайка («Пригоди Робінзона Кукурузо», трилогія «В країні Сонячних зайчиків».

«Пригоди в Лісовій школі» – класика літератури для молодших школярів.

Жанр детективу у творчості письменника («Таємничий голос за спиною»).

Вивчення творів різних жанрів на уроках читання у початковій школі.

Методика роботи з загадкою, прислів'ям, лічилкою, скоромовкою на уроках літературного читання.

Методика роботи з казкою і легендою на уроках літературного читання.

Методика читання оповідання.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитати й охарактеризувати актуальність творів для дітей Григора Тютюнника та Всеволода Нестайка.

2. Проаналізувати конспекти уроків з читання, на яких вивчаються а) поезії, б) оповідання, в) казки.

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Розробити методичну схему аналізу казки (або оповідання або твору іншого жанру – один на вибір) на уроці читання.

2. Підготувати добірку текстів різних жанрів для читання з молодшими школярами в позаурочний час.

3. Виготовити засоби для проведення інтерактивних вправ у класі. Один на вибір. Наприклад, 6 кольорових капелюшків, ромашку Блума чи кубик із запитаннями на гранях.

4. Розробити фрагмент уроку читання, на якому б вивчалось оповідання Григора Тютюнника або фрагмент повісті «Пригоди в Лісовій школі» Всеволода Нестайка.

Варіанти активностей на занятті

1. Аналіз психолого-реалістичної прози Григора Тютюнника.

Завдання: студенти у мікрогрупах працюють з уривками з повістей «Климко», «Вогник далеко в степу», визначають риси центрального образу дитини, автобіографічні мотиви та ідеал доброти. Результати презентують у форматі короткої таблиці або схеми.

2. Дослідження пригодницько-фантастичної прози Всеволода Нестайка.

Завдання: у парах студенти аналізують трилогію «Тореадори із Васюківки» та інші твори, визначають жанрові особливості, новаторство у створенні дитячих образів. Створюють інтерактивну карту персонажів або сюжетів.

3. Методика роботи з казкою та легендою.

Завдання: студенти у групах розробляють план роботи з казкою чи легендою на уроці читання (методика аналізу сюжету, жанрових особливостей, обговорення персонажів, інтерактивні вправи). Презентують свої плани аудиторії.

4. Робота з загадками, прислів'ями, скороговками.

Завдання: у групах студенти підбирають і створюють вправи на основі загадок, прислів'їв та скороговок для розвитку мовлення та уваги молодших школярів. Демонструють вправи у формі міні-гри.

5. Робота з алгоритмами аналізу творів різних жанрів.

Завдання: студенти отримують картки з етапами різних алгоритмів аналізу творів на уроках читання і розставляють ці етапи у правильній послідовності, дописують вправи і завдання до кожного етапу.

6. Моделювання фрагмента уроку читання.

Завдання: студенти розробляють фрагмент уроку читання, на якому передбачено вивчення одного з оповідань Г. Тютюнника або фрагмента з твору «Пригоди в Лісовій школі» В. Нестайка, особливу увагу звертають на вправи і завдання для формування читацької та літературознавчої компетентності учнів. Презентують і обговорюють.

Варіанти етапу рефлексії

1. Гра «Літературний ланцюжок».

Завдання: записати один пункт і створити спільно «ланцюжок вражень»:

- Що нового дізнався про дитячі образи у творах Тютюнника чи Нестайка?
- Що сподобалось найбільше?
- Які методи роботи з текстом застосували б на практиці?

2. Рольова гра «Моя професійна порада».

Завдання: відчувати себе у ролі вчителя і дати коротку рекомендацію колегам:

«Що я б запропонував/ла учням для читання та обговорення казок/оповідань Григора Тютюнника та Всеволода Нестайка».

Література

1. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. С. 175 – 178; 201 – 203; 209 – 213; 217 – 219.

2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.

3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.

4. Бойцун І.Є. Дзеркало як код ініціального обряду в текстовій площині казки: [на прикл. укр. літ. казок В. Нестайка, Я. Стельмаха]. *Актуальні проблеми слав'янської філології*. 2009. Вип. 20. С. 308 – 315. URL: <https://litmisto.org.ua/?p=25615>

5. Всеволод Нестайко. Відповідальність літератури для найменших. *Література. Діти. Час*, 1982: зб. літ.-критич. ст. про дит. л-ру. Вип. 7. К., 1982. С. 60 – 66. URL: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/34>

6. Качак Т. Нестайкові традиції у сучасній українській прозі для дітей та юнацтва. *Дивосвіт Нестайкових пригод: до 90-річчя від дня народження: матеріали Всеукраїнського круглого столу для організаторів дитячого читання*/ Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Т. М. Кузілова. Київ, 2020. С. 53 – 62. URL: <https://surl.li/ulpcqk>

7. Костецький А. Г. Сонячна країна добра. *Початкова школа*. 2000. № 2. С. 58 – 60.

8. Ленська С. В. Образ дітей війни у творах Гр. Тютюнника, В.Близнеця, М. Вінграновського. *Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст.*/ Відп. Ред. В. А. Зарва. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2009. Вип. XX. С. 373 – 381. URL: <https://surl.li/npzzct>

9. Марченко Н. Літературно-критична та наукова рецепція життєвого та літературного спадку Всеволода Нестайка. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*. 2025. Вип. 2. № 1. С. 34 – 57. <https://doi.org/10.15330/clid.2.1.34-57>

10. Мовчун А. І. Рідне слово. Українська дитяча література. Книга друга / А. І. Мовчун, З. Д. Варавкіна. К.: Арій, 2007. С. 294 – 308.

11. Резніченко Н. Казковий світ Всеволода Нестайка (на прикладі трилогії про сонячних зайчиків). *Літературознавчі студії*. 2012. Вип. 35. С. 544 – 549.
12. Коваль Г.П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 280 с.
13. Лапіна А., Плювака В. Лінгвістичний аналіз тексту – запорука розуміння художнього твору учнями початкових класів. *Початкова школа*. 2017. № 2. С. 17 – 18.
14. Науменко В. Навчання вдумливого читання і розуміння художнього твору. *Початкова школа*. 2008 . № 7. С. 50 – 51.
15. Романюк С., Богданець-Білокаленко Н. Особливості методики класного читання. *Рідна мова. Освітній кварталник Українського вчительського товариства у Польщі*. № 26. м. Валч, Польща, 2016. С. 29 – 36. URL: <https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/509>
16. Савченко О. Я. Етапи опрацювання художніх творів на уроках читання. *Початкова школа*. 2005. № 9. С. 22 – 27.
17. Савченко О. Літературне читання: інтерактивні методи і прийоми. *Початкова школа*. 2017. № 4. С. 34 – 40.
18. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах. К.: Освіта, 2007.
19. Савченко О. Розуміння молодшими школярами літературних творів: сутність процесу і засоби формування. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 6 – 11.
20. Ткачук Г. В Країні Сонячних Зайчиків: (робота з дит. кн. В. Нестайка у 3 кл.). *Початкова школа*. 2010. № 3. С. 18 – 21.

Алгоритми аналізу творів з учнями початкової школи. Картки для інтерактивного завдання

1. Алгоритм Г. А. Олійник

№	Зміст роботи	Види вправ, завдання
	Розкриття підтексту, визначення головної мети читання та аналізу тексту з дітьми.	
	Розгляд теми, жанрових особливостей твору, форми викладу.	
	Розгляд композиції й сюжету твору.	
	Аналіз естетичних якостей та мови твору.	
	Знайомство з автором твору.	
	Аналіз образів твору .	

2. Алгоритм роботи з художнім текстом

№	Зміст роботи	Види вправ, завдання
	Етап підготовки до аналізу художнього твору.	
	Етап сприйняття (читання) твору та його первісного осмислення.	
	Підсумковий етап вивчення художнього твору.	
	Аналіз (елементи аналізу) як етап вивчення художнього твору	
	Підготовка до сприйняття.	

3. Етапи роботи над ліричним віршем

№	Зміст роботи	Види вправ, завдання
	Зразкове читання (краще напам'ять) вірша вчителем.	
	Аналіз фактичного змісту тексту (смісловий, тлумачне читання, лексико-семантичний, лексико-стилістичний).	
	Підготовча бесіда.	
	Опрацювання разом з учнями партитури для виразного читання вірша.	
	Аналіз читання учнів.	
	Читання вірша всіма учнями напівголоса.	
	Творча робота на основі прочитаного.	

4. Етапи опрацювання творів за О.Савченко

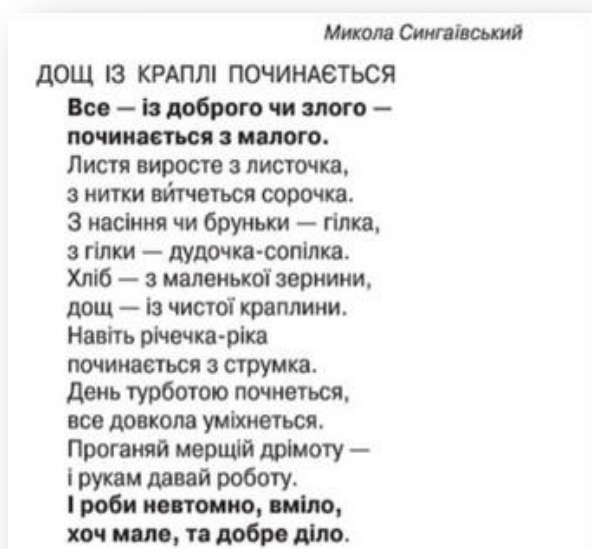
№	Зміст роботи	Види вправ, завдання
	Творча робота на основі прочитаного.	
	Висновок – узагальнення з прочитаного.	
	Первинне читання тексту з метою ознайомлення зі змістом.	
	Аналітичне читання (смісловий, структурний, художній аналіз змісту).	
	Удосконалення якостей читацької навички.	
	Підготовка учнів до сприймання нового твору.	

5. Етапи роботи над художнім твором (Н. Богданець-Білокаленко)

№	Зміст роботи	Види вправ, завдання
	Аналіз зображувальних засобів.	
	Підготовка до первинного сприйняття.	
	Порівняння героїв та їхньої поведінки.	
	Оцінка художнього твору як джерела пізнання навколишньої дійсності і як твору мистецтва.	
	Первинне сприйняття тексту.	
	Аналіз головних героїв та їхніх вчинків.	
	Аналіз композиції твору.	
	Емоційно-оцінна бесіда.	
	Аналіз сюжету і причиново-наслідкових зв'язків.	

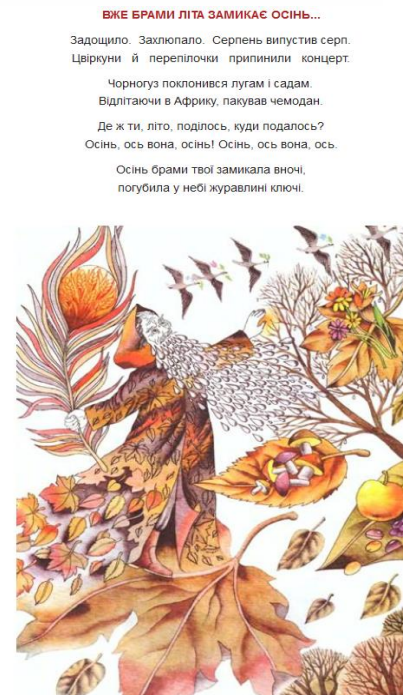
Методика опрацювання поезії в початковій школі

- Молодші школярі знайомляться з **епічними (сюжетними) і ліричними віршами**. Методика роботи з ними в чомусь подібна до методики опрацювання оповідань.
- Так, **епічним віршам властивий сюжет, розвиток подій**. Сюжетними є вірші «Скочив зайчик в тернину» Марійки Підгірянки, «Де найкраще місце на землі», «Птиця» Дмитра Павличка, **«Дощ із краплі починається» Миколи Сингаївського**, «Листи із саду», «Райський сад» Анатолія Качана та ін.
- Працюючи над віршем, не слід забувати, що об'єкт аналізу – поетичний твір. У нього особлива форма, образна мова, своєрідна синтаксична будова речень, лаконічне й емоційне змалювання образів. Обов'язковим є пояснення окремих слів і виразів, тлумачення смислу речень.

<https://www.youtube.com/watch?v=-oyBjmFpKfc>

- На відміну від епічних віршів у **ліричних поезіях** немає сюжетного розвитку. У них відтворено переживання поета, почуття, змальовано картин природи. Показовими є пейзажна лірика Ліни Костенко, Галини Кирпи, поезії Михайла Григоріва.
- Твори пейзажної лірики потребують своєрідного підходу до їх вивчення, вдумливого виразного читання, використання мистецького контексту та засобів візуалізації.
- Така поезія сприяє емоційному пізнанню дійсності

Сучасний підхід до методики опрацювання ліричного вірша наголошує на умовах, за яких можливе повноцінне сприймання молодшими школярами пейзажної лірики:

- активне збагачення словникового запасу учнів, розвиток поетичної спостережливості;
- емоційне налаштування на сприймання поезії;
- формування поетичного слуху, асоціативної та творчої уяви;
- уміння аналізувати образно-емоційний зміст твору;
- уміння давати естетичну оцінку поезії та відображеній у ній дійсності;
- активізація творчої думки учнів.

* * *

розливає тишу
 зелена квітка тиші —
 заховатися в ній
 чи як?..

* * *

Патріотична лірика

Зразки патріотичної лірики: “Усе моє, все зветься Україна” Ліни Костенко, “Україна” Мар’яни Савки, “Прапор” Наталки Поклад та ін.

Важливо не тільки виразно прочитати ці твори, а й якнайповніше показати головну думку, виявити складові частини ідейного задуму поезії. Обов’язковою є бесіда вчителя про патріотичні почуття кожного, реалізація діяльнісного підходу

<https://www.youtube.com/watch?v=Ar6sceLOXNg>

Ефективним і доречним під час аналізу вірша є використання

- **мистецького контексту** — музичного супроводу, відеозаписів декламації вірша, аудіозапису виразного читання; розгляд ілюстрацій та репродукції картин під час опрацювання пейзажної лірики;

- практикування **міжпредметних зв’язків**, зокрема з природознавством, “Я у світі”, як, наприклад, при вивченні вірша А. Качана “Крихти хліба”

Етапи роботи над ліричним віршем

1.	Підготовча бесіда	Вступне слово вчителя про автора чи тему, спрямування на усвідомлення змісту твору; словникова робота
2.	Зразкове читання (краще напам'ять) вірша вчителем	Первинне читання
3.	Читання вірша учнями мовчки	відповіді на 1-2 запитання для з'ясування основного змісту тексту - Про що дізнались? - Про які події розповідає автор? - Про кого розповідається у вірші?
4.	Аналіз фактичного змісту тексту	композиційний аналіз, складання плану; смісловий аналіз, тлумачне читання; емоційно-образний розбір твору та аналіз художніх засобів, мови
5.	Опрацювання разом з учнями партитури для виразного читання вірша	1) з'ясування головної думки для тексту або частин (якщо текст великий); 2) знаходження логічного центру (найголовніші слова для тексту в цілому) відповідно до головної думки; 3) розбивка речень на логічні ланки (такти), визначення логічних пауз; 4) виділення логічних наголосів для речення та частин його; 5) встановлення мелодики читання залежно від місця логічного наголосу; 6) добір інтонації читання
6.	Повторне читання вірша учнями одночасно з подальшою роботою, спрямованою на усвідомлення тексту	відповіді на запитання за фактичним, ідейним та емоційно-образним змістом (смісловий аналіз)
7.	Творча робота над прочитаним	читання в особах (епічний вірш), продовження авторської думки, складання тексту за аналогією до вірша, розповідь від певної особи, від автора, продовження подій, робота з ілюстраціями тощо

3. Прочитай виразно вірш.

Крихти хліба

З лісосмуг, де свищуть сніговиці,
Де не стало корму і тепла,
Перебрались лагідні синиці
У садки до нашого села.
В завірюху, ожеледь, морози
Стукають синиці у вікно,

19

Право для безоплатного розміщення підручника в мережі Інтернет має
Міністерство освіти і науки України <http://mon.gov.ua/> та Інститут модернізації змісту освіти <https://imzo.gov.ua>

З горобцями ділять на дорозі
Крихту хліба мерзлу і зерно.
**Пригощав пташок я з годівниці
І почав, нарешті, відчувать,
Що для когось крихта — це дрібниця,
А для пташки — жить чи замерзать.**

Анатолій Качан

- Чому птахи перебралися ближче до людей?
- З ким ділять крихти хліба і зерно синиці? Прочитай.
- Як ти розумієш виділені рядки?

4. Випиши з вірша Анатолія Качана прикметники й підбери до них антоніми.

5. Роз'єднай слова. Прочитай прислів'я. Як ти їх розумієш?

Кращегіркаправда,ніжсолодкабрехня.
Змаленькогонасіллячкавиростаєвеликедерево.

- ❖ Спиши. Підкресли прикметники-антоніми.
- ❖ Надпиши кількість звуків і букв над словами другого прислів'я.
- ❖ Підкресли букву, яка завжди позначає два звуки. Добери і запиши ще два слова з цією буквою.

6. Запиши антоніми парами.

важкий	далекий	правий	довгий
голосний	високі	верхнє	крихітний
лівий	гігантський	легкий	близький
нижнє	короткий	приголосний	низькі

Орієнтовні завдання, які є ефективними у процесі роботи над поетичними текстами у початковій школі

Гра «Секрети вірша»

На дошці записано вірш, як прозу - без розриву на риму. Треба розділити вертикальними рисками кожний римований рядок і назвати риму:

Великі хмари холодом нагусли червоне листя
падає в гаю летять у вирій дуже дикі гуси а я
слонам привіт передаю.

Гра « Підбери приказки до вірша »

Учні читають вірш і до нього підбирають приказки.

Нема такого хліба на землі,
Як той, що моя мати випікала
На листі горіховому в печі,
Глибокій, мов тунель коло Яремчі.

Партитура вірша

Пейзажна лірика ***

Тече | вода із-за гаю |
та попід горою. ||
Хлюпочуться качаточка
поміж осокою. |||

А качечка випливає |
з качуром за ними, |
ловить ряску, | розмовляє
з дітками | своїми. |||

Тече | вода край города. |
Вода ставом стала. |
Прийшло дівча воду брати, |
брало, | заспівало. |||

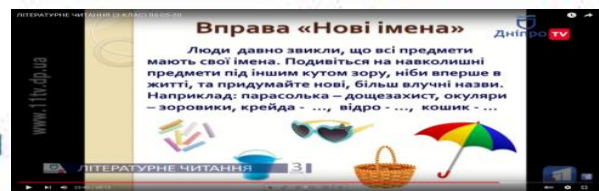
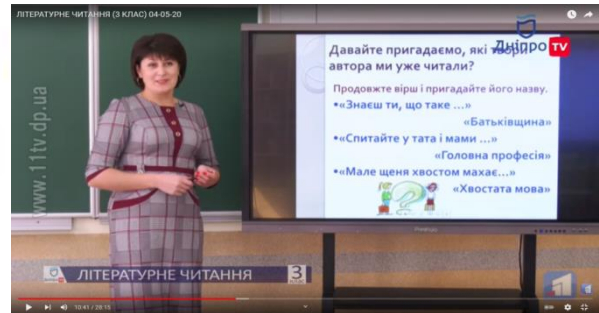
Вийшли | з хати батько й мати |
в садок | погуляти, ||
порадитись, || кого б то їм
своїм зятем звати.

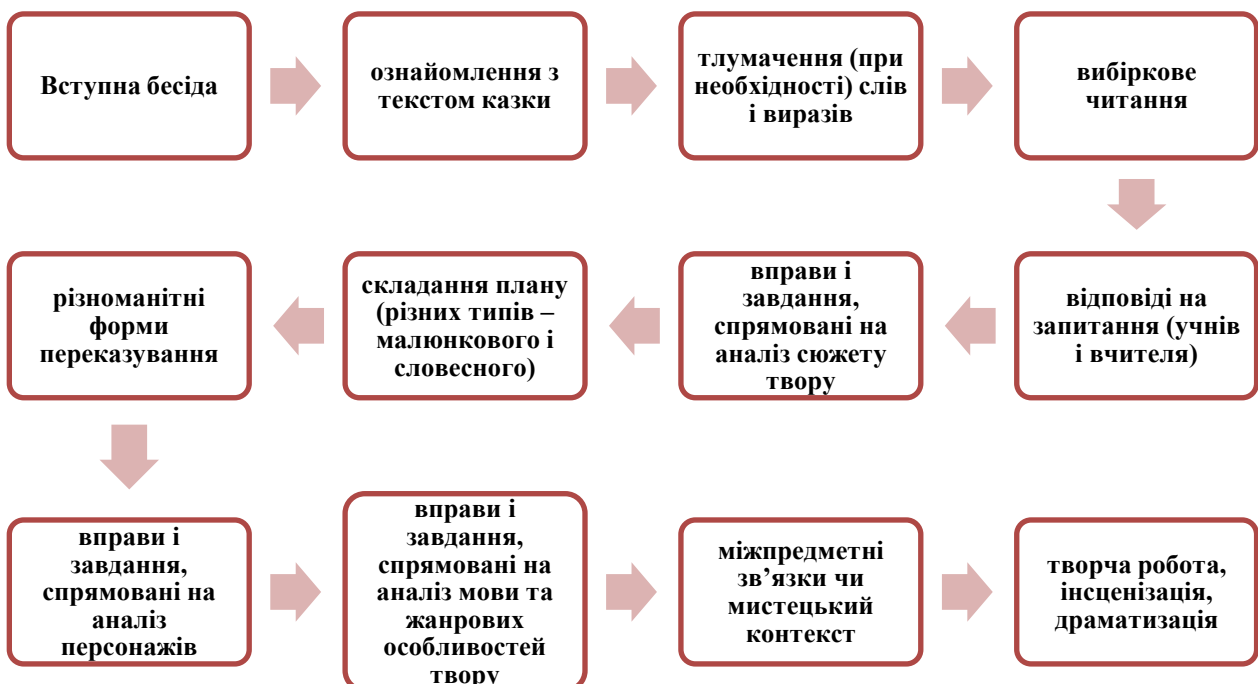
Які картини природи змальовано у вірші?
Які рядки вірша свідчать про те, що краса та спокій природи співзвучні настрою людей?
Які фарби можна побачити, які звуки почути за рядками вірша?

Фрагмент уроку. Вивчення вірша Анатолія Костецького "Імена"

- Слухання вірша передуює роботі вчительки з дітьми – читання чистомовки, розповідь про письменника, розгляд його книг, пригадування вивчених творів, бесіда і тест про імена, словникова робота.
- Після слухання вчителька пропонує учням запитання на основі змісту вірша, роботу над мовою і лексичними одиницями твору, ігри «Добери риму», «Незакінчене речення», хвилинку творчості, вправу «Нові імена», роботу зі словником
- <https://www.youtube.com/watch?v=0JOrkyQUQCY> 14.21 – 16.55

Орієнтовна структура вивчення казок та оповідань

Етапи роботи над прозовим твором (О. Савченко)

	Зміст роботи
1	підготовка учнів до сприймання нового твору
2	первинне читання тексту з метою ознайомлення зі змістом
3	аналітичне читання (смісловий, структурний, художній аналіз змісту)
4	удосконалення якостей читацької навички
5	висновок – узагальнення з прочитаного
6	творча робота на основі прочитаного

Основна лінія аналізу - від сюжету твору до розуміння його змісту.

Рівні ефективного засвоєння молодшими школярами початкових елементів літературознавства та аналізу літературного твору :

- ❖ сюжетно-логічний (фабульний),
- ❖ смісловий (порівняльний),
- ❖ художній (поетичний).

Вимоги до видів роботи під час аналізу:

- завдання, запитання спрямовуються на те, щоб діти зрозуміли сюжетну лінію;
- піднялися до розуміння смислової лінії тексту;
- співпереживали з героями, розмірковували над задумом автора.

Етапи роботи над художнім твором (Н. Богданець-Білоskalенко)

	Зміст роботи	Види вправ і завдань
Первинний синтез	підготовка до первинного сприйняття тексту;	
	установка на цілеспрямоване сприйняття тексту;	
	первинне сприйняття;	
	емоційно-оціночна бесіда	
Аналіз твору	встановлення причинно-наслідкових зв'язків у розвитку сюжету;	
	з'ясування мотивів поведінки дійових осіб та визначення рис характеру (чому так вчинили та як це їх характеризує);	
	аналіз композиції твору (зав'язка дії, розвиток дії, момент найвищого напруження (кульмінація), розв'язка);	
	аналіз зображувальних засобів у єдності з розкриттям конкретного змісту та оцінкою мотивів поведінки героїв.	
Вторинний синтез	узагальнення рис дійових осіб;	
	Порівняльна характеристика героїв та оцінка їхньої поведінки;	
	з'ясування ідейної спрямованості твору;	
	оцінка художнього твору як джерела пізнання навколишньої дійсності і як твору мистецтва.	

Завдання для опрацювання та аналізу прозових творів

Вправа 1:
скласти характеристики головного героя, порівняльні характеристики дійових осіб.

Вправа 2:
творче перетворення тексту(учні повинні придумати продовження тексту,або замінити якусь умову,наприклад, місце дії,характер героя,і спробувати уявити, як розвивалися б події у такому випадку).

Вправа 3:
підібрати прислів'я або приказки, які б розкривали тему тексту.

Вправа 4:
прогнозування подальших дій (у ході читання вчитель пропонує зупинитися учням і задає питання "Як думаєте що відбудеться далі, "До чого це призведе", "Як на вашу думку вчинить герой").

Вправа 5:
Вибір вірних і невірних суджень за текстом(вчитель пропонує судження,а учні повинні сказати які вони: вірні чи ні)

ВПРАВА 1.
РОБОТА ІЗ ЗАГОЛОВКОМ: ДОБЕРИ ІНШИЙ ЗАГОЛОВОК; ВИБЕРИ ЗАГОЛОВОК ІЗ ЗАПРОПОНОВАНИХ ПРИСЛІВ'ІВ (ІНШИХ ЗАГОЛОВКІВ); ПОЯСНИ ЗАГОЛОВОК ТЕКСТУ.

ВПРАВА 4.
ЗНАЙДИ СЛОВА, СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ДЛЯ ЗМАЛЮВАННЯ УСНОГО ПОРТРЕТА ПЕРСОНАЖА.

ДІМ, В ЯКОМУ НЕМАЄ КНИГ, ПОДІБНИЙ ДО ТІЛА, ПОЗБУТОГО ДУШІ. СУКОМЛІНСЬКИЙ В. О.

ВПРАВА 2.
ПРОЧИТАЙ НАЙКРАСИВІШИЙ УРИВОК У ТВОРІ (НАЙСМІШНИШИЙ, НАЙНАПРУЖЕНІШИЙ ТОЩО).

ВПРАВА 3.
ПРИДУМАЙ ПРОДОВЖЕННЯ ТВОРУ, ЯКІ ПОДІЇ МОГЛИ Б ВІДБУТИСЯ ДАЛІ?

ВПРАВА 5.
СКЛАДИ ПОРІВНЯЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІЙОВИХ ОСІБ.

ВПРАВА "КРІСЛО АВТОРА"

Одна дитина (за бажанням) сідає в «крісло автора» і виступає в ролі автора твору.

Решта формулюють запитання за змістом почутого твору, а «автор твору» повинен відповісти словами, максимально наближеними до тексту.

Жанри художніх творів

- У художньому творі обов'язково присутні такі складові як....
- За допомогою "сонечка" розмісти жанри творів у зростаючому порядку від найменшого до найбільшого за розміром твір за годинниковою стрілкою:

Юний казкар

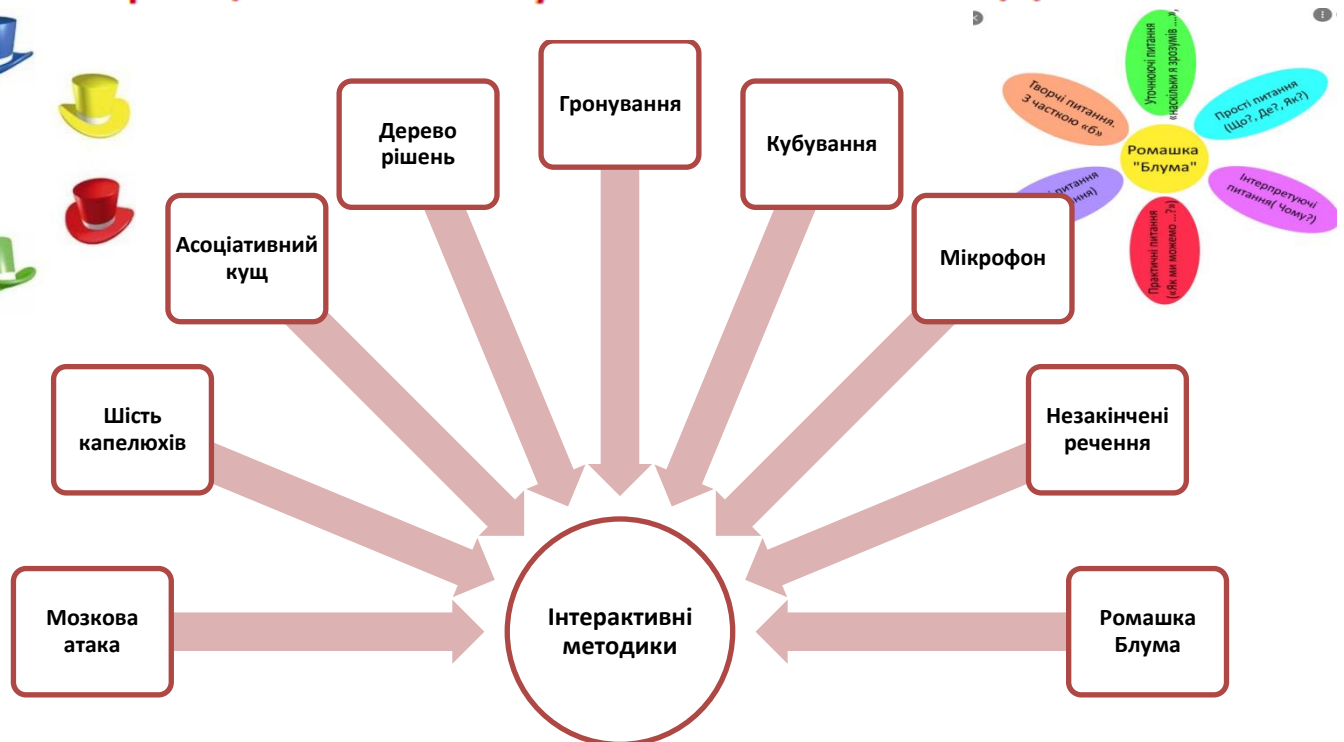
Створи свою казку, одну дійову особу взявши з одного твору, другу з іншого твору, а хід подій відтворити, як у третьому

Встанови послідовність подій у казці «Колобок»

Інтерактивні та ігрові завдання у процесі аналізу казок та оповідань

Цифрові інструменти LearningApps та аналіз твору в початковій школі

Вправи і завдання, розроблені за допомогою ресурсу LearningApp дозволяють всебічно аналізувати твір:

- відтворювати послідовність подій,
- упорядковувати частини тексту,
- давати характеристику героям і групувати їх
- знаходити пари: твір-жанр, твір-герой, герої-цитати та ін.,
- працювати з деформованим текстом, вставляти пропущені частини,
- співставляти твір та екранізацію чи ілюстрації, виконуючи завдання,
- будувати асоціативні кущі,
- проходити тестування, розгадувати кросворди, грати ігри та змагатися на основі прочитаного та багато інших можливостей

<https://learningapps.org/10469182>

Інтеграція мови і читання: ключові аспекти

- У процесі проведення інтегрованих уроків мови і читання художній твір стає засобом вивчення мовного матеріалу, розвитку мовлення дітей, засвоєння знань про мовні одиниці, формування аналітичних вмінь та навичок уважно, вдумливо, критично читати і сприймати літературні тексти.
- Під час проведення інтегрованих уроків української мови і читання створюються реальні умови для розвитку творчих здібностей учнів, уміння розв'язувати проблемні ситуації, самостійно знаходити шлях вирішення поставленого завдання, співпрацювати з усіма учасниками освітнього процесу.

Форми давального і місцевого відмінків однини прикметників жіночого роду

1. Прочитай заголовок. Подумай, про що буде розповідатися в тексті.

Чарівні окуляри

Я вже говорив, що, на відміну від моїх звичайних батьків, Ромчині були бізнесмени. І в Ромки були і комп'ютер, і телевизор класний «Панасонік» із кабельним телебаченням. А в нас телевизор був старенький — «Електрон», який весь час псувався. Зате в нас було багато книжок, бо мій дідусь Грицько і сам любив читати, і мою маму, свою дочку, привчив, і мене, звичайно. А Ромка книжок майже не читав зовсім.

— А нащо ті книжки читати, коли є телебачення, і комп'ютер, і Інтернет? — казав Ромка. — Книжки — то вчорашній день!

— І зовсім ні! — заперечував я. — Мій тато каже, що той, хто читає книжки, розвиває свою уяву, фантазію, бо зримо уявляє собі прочитане. А коли дивишся телевизор, нічого собі уявляти не треба, — ти сприймаєш усе готовеньке, вже уявлене і автором сценарію, і режисером, і акторами...

— То це ж прекрасно! — вигукував Ромка. — Нащо морочити собі голову, напружуватися, щось собі уявляти... І взагалі, ти не ображайся: по-моєму, ті, хто читає книжки, здебільшого слабаки, а справжні козаки дивляться бойовики.

Про бойовики Ромка сказав не випадково. Він найбільше полюблив саме оті бойовики, де весь час були бійки, погоні,

вибухи, стрілянина і різні жахи. Я ж віддавав перевагу комедіям, казкам, мультикам та різним пізнавальним передачам. Ну, і, звичайно, комп'ютерним іграм, особливо історичним, знову ж таки пізнавальним. Та, позаяк у мене комп'ютера не було, на комп'ютерні ігри я ходив до Ромки. Сьогодні він подзвонив мені по телефону і сказав:

— Приходь, вдома нікого нема, награвся досхочу.

Дзвоню, стукаю — ніхто не відчиняє. Але чути, як у квартирі галалакає телевизор. Отже, Ромка нікуди не пішов, бо інакше вимкнув би телевизор. Та й не міг він нікуди піти — він же мене чекає. Я схвилювався не на жарт. Може, він зомлів, втратив притомність... Я побіг назад додому, витяг зі схованки за книжками свої чарівні окуляри (це був саме той випадок, коли без них не обійтися), нацепив окуляри на носа... І враз опинився у Ромчиній квартирі перед його «Панасоніком»... І побачив Ромку. Тільки не в квартирі — а на екрані телевизора. Це було так дивно, що я поточився і мало не впав. Ромка стояв на вулиці якогось міста з височезними хмарочосами. А поряд з ним стояла якась дивна бабця.

Всеволод Нестайко

** Прочитай діалог хлопців про книги. З ким із них ти погоджуєшся? Чому?

*** Перекажи текст. Склади власне продовження історії.

*** Охарактеризуй дійових осіб твору. Оціни їхню поведінку.

Перейди на сайт за посиланням
<https://is.gd/mOc32c> або QR-кодом і перевір,
чи уважно ти читав/читала текст.

Письмо для себе.

Хочу мати чарівні окуляри, в яких...

*** Дискусія. Чи потрібно читати книжки, коли є телебачення, комп'ютер, Інтернет?

2. Розглянь таблицю. Назви прикметники з основою на твердий і м'який приголосний.

Н. в.	Д. в.	М. в.
гарна	гарній	у гарній
рання	ранній	у ранній

- ➔ Досліди, які закінчення мають прикметники в давальному та місцевому відмінках однини.
- ➔ Зроби висновок про те, чи залежить закінчення прикметника від кінцевого приголосного основи.
- ➔ Зверни увагу на вимову кінцевого приголосного основи прикметників.
- ➔ Перевір свій висновок за поданим правилом.

Прикметники жіночого роду в давальному і місцевому відмінках однини з твердим та м'яким кінцевим приголосним основи мають однакове закінчення **-ій**: золота, дужа, незабутня — золот**ій**, дуж**ій**, незабут**ній**; (у) золот**ій**, (у) дуж**ій**, (у) незабут**ній**.

Кінцевий приголосний основи перед закінченням **-ій** вимовляють пом'якшено.

3. Випиши з тексту виділені іменники. Постав їх у початковій формі. Підбери до них прикметники. Запиши їх у давальному та місцевому відмінках однини.

❖ Введи ці словосполучення в речення.

4. Прочитай і поясни прислів'я. Запам'ятай їх і використовуй у своєму мовленні.

Голодній курці просо сниться. Усюди добре, а в рідній хаті найкраще. На добрій землі що не посієш, те й виродить. Дружній череді вовк не страшний.

❖ Спиши, підкресли прикметники в давальному і місцевому відмінках. Виділи закінчення. Поясни їх правопис.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Сучасна українська та зарубіжна література для дітей і юнацтва.

Формування читацької самостійності учнів.

Креативні методики промоції дитячої книжки і читання

Практичне заняття № 10 – 11

Література для дітей кінця XX століття. Особистісно-діяльнісна компетентність молодших школярів

«Панна квітів» Валерія Шевчука – збірка літературних казок для дітей
Життєвий шлях і початок творчої діяльності Валерія Шевчука.

Формування найкращих моральних якостей у дітей засобом художнього слова збірки «Панна квітів».

Світ добра і зла у казковій інтерпретації письменника.

Тема дитини і природи, мотиви змін пір року у казці «Чотири сестри».

Особливості формування особистісно-діяльнісної компетентності молодших школярів

Особистісно-діяльнісна компетентність і методика її формування.

Мовленнєва творча діяльність, літературно-ігрова діяльність молодших школярів з огляду на прочитане.

Орієнтовні завдання для формування особистісно-діяльнісної компетентності учнів.

Творчі роботи на основі прочитаного тексту.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитати казки Валерія Шевчука зі збірки «Панна квітів».
2. Порівняти літературні казки Валерія Шевчука та твори про пори року інших українських і зарубіжних письменників.
3. Охарактеризувати критерії оцінювання рівня сформованості особистісно-діяльнісної компетенції в учнів початкових класів.
4. Проаналізувати конспекти уроків з читання і визначити, які види роботи спрямовані на творчу роботу учнів на основі прочитаного.

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Скласти таблицю «Види самостійної творчої роботи учнів початкової школи на основі прочитаного тексту».
2. Підготувати 5 різнотипних творчих вправ для учнів на основі сучасної дитячої книжки.
3. Підготувати ментальну карту «Творчість Валерія Шевчука для дітей».

Варіанти активностей на занятті

1. Аналіз казок Валерія Шевчука.

Завдання: студенти у мікрогрупах опрацьовують уривки казок зі збірки «Панна квітів», визначають, як автор формує моральні якості у дітей та протиставляє добро і зло. Результати висвітлюють у коротких схемах або міні-презентаціях.

2. Тема дитини і природи.

Завдання: студенти аналізують казку «Чотири сестри», відзначають мотиви пір року та природних змін, складають асоціативну карту «Дитина і природа» та презентують її.

3. Методика формування особистісно-діяльнісної компетентності.

Завдання: у групах студенти створюють перелік вправ для формування особистісно-діяльнісної компетентності молодших школярів на основі прочитаних казок. Презентують свої ідеї.

4. Творча літературно-ігрова діяльність.

Завдання: студенти розробляють інтерактивні вправи для учнів (міні-драматизація, казкові діалоги, рольові ігри та ін.) на основі сюжетів казок В.Шевчука. Демонструють версії вправ.

5. Порівняльний аналіз творів.

Завдання: студенти у парах порівнюють мотиви пір року у казках Валерія Шевчука та творах інших українських і зарубіжних авторів. Результати подають у вигляді таблиці чи діаграми Венна.

Варіанти етапу рефлексії

1. Метод «Дерево цінностей».

Завдання: студенти на «листочках» записують, які моральні та особистісні якості у дітей можна сформувати, читаючи та обговорюючи казки Валерія Шевчука. Створюють (малюють) «дерево цінностей» групи на дошці або використовуючи інструменти *Padlet*.

2. Гра «Моя порада герою».

Завдання: студенти обирають одного казкового персонажа з казок зі збірки «Панна квітів» і у формі короткої поради від учителя або друга записують, як допомогти герою проявити кращі морально-етичні якості.

3. Гра «Аукціон ідей».

Завдання: студенти пропонують різні методичні ідеї щодо проведення творчих робіт на основі прочитаного тексту з учнями початкової школи.

Мультимедійні ресурси

1. Валерій Шевчук. Панна квітів. Збірка казок. *Мала сторінка*. URL: <https://surl.lu/wrtdit>
2. Валерій Шевчук. «Чотири сестри». Відеоурок. *UA.PISTACJA.TV*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=l2TJheaTNfU>
3. Валерій Шевчук. «Чотири сестри». Текст. *УкрЛіб. Бібліотека української літератури*. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=2833>

Література

1. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. С. 252 – 254.
2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
4. Круль Л. Поетика літературних казок Валерія Шевчука. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Мовознавство. Літературознавство*. № 910. Частина II. Харків, 2010. С. 246 – 251.
5. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б.. Методика читання: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 280 с.
6. Коваль Г. Урок читання у початкових класах. Зміст та дидактична структура. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 80 с.
7. Савченко О. Літературне читання: інтерактивні методи і прийоми. *Початкова школа*. 2017. № 4. С. 34 – 40.
8. Савченко О. Методика роботи з ілюстративним матеріалом на уроках літературного читання. *Початкова освіта*. 2016. № 12. С. 4 – 9.
9. Савченко О. Розвиток творчої діяльності учнів на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2016. № 8. С. 10 – 14. URL: <https://surl.li/hhrxrm>

Практичне заняття № 12 – 13

Українська дитяча література на сучасному етапі. Основи бібліотечно-бібліографічної компетентності молодших школярів

Сучасна українська поезія для дітей

Поетична творчість для дітей Івана Малковича, Івана Андрусяка, Мар'яни Савки, Романа Скиби, Галини Кирпи, Григорія Фальковича, Анатолія Качана, Оксани Кротюк та ін.

Сучасна українська проза для дітей

Історико-пригодницька проза для молодших школярів та підлітків Володимира Рутківського (трилогія «Джури козака Швайки», повість «Сторожова застава»).

Серія історико-пригодницьких повістей «Музей пригод» Олександра Гавроша.

Історико-біографічні пригодницькі повісті «Іван Сірко, великий характерник», «Іван Сірко, славетний кошовий» Марії Морозенко.

Пригодницькі повісті Зірки Мензатюк «Таємниця козацької шаблі», «Дике літо в Криму», «Відчайдушні вершники»; «Як я руйнувала імперію».

Реалістичні повісті про дітей та підлітків.

Проблеми дружби, стосунків з ровесниками та батьками; становлення юної особистості у повістях «Не такий» Сергія Гридін, «Мій друг Юрко Циркуль» Валентина Бердта, «Найкращі друзі» та «Друзі за листуванням» Оксани Луцевської, «Дівчина з міста» Олени Рижко, «Марта з вулиці Святого Миколая» Дзвінки Матіяш.

Пригодницька проза Марини Павленко (тетралогія про Русалоньку із 7-В), Мії Марченко («Місто тіней»), Андрія Бачинського («З Енштейном у рюкзаку»).

Детективна проза для дітей Андрія Кокотюхи.

Фентезі для юних читачів Володимира Арєнєва, Наталки Довгопол, Анни Багряної, Тані Малярчук.

Основи бібліотечно-бібліографічної компетентності молодших школярів.

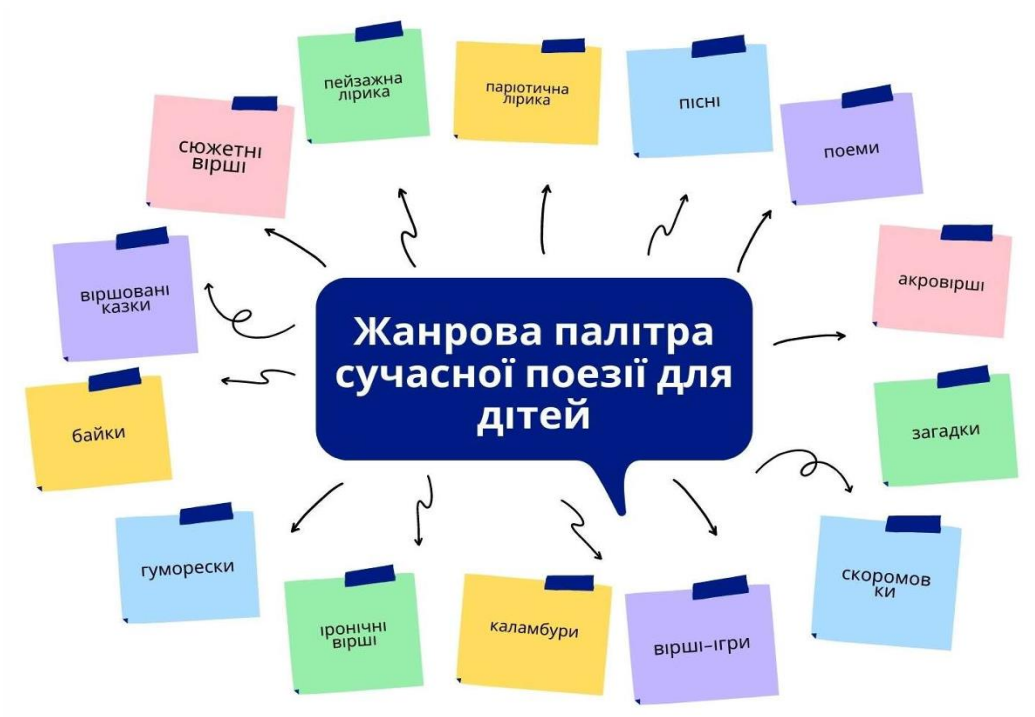
Зміст бібліотечно-бібліографічної компетентності учнів початкової школи.

Особливості формування бібліотечно-бібліографічної компетентності молодших школярів на уроках читання та у процесі роботи з дитячою книжкою.

Орієнтовні завдання для формування бібліотечно-бібліографічної компетентності учнів.

Для самостійного опрацювання

1. Опрацювати критерії для аналізу дитячої крижки Б. Кіфер.
2. Розглянути жанрову палітру сучасної поезії для дітей і навести приклади творів кожного жанру.
3. Опрацювати конспект бібліотечного уроку читання.
4. Охарактеризувати критерії оцінювання рівня сформованості бібліотечно-бібліографічної компетентності учнів молодших класів.

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Підготувати чотири анотації до сучасних дитячих книжок.
2. Провести аналіз п'яти прочитаних поезій для дітей сучасних авторів Івана Малковича, Івана Андрусяка, Мар'яни Савки, Романа Скиби, Галини Кирпи та інших (одного на вибір). Заповнити картки «Аналіз ліричного твору».
3. Підготувати буктрейлер чи відеопрезентацію однієї з сучасних українських книг для дітей та юнацтва.

Варіанти активностей на занятті

1. Поетичний калейдоскоп сучасних авторів.

Завдання: студенти у групах (по 4 – 5 осіб) обирають твори одного сучасного поета (І. Малкович, І. Андрусяк, М. Савка, Г. Кирпа тощо) і комплексно аналізують їх (зміст, форма, виховний потенціал), відпрацьовують навички цифрової презентації літературного матеріалу.

Етапи роботи:

- Ознайомитися з добіркою віршів автора (по 2 – 3 тексти).
- Визначити ключові теми, провідні образи, жанрово-стильові особливості.
- Виявити, як у поезії передано цінності для дитини (добро, дружба, мрія, гра, фантазія, любов до природи).
- Створити ментальну карту («Образи – Темі – Художні засоби – Виховний потенціал») з використанням *Miro* чи іншого цифрового ресурсу.
- Підготувати інтерактивну візуалізацію у *Canva* чи *Genially*: слайди з поєднанням цитат, ілюстрацій та ключових тез.

- Представити роботу як «Поетичний калейдоскоп»: короткий виступ (3 – 4 хв.) з демонстрацією інтерактивного ресурсу.

2. Літературна мапа пригод.

Завдання: студенти в мінігрупах (по 3 – 4 особи) досліджують історико-пригодницьку прозу В. Рутківського, О. Гавроша чи М. Морозенко.

Етапи роботи:

- Прочитати уривки з вибраних творів («Джури козака Швайки», «Сторожова застава», «Музей пригод», «Іван Сірко»).
- Проаналізувати описані історичні події чи осіб.
- Виписати географічні об'єкти (села, міста, замки, ріки) та вигадані місця дії.
- Визначити їхню роль у сюжеті (початок подорожі, місце битви, точка зустрічі героїв тощо).
- Використати сервіс *Google My Maps* або *Thinglink* для створення інтерактивної мапи: позначити місця і додати назви подій; додати ілюстрації (картини, фото, власні малюнки); прикріпити цитати з твору до кожної позначки.
- Підготувати короткий усний «екскурс» мапою, пояснюючи, як простір впливає на розвиток сюжету й формування образів героїв, а історичні події художньо відтворені в тексті.

3. Аналіз проблематики дитячої прози.

Завдання: студенти обирають твір О. Луцевської, О. Рижко, Д. Матіяш чи С.Гридіна, створюють у *Miro* або *Padlet* діаграму «Проблема – шляхи вирішення – виховний потенціал» та презентують її.

4. Анотації у цифровій бібліотеці.

Завдання: у парах студенти пишуть анотації до обраних дитячих книжок, оформлюють їх у вигляді карток у *Google Sites* або *Notion*, моделюючи онлайн-бібліотеку для молодших школярів.

5. Бібліографічний квест.

Завдання: використовуючи онлайн-каталоги бібліотек (*Національна бібліотека України для дітей*), студенти виконують пошукові завдання: знайти книгу за автором, за ключовим словом, за тематикою. Результати презентують у вигляді скріншотів та пояснень.

6. Критерії аналізу за Б. Кіфер.

Завдання: студенти у міні-групах обирають сучасну книжку, аналізують її, опираючись на критерії аналізу дитячої літератури Б. Кіфер та створюють постер у *Canva* з візуалізацією результатів.

7. Віртуальний бібліотечний урок.

Завдання: студенти розробляють конспект фрагмента бібліотечного уроку для учнів 3 – 4 класів (наприклад, «Як користуватися бібліотечним каталогом»), доповнюють його інтерактивними вправами у *LearningApps* чи *Wordwall*.

Варіанти етапу рефлексії

1. Метод «Колесо фортуни» з використанням інструментів *Wordwall*.

Питання:

- Яка думка з сьогоднішнього заняття здалася вам найціннішою?
- Який сучасний український автор для дітей вас найбільше зацікавив і чому?
- Яку книгу з переліку ви б хотіли прочитати повністю?
- Чим відрізняється сучасна українська дитяча література від класичної?
- Що нового ви дізналися про бібліотечно-бібліографічну компетентність молодших школярів?
- Як можна зацікавити дітей сучасною поезією?
- Які цифрові інструменти, використані на занятті, ви б хотіли застосувати у своїй майбутній роботі?
- Яка проблема чи виклик, порушені у дитячій прозі, вас найбільше вразили?
- Якщо б ви писали анотацію книги для дітей, яку саме книжку обрали б?
- Яке відкриття чи несподіваний факт сьогоднішнього заняття вам запам'ятався найбільше?

Література

1. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. С. 236 – 447.

2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.

3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.

4. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. К.: Академвидав, 2018. 320 с.

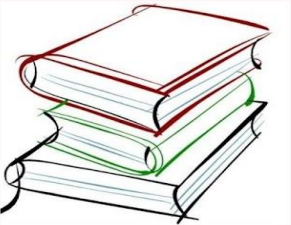
5. Гнідець У. С. Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва в світлі наукової критики. URL: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/46>

6. Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип. 1-7. – Тернопіль, Рівне, Івано-франківськ. 2011 – 2021.

7. Качак Т., Близнюк Т. Від казки до екокритики: аналіз повістей про природу Г. Пагутяк, А. Бачинського, В. Полянка. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 2 (32). С. 281 – 294. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2\(32\)-281-294](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-281-294)

8. Качак Т., Близнюк Т. Війна в сучасній українській літературі для дітей та юнацтва. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 2 (209). С. 151-157. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-23>
9. Качак Т. Б. Історико-художня проза Володимира Рутківського – феномен у сучасній українській літературі для дітей та юнацтва. URL: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/103>
10. Качак Т., Круль Л. Сучасні українські книжки-картинки для дітей: ключові теми і образи. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Вип.35. С. 290-296. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.50>
11. Качак Т. Тема втраченого дитинства у сучасній прозі для дітей та юнацтва (на матеріалі автобіографічної прози В. Рутківського). *Вісник Прикарпатського університету. Філологія*. 2013 – 2014. Вип. 40 – 41. С. 113 – 119.
12. Качак Т. Чорнобиль і травма поколінь: як дитячі книги зберігають родову пам'ять. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. Том. 36 (75) № 1. С. 54 – 59. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.2/10>
13. Марченко Н. Література для дітей і юнацтва незалежної України (1991–2023 рр.): соціокультурний аспект. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*. 2024. Вип. 1(1). С. 13–36. <https://doi.org/10.15330/clid.1.1.13-36>
14. Хороб М. Художні маркери дитинства в сучасній українській літературі (на матеріалі «Миколчиних історій» Марини Павленко). *Література. Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 4. Рівне: Дятлик М., 2013. С. 185 – 191.
15. Świetlicki M., & Ulanowicz A. (Eds.). *Fieldwork in Ukrainian Children's Literature* (1st ed.). Routledge, 2025. <https://doi.org/10.4324/9781003594673>
16. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б.. Методика читання: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 280 с.
17. Мартиненко В.О. Робота з дитячою книжкою у структурі читацької діяльності учнів 1-2 класів. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / ред. кол.; наук. ред. О.М. Топузов*. Київ : Педагогічна думка, 2012. Вип. 12. С. 519 – 527.
18. Сокол М. Формування бібліотечно-бібліографічних знань та культури читання – один з напрямків розвитку творчої компетентності читачів в умовах сучасної школи. Навчальний посібник. *На урок*. URL: <https://surl.li/fhsvsz>
19. Формування системи бібліотечно-бібліографічних знань школярів. URL: https://12g.at.ua/index/formuvannja_sistemi_bibliotechno_bibliografichnikh_znan_shkoljariv/0-60?utm_source=chatgpt.com
20. Хома О. М. Робота з дитячою книжкою на уроках читання в початковій школі. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. 2023. № 1. С. 29 – 33. <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2023-1-6>

Картка «Аналіз ліричного твору»

	Аналіз ліричного твору	
	Назва твору: _____	
	Автор: _____	
	Провідний мотив (тема) твору:	Історія написання твору:
	Художні засоби, мова твору:	
	Ліричний герой:	Цитати:
	Мої враження:	

Критерії Барбара Кіфер для аналізу дитячої книжки (Переклад Валентини Вздольської)

Американська дослідниця Барбара Кіфер подає базову модель для аналізу дитячої художньої літератури, орієнтовану як на педагогів, рецензентів і бібліотекарів, так і на всіх, хто цікавиться темою. Важливою частиною моделі є оцінка книжки крізь призму мультикультуралізму – інструментарій, без якого сьогодні годі уявити західну критику дитячої літератури та педагогіку.

Перед читанням

Якого типу ця книжка?

Що читач очікує, зважаючи на

- заголовок
- обкладинку
- кегль
- ілюстрації
- зміст
- першу сторінку.

На який вік розрахована книжка? З чого можна зробити такий висновок?

Сюжет

Перед нами хороша історія? Що, на вашу думку, робить її ефективною чи неефективною?

Сподобається чи ні вона дітям? Чому?

Чи є тут розвиток сюжету? Що саме рухає сюжет? Наведіть приклади.

Чи є сюжет оригінальним, свіжим? Як саме?

Чи сюжет збудовано переконливо? Яким подіям читач вірить, а яким ні?

Чи автор підводить читача до головних подій? Як він це робить?

Чи є логіка сюжету? Проаналізуйте послідовність подій та поясніть, логічно вони розвиваються чи ні.

Чи відтворено причинно-наслідковий зв'язок? Наведіть приклади.

Чи є виразна кульмінація? Опишіть її.

Як події підходять до кульмінації? Які автор використовує техніки?

Вправно чи ні збудовано сюжет? Чому?

Обставини

Де відбуваються події? Звідки ми про це знаємо?

Як автор вказує на час, коли відбуваються події?

Як час і місце визначають дію, образи й тему книжки?

Чи виходить історія за межі історичної визначеності своєю універсальною тематикою? Як саме?

Тема

Чи є в історії тема? Яка?

Чи є ця тема важливою/цікавою для дітей? Чому?

Чи тема логічно впливає з історії чи привноситься штучно? Наведіть приклади.

Чи тема не пригнічує природний розвиток історії? Як автор тримає баланс?

Чи уникає автор моралізування? Наведіть приклад моралізаторства або ж покажіть, як автор вдало його уникає.

Як автор використовує мотиви та символи для підсилення смислів? Які мотиви та символи він використовує?

Характери

Як автор показує персонажів? Наведіть приклади.

Через опис?

Через діалоги?

Через думки інших героїв?

Через власні думки персонажа?

Через дію?

Чи персонажі переконливі? Чому?

Чи бачимо ми сильні й слабкі риси характерів персонажів? Як це передано в тексті? Чи відчувають персонажі свою неповноту? Як?

Чи уникає автор стереотипів? Покажіть, як персонажі, створені автором, сприяють підтриманню чи доланню стереотипів?

Чи поведінка персонажів відповідає їхньому віку та життєвому досвіду? Наведіть приклади.

Чи бачимо ми якийсь розвиток характерів? Як змінюються головні герої?

Чи автор відтворює причини змін чи розвитку персонажів? Чи адекватно відтворено причинно-наслідковий зв'язок?

Стиль

Чи відповідає стиль темі? Чому?

Стиль простий чи образний? З чого робимо такий висновок?

Чи діалоги переконливі й природні? Наведіть приклади.

Як автор передає емоції, настрій? Як і яке відчуття домінує: таємниці, зловісності, радості, безпеки?

Нарація

Чи відповідає нарація ідеї книжки? Як саме?

Чи змінюється наратор? Якщо так, то як ця зміна впливає на рецепцію тексту? Якщо ні, то чи вважаєте ви, що авторові варто було б змінити точку, з якої ведеться розповідь/оповідь?

Як вибір автором наратора обмежує чи розширює читацький горизонт? Поясніть.

Чому автор обирає саме такого наратора? Чи цей вибір ефективний? Чи не краще було б обрати іншу точку зору?

Чи бачимо в тексті авторську точку зору? Що про це свідчить?

Додатково

Покажіть ілюстрації, що доповнюють чи розвивають історію. Обґрунтуйте, як вони це роблять.

Чи малюнки мають належний естетичний рівень? Чому?

Наскільки добрим є дизайн? Покажіть переваги та недоліки.

Чи формат книжки пасує текстові? Як саме?

Якої якості папір?

Чи міцна книжка? Скільки читань вона витримає?

Оцініть книжку в порівнянні з іншими на подібну тему.

Оцініть книжку в контексті інших творів автора.

Як інші рецензенти оцінили цю книжку? Чи згодні ви з оцінками?

Для якої читацької групи варто рекомендувати книжку? Чому?

Оцінка книжки крізь призму мультикультуралізму

Життя представників яких культур показано в книжці? Чи це відтворення є позитивним, негативним, змішаним? Поясніть свою відповідь.

Наскільки широко й повно відтворено життя цих культур? А саме?

Як ілюстрації передають етнічну/культурну ідентичність персонажів?

Ілюстрації відтворюють чи спростовують стереотипні образи?

Чи наділено персонажів стереотипними заняттями/родиною/іншими обставинами, пов'язаними з приналежністю їх до тієї чи іншої культури?

Що можна сказати про діалекти й особливості синтаксису в тексті?

Чи автор вживає оціночні судження щодо представників даних культур? Наприклад?

Чи використовуються в тексті екзотизми? Як саме? Чи є вони зрозумілими й виправданими?

Наскільки точно книжка відображає життя іншої культури?

Які деталі автор використовує, щоб передати життя представників цієї культури? Наскільки широко/супо це зроблено?

Хто вирішує конфлікт в даній історії? Наскільки це типово/атипово?

Як книжка передає самосвідомість представників групи, позитивний образ себе?

Чи герой-представник культурної групи сам інтерпретує свій досвід, чи це робить хтось із домінантної культури?

Чи є в книжці очевидні упередження?

Барбара Кіфер (Barbara Kiefer) – сучасна американська професорка, що спеціалізується на дитячій літературі. Авторка визнаних праць з дослідження літератури для дітей, за якими навчаються майбутні дослідники дитячої літератури та педагоги. Найвідоміша книжка – «Charlotte Huck's Children's Literature».

Практичне заняття № 14

Казки Шарля Перро та французька література для дітей. Самостійне дитяче читання

Шарль Перро – перший у Європі письменник, що зробив народну казку надбанням літератури для дітей.

Аналіз збірки «Казки моєї матері Гусині».

Загальний огляд розвитку французької літератури для дітей.

Короткі відомості про життя і творчість письменників Франції, чиї твори увійшли до кола дитячого читання (Жорж Санд, В. Гюго, Жуль Верн, Антуан де Сент-Екзюпері).

Аналіз французької поезії для дітей Робера Десноса, Жака Превера, Клода Руа та інших поетів

Розвиток самостійного дитячого читання як ознака високого рівня літературної освіти

Проблема розвитку дитячого читання та формування самостійного читача.

Читацька самостійність/ самостійна читацька діяльність учнів.

Уроки позакласного читання та позаурочна читацька діяльність учнів.

Робота з дитячою книжкою.

Методичні аспекти формування читацької культури та стійкого інтересу до літературних творів в учнів початкової школи.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитати й проаналізувати казки Шарля Перро.
2. Зробити літературознавчий аналіз казки «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері.
3. Проаналізувати авторські методики формування читацької самостійності.
4. Опрацювати статтю: Мартиненко В.О. Робота з дитячою книжкою у структурі читацької діяльності учнів 1–2 класів. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць*. К.: Педагогічна думка, 2012. Вип. 12. С. 519-527. URL: <https://surl.li/xmnywh>

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Розробити методичні рекомендації для розвитку самостійного дитячого читання молодших школярів.
2. Скласти список книг для самостійного читання учнів 2 – 4 класів у форматі рекомендаційного інтерактивного плаката, лепбука, записів на дошці Padlet тощо.

Варіанти активностей на занятті

1. Інтерактивна вікторина «Хто сказав?»
Завдання: студентам пропонуються уривки з казок Шарля Перро та інших авторів; потрібно визначити, хто з героїв це говорить і з якої казки уривок (з використанням інструментів Kahoot або Quizizz).
2. «Карта персонажів».
Завдання: у групах створити схему (*mind map* з використанням інструментів цифрових ресурсів Coggle It, Miro або MindMeister) з ключовими персонажами французьких казок та літератури для дітей, показати їхні риси, символи та значення.
3. Інтерактив «Правда чи міф?».
Завдання: студенти переглядають твердження про казки Ш. Перро та французьку дитячу літературу; визначають, це правда чи вигадка, і коротко аргументують.
4. Інтерактивна вправа «Бліц-асоціації».
Завдання: кожна мікрогрупа студентів отримує ім'я письменника (наприклад, Жюль Верн, Сент-Екзюпері) і створює асоціативний ряд («знання – відкриття – образ – герой – цінність»), презентуючи його за 1 хвилину.
5. Літературно-методична розробка «Рекомендаційна полиця».

Завдання: скласти список книг для самостійного дитячого читання (2 – 4 клас) у вигляді інтерактивної «книжкової полиці» (з використанням інструментів *Canva*, *Genially* або *Padlet*).

6. «Конструктор читацьких завдань».

Завдання: студенти в малих групах отримують картки з прикладами прийомів (читання за ролями, інсценізація, створення коміксу, робота зі щоденником читача, «лист герою», складання запитань до тексту тощо).

Хід роботи:

А) Обрати одну казку чи твір із французької дитячої літератури (наприклад, «Кіт у чоботях», «Маленький принц»).

Б) Скласти для учнів 2 – 3 завдання, які спрямовані на формування читацької самостійності (уміння ставити запитання, аналізувати, робити висновки, висловлювати ставлення) на основі обраного твору.

В) Представити результати у вигляді міні-методички «Як навчити учня самостійно працювати з текстом».

Варіанти етапу рефлексії

1. Метод «Мікрофон».

Завдання: потрібно уявити себе критиком, який дає інтерв'ю і дати відповідь на питання «Моя головна знахідка сьогодні...» та поділитися досвідом – «Порада майбутнім учителям (або собі) після цього заняття...».

2. Рефлексивна мішень

Література

1. Качак Т. Б., Круль Л. М. Зарубіжна література для дітей: підручник. К.: Академвидав, 2014. 416 с. URL: <https://surl.li/vszzdi>

2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
4. Дитяча зарубіжна література. 2 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 184 с.
5. Дитяча зарубіжна література. 3 клас: Навч. посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 272 с.
6. Дитяча зарубіжна література. 4 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 344 с.
7. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 1: А-К / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 824 с.
8. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 2: Л-Я / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 864 с.
9. Качак Т. Б. Французька поезія для дітей в українських перекладах. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 2. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. С. 29 – 34.
10. Шалагінов Б. Б. Зарубіжна література: Від античності до початку XIX ст.: Іст.-естетит. нарис. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. 360 с.
11. Качак Т. Б. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти: збірник науково-методичних статей. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2013. 132 с.
12. Качак Т., Макара І. Формування читацької самостійності молодшого школяра. *Формування мовної особистості молодшого школяра. Інформаційний бюлетень кафедри філології та методики початкової освіти: Збірник наукових праць*. Івано-Франківськ: ІНІН, 2015. С. 370 – 376.
13. Мартиненко В.О. Робота з дитячою книжкою у структурі читацької діяльності учнів 1–2 класів. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць*. К.: Педагогічна думка, 2012. Вип. 12. С. 519-527. URL: <https://surl.li/xmnywh>
14. Савченко О. Щоб книга увійшла у життя дитини: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Початкова школа*. 2016. № 5. С. 22 – 26.
15. Ткачук Г. П. Методика позакласного читання у початкових класах: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О. В., 2010. 264 с.
16. Ткачук Г. Роль і місце дитячої книжки у розвитку творчої особистості дитини-читача. *Початкова школа*. 2016. № 5. С. 27 – 30.
17. Хома О. М. Робота з дитячою книжкою на уроках читання в початковій школі. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. 2023. № 1. С. 29 – 33. <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2023-1-6>

Практичне заняття № 15

Німецька література для дітей. Особливості вивчення зарубіжної літератури для дітей у початковій школі

Фольклорні та інші джерела німецької літератури для дітей.

Життєвий і творчий шлях Якоба та Вільгельма Грімм.

Тематика і розмаїття сюжетів збірки братів Грімм «Дитячі та сімейні казки».

Ернст Теодор Амадей Гофман і дитяча література.

Фантастичні казки «Чуже дитя» та «Лускунчик і Мишачий король».

Казки Вільгельма Гауфа: східний колорит та особливості сюжету.

Творчість Міхаеля Енде та Корнелії Функе

Особливості вивчення зарубіжної літератури для дітей у початковій школі

Твори зарубіжних письменників, які включені у навчальну програму з «Літературного читання».

Специфіка аналізу перекладених текстів у початковій школі.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитайте названі твори для дітей німецьких письменників.
2. Охарактеризуйте джерела книги Еріха Распе «Пригоди барона Мюнхаузена».
3. Проаналізуйте особливості творчої манери Вільгельма Гауфа.
4. Розгляньте розвиток детективного жанру у творчості Еріха Кестнера.

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Підготуйте тематичну таблицю творів зарубіжних письменників, включених у підручники з читання для 2 – 4 класів.
2. Створіть методичний кейс «Як працювати з перекладеним текстом у початковій школі».

Варіанти активностей на занятті

1. Інтерактивна гра «Казковий пазл».

Завдання: Студенти отримують уривки з казок братів Грімм, Гофмана, Гауфа; визначають, до якої казки належить уривок і коротко характеризують його особливості (фантастичні мотиви, мораль, атмосфера).

2. Метод «Ромашка Блума»: аналіз твору «Лускунчик» Е. Т. А. Гофмана.

Завдання: Студенти заповнюють пелюстки ромашки питаннями різних рівнів (знання, розуміння, аналіз, оцінка). Приклад:

- *Хто головні герої казки «Лускунчик»? (знання)*
- *Чому образ Лускунчика важливий у казці? (аналіз)*
- *Чи актуальна ця казка для сучасних дітей? (оцінка).*

3. Метод «Фішбоун»: фантастичні казки Е. Т. А. Гофмана.

Завдання: студенти отримують проблемне питання «Що робить казки Гофмана фантастичними?» і міркують над ним:

На «кісточках»: герої, сюжет, символи, атмосфера.

У хвості: головний висновок.

4. Метод «Кубування»: аналіз творів Міхаеля Енде і Корнелії Функе.

Завдання: студенти дають відповіді на питання / виконують завдання, записані на грані кубика:

1 грань – *Опиши* головних героїв твору.

2 грань – *Порівняй* твір з іншими казками/фентезі для дітей.

3 грань – *Проаналізуй*, яку роль відіграє фантазія і уява у творі.

4 грань – *Застосуй*: уяви, як би цей твір можна використати у сучасному шкільному курсі «Літературного читання».

5 грань – *Вислови ставлення*: що особисто вам найбільше імпонує в цих книгах.

6 грань – *Склади творче завдання*, яке можна дати учням початкової школи після прочитання уривка (наприклад, придумати нового героя для «Нескінченної історії»).

5. Методичний кейс «Як працювати з перекладеним текстом у початковій школі».

Завдання: у групах скласти методичні рекомендації для вчителя – як аналізувати перекладену казку (порівняння з оригіналом, пошук культурних реалій, обговорення з учнями).

Варіанти етапу рефлексії

1. Вправа «Сходи знань».

Завдання: на дошці зображені сходинки записати на них одну ідею/знання, яке кожен озвучив чи «підняв» на сьогоднішньому занятті, і прикріпити його на відповідну сходинку.

Обговорити відповіді студентів.

Література

1. Качак Т. Б., Круль Л. М. Зарубіжна література для дітей: підручник. К.: Академвидав, 2014. 416 с. URL: <https://surl.li/vszzdi>

2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.

3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
4. Дитяча зарубіжна література. 2 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 184 с.
5. Дитяча зарубіжна література. 3 клас: Навч. посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 272 с.
6. Дитяча зарубіжна література. 4 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 344 с.
7. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 1: А-К / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 824 с.
8. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 2: Л-Я / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 864 с.
9. Гнідець У. С. Ідеальний реципієнт у творі для дітей «Нескінченна історія» Міхаеля Енде. *Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови*. Львів, 2007. Випуск 14. С. 218 – 225.
10. Гнідець У. Ідентичність комунікативного простору в романі «Чорнильне серце» Корнелії Функе. *Слово і час*. 2010. № 4. С. 73 – 77.
11. Гнідець У. С. Провідні тенденції розвитку сучасної німецькомовної літератури для дітей та юнацтва. *Мова і культура*. 2008. Вип. 10. Т. IX (109). С. 236 – 242.
12. Гнідець У. Романтична інтерпретація образу дитини в казковій повісті О.Пройслера «Маленький Водяник». URL: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowCategory/5?page=2>
13. Давиденко Г. Й. Вивчення зарубіжних творів у початковій школі. Харків: Ранок, серія «Педагогічна майстерня». 2007. 192 с.
14. Давиденко Г., Собко В., Бондарська Г., Шинкаренко І. Сторінками творчості зарубіжних письменників (Методична розробка уроків вивчення творів зарубіжних письменників у 4 класі. За читанкою О. Я. Савченко. *Початкова школа*. 2007. № 1 С. 9 – 14.
15. Качак Т. Зарубіжна дитяча література: основні аспекти вивчення. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 1. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. С. 125 – 131. URL: <https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/51>
16. Качак Т. Б. Методика аналізу художніх текстів у процесі вивчення курсу «Зарубіжна дитяча література»: проблеми і перспективи. *Викладання зарубіжної літератури: Проблеми та досягнення. Султанівські читання: збірник статей* / відп. ред. В. Г. Матвіїшин. Івано-Франківськ, 2010. Випуск 1. С. 48–57.
17. Лапіна А., Плювака В. Лінгвістичний аналіз тексту – запорука розуміння художнього твору учнями початкових класів. *Початкова школа*. 2017. № 2. С. 17 – 18.

Практичне заняття № 16

Новаторство Льюїса Керрола й інших дитячих письменників у англійській літературі для дітей. Креативність вчителя та учнів у системі літературної освіти у початковій школі

Льюїс Керрол і дитяча література.

Своєрідність відображення реального світу у казкових повістях «Аліса в Країні Чудес» та «Аліса в Задзеркаллі».

Новаторство письменника у жанрі казки.

Англійський пригодницький роман і творчість Роберта Льюїса Стівенсона.

Казки Редьярда Кіплінга, Алана Мілна, Джеймса Метью Баррі.

Розвиток жанру фентезі в англійській літературі для дітей (на матеріалі творчості Клайва Степлза Льюїса, Джона Роналда Руела Толкіна та Джоан Ролінг).

Креативність вчителя та учнів у системі літературної освіти у початковій школі

Творчий підхід вчителя до планування та організації роботи учнів на уроках читання.

Нестандартні уроки читання.

Використання елементів новітніх технологій навчання на уроках читання у початковій школі.

Сценарії заходів, побудованих на основі літературного матеріалу.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитати адресовані дітям названі твори англійських письменників.
2. Висвітлити особливості художнього світу у творах Р. Кіплінга.
3. Поміркувати над розвитком жанру фентезі у англійській літературі для юних.

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Розробити конспект нестандартного уроку читання для учнів 4 класу.
2. Підготувати сценарій літературного заходу для проведення у початковій школі.

Варіанти активностей на занятті.

1. «Метод шести капелюхів» Едварда де Боно. Аналіз повісті «Аліса в Країні Чудес» Л. Керрола.

Завдання: Студенти аналізують «Алісу...» з різних позицій:

- Білий капелюх – факти про твір;
- Червоний – емоції, які викликає;

- Жовтий – позитивні сторони;
- Чорний – критика;
- Зелений – креатив (сучасна інтерпретація);
- Синій – підсумки.

2. Метод «Дерево рішень»: новаторство Л. Керрола у жанрі казки.

Завдання: студенти створюють «дерево», де в корінні – традиційна казка, на гілках – новаторські риси Керрола (абсурд, логічні парадокси – нонсенс, гра слів).

3. Діаграма «Кола Венна»: своєрідність відображення реального світу у казкових повістях про Алісу.

Завдання: студенти складають діаграму, де порівнюють реальний і уявний світи, зображені у казці. У центрі – що їх поєднує (наприклад, проблеми дорослішання, пошук сенсу).

4. Метод «Карта історії» (Story Map): англійський пригодницький роман і творчість Р. Л. Стівенсона.

Завдання: студенти створюють карту на основі сюжету твору «Острів скарбів»:

- герої,
- місце дії,
- основні події,
- кульмінація,
- висновок.

5. Метод «Коло ідей». Казки Р. Кіплінга, А. Мілна, Дж. М. Баррі.

Завдання: студенти відтворюють коло ідей. У центрі – питання: *«Які цінності виховують у читачів ці автори?»* Кожна група вписує свої ідеї у сектор кола (дружба, відповідальність, уява, сміливість).

6. Інтерактивна вправа «Асоціативний куш»: розвиток жанру фентезі в англійській літературі (К. С. Льюїс, Д. Р. Толкін, Д. Ролінг).

Завдання: Студенти створюють хмаринку ключових понять, які асоціюються з фентезі: «магія», «подорож», «добро і зло», «дружба», «вигаданий світ». Потім обговорюють: які слова спільні для К. С. Льюїса, Д. Р. Толкіна і Д. Ролінг, а які унікальні.

Варіанти етапу рефлексії

1. Метод «SMS-звіт».

Завдання: сформулювати і записати одне коротке повідомлення (1 - 2 речення):

- що нового дізналися про англійську літературу для дітей;
- як використати креативні методи у власній педагогічній практиці.

2. Метод «Міні-колаж».

Завдання: на аркуші або в онлайн-інструменті (*Miro, Padlet, Canva*) створити міні-колаж із символами, що відображають:

- новаторство Льюїса Керрола та інших письменників,
- креативність учителя та учнів,
- елементи сучасного уроку читання.

Література

1. Качак Т. Б., Круль Л. М. Зарубіжна література для дітей: підручник. К.: Академвидав, 2014. 416 с. URL: <https://surl.li/vszzdi>
2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
4. Дитяча зарубіжна література. 2 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 184 с.
5. Дитяча зарубіжна література. 3 клас: Навч. посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 272 с.
6. Дитяча зарубіжна література. 4 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 344 с.
7. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 1: А-К / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 824 с.
8. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 2: Л-Я / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 864 с.
9. Винник В. Біблійні ремінісценції в сучасній дитячій літературі (на матеріалі циклу романів Дж. К. Ролінг «Гаррі Поттер»). *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 3. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. С. 72 – 76.
10. Світ від А до Я. Хрестоматія світової літератури для початкової школи. У 3-х кн.: Кн. 1. Австралія – Ірландія. / Упорядники Г. Кирпа, Д. Чередниченко. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 368 с.
11. Вашуленко О. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 20 – 24
12. Качак, Т. Креативність учителя й учнів у процесі реалізації змісту й завдань літературної освіти у початковій школі. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. матер. V Міжнар.наук.-практ. Інтернет-конф.* (Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. № (10). С. 190 – 194.
13. Павленко В. В. Педагогічні умови для розвитку креативності учнів у сучасному педагогічному процесі. *Проблеми освіти: збірник наукових праць /*

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Вінниця: ТОВ «Нілон-ЛТД», 2018. Вип. 88 (частина 2). С. 138 – 148.

14. Павленко В. В. Розвиток креативності учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. Вип. 92. С. 106 – 111. URL: <https://surl.li/zosfwj>

15. Савченко О. Літературне читання: інтерактивні методи і прийоми. *Початкова школа*. 2017. № 4. С. 34 – 40.

16. Савченко О. Щоб книга увійшла у життя дитини: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Початкова школа*. 2016. № 5. С. 22 – 26.

Практичне заняття № 17

Творчість скандинавських письменників для дітей: Ганс Християн Андерсен, Сельма Лягерлеф, Астрід Ліндгрєн. Промоція дитячої книжки і читання

Народні саги і казки країн Скандинавії.

Життєвий шлях Ганса Християна Андерсена.

Романтичні риси та джерела казок Г. Х. Андерсена.

Аналіз казок «Кресало», «Дюймовочка», «Нове вбрання короля», «Стійкий олов'яний солдатик», «Свинопас», «Гидке каченя», «Принцеса на горошині», «Снігова королева», «Дикі лебеді» та інших.

Проза для дітей Сельми Лягерлеф.

«Чарівна мандрівка Нільса з дикими гусьми»: сюжет, образи.

Астрід Ліндгрєн і дитяча література. Художній світ трилогії про Карлсона.

Образ головної героїні книги «Пеппі Довгопанчоха».

Промоція дитячої книжки і дитячого читання серед молодших школярів

Творче інтерактивне читання як один із ефективних методів залучення дітей до читання та формування читацької культури.

Проекти бібліотек, видавництв та громадських організацій, спрямованих на розвиток і популяризацію дитячого читання.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитати названі твори скандинавських письменників.

2. Підготувати повідомлення на тему: «Фінська дитяча література і творчість Захаріаса Топеліуса-молодшого (1818 – 1898)».

3. Дати характеристику творчості Туве Янсон. Проінтерпретувати образи Мумі-тролів у серії книг письменниці.

4. Вивчити актуальні проєкти українських та зарубіжних бібліотек, спрямовані на розвиток дитячого читання і популяризацію сучасної дитячої літератури.

5. Опрацювати статтю: Марченко Н. КЛЮЧ до читання. *Початкова школа*. 2016. № 5. С. 33 – 37.

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Підготувати проєкт «Нові форми і методи промоції дитячої книжки і читання у позаурочний час».

2. Підготувати інтерактивний плакат з рекомендаціями творів для читання для учнів 2 (3 чи 4 класу). Це може бути тематичний плакат чи твори відібрані на основі жанрової приналежності (наприклад, «Твори на патріотичну тематику» або «Пригодницька проза для дітей», «Вірші для дітей», «Енциклопедії для дітей та нон-фікшн» та ін.).

Варіанти активностей на занятті

1. Інтерактивна візуалізація «Скандинавська казкова галерея».

Завдання: студенти у мікрогрупах створюють постер / слайд із назвами творів скандинавських письменників, зображенням головних героїв, описом центральних конфліктів, моральних ідей, сюжетних елементів (з використанням інструментів *Canva / Padlet*). Презентують та обговорюють результати.

2. Інтерактивна аналітична вправа.

Завдання: студенти в мікрогрупах обирають одну з казок Г. Х. Андерсена й аналізують її, використовуючи алгоритм:

- Опиши головного героя.
- Проаналізуй конфлікт.
- Визнач фантастичні елементи.
- Поясни мораль казки.
- Поміркуй, як цю казку можна використати на уроці чи у позакласному читанні.
- Створи 2 – 3 завдання для аналізу цієї казки з молодшими школярами.

3. Метод «Фішбоун»: аналіз твору «Чарівна мандрівка Нільса з дикими гусьми» (Сельма Лягерлеф)

Завдання: студенти створюють схему «риб'ячий скелет»:

- Голова – основна тема або сюжет книги;
- Кістки – ключові події подорожі Нільса;
- Кістки – головні персонажі та їхні риси;
- Кістки – моральні уроки та цінності;
- Хвіст – особисті висновки студента: чого можна навчити дітей через цей твір.

4. Метод «Коло запитань»: творчість А. Ліндгрена для дітей.

Завдання: студенти сидять по колу і кожен формулює одне запитання на основі твору:

- про персонажів,
- про сюжет,
- про мораль чи фантастичні елементи.

Наступний студент відповідає і ставить свої питання далі.

5. Розробка і презентація інтерактивних плакатів з рекомендаціями творів для читання для учнів 2 (3 чи 4 класу).

6. Дискусія на одну із тем:

- Ефективність сучасних бібліотечних проєктів у формуванні читацької культури дітей.
- Українські та зарубіжні бібліотечні проєкти: досвід та уроки.
- Роль цифрових технологій у популяризації дитячого читання.
- Інтерактивне читання як інструмент залучення дітей до книжки.
- Як сучасна дитяча література впливає на розвиток критичного мислення та емоційної компетентності.
- Створення власного бібліотечного проєкту: від ідеї до реалізації.

Варіанти етапу рефлексії

1. Метод «Ланцюжок відкриттів і творчих ідей» з використанням інструментів *Miro*.

Завдання: створити ланцюжок відкриттів і творчих ідей, записавши на стікерах чи на дошці *Miro*:

- Найважливіше, що дізналися про творчість Г. Х. Андерсена, С.Лягерлеф, А. Ліндгрена.
- Цікаву деталь про головних героїв чи сюжетні мотиви.
- Ідею для популяризації дитячого читання серед учнів.

Потім усі стікери об'єднують у «ланцюжок» на дошці або *Miro*, обговорюють, які спільні теми та ідеї виникли.

Мультимедійні ресурси

1. Астрід Ліндгрена. Карлсон, що живе на даху. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-UqSxjqDdkg>

2. Мандрівка у долину мумі-тролів Туве Янсон. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6Lrm3Ik8iVA>

3. «Пригоди мумі-тролів». 1 серія «Весна у Мумі-Доли». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GVZaKx0Wlt4>

4. Мумі-троль і капелюх Чарівника. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pnqcxFROPMo>

5. Пригоди мумі тролів. «Чарівний капелюх». 2 серія URL: <https://www.youtube.com/watch?v=CrWYSMUB7hg>
6. Пригоди мумі-тролів. Серія 4 «Безлюдний острів» URL: <https://www.youtube.com/watch?v=15229AUUpLw>
7. Просто слухай. «Різдво приходить у Країну Мумі-тролів» (уривок з казки). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tgaeFwxXgTo>
8. Туве Янсон. «Маленькі тролі і велика повінь». Аудіокнига. Вуха. Книги. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=pqRy33J3sak>

Література

1. Качак Т. Б., Круль Л. М. Зарубіжна література для дітей: підручник. К.: Академвидав, 2014. 416 с. URL: <https://surl.li/vszzdi>
2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
4. Дитяча зарубіжна література. 2 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д.С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 184с.
5. Дитяча зарубіжна література. 3 клас: Навч. посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 272 с.
6. Дитяча зарубіжна література. 4 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д.С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 344с.
7. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 1: А-К / За ред. Н.Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 824 с.
8. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 2: Л-Я / За ред. Н.Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 864 с.
9. Костецький А. Казки управляють життям: Сельма Лагерлеф. В кн.: *Пригоди славнозвісних книг*. К., 2005. С. 140 – 148.
10. Качак Т., Бенза С. Творче інтерактивне читання як ефективна форма роботи з дитячою книжкою в початковій школі. *Формування мовної особистості молодшого школяра. Інформаційний бюлетень кафедри філології та методики початкової освіти: збірник наукових праць*. Випуск 16. Івано-Франківськ: НАІР, 2016. С. 165 – 169.
11. Качак Т., Старух М. Актуальні методики промоції дитячого читання. *Формування мовної особистості молодшого школяра. Інформаційний бюлетень кафедри філології та методики початкової освіти: збірник наукових праць*. Випуск 17. Івано-Франківськ: НАІР, 2016. С.170 – 175
12. Лепська І. Найкращі досягнення у популяризації читання. URL: <https://surl.li/fumrls>
13. Марченко Н. КЛЮЧ до читання. *Початкова школа*. 2016. № 5. С.33 – 37.

14. Шлепакова Т. Промоція літератури та читання: сучасний досвід України. URL: <https://surl.li/dqdfzk>

Практичне заняття № 18

Література для дітей письменників США. Промоція дитячої книжки і дитячого читання серед молодших школярів

Американський фольклор у дитячому читанні.
Художні особливості «Казок дядька Рімуса» Джоеля Харріеса.
Реалістичні романи про дітей і дитинство Марка Твена.
Новели О'Генрі, що увійшли до кола дитячого читання.
Художні особливості казок Лімана Френка Баума.
Творчість для дітей Кетрін Петерсон («Міст до Терабітії»).

Промоція дитячого читання

Сучасні проекти промоції дитячого читання в Україні.
Авторські проекти популяризації дитячої книжки і читання: «Літературна кавалерка», «Творче інтерактивне читання», «Коло книжки».
Методики промоції дитячого читання, актуальні за кордоном.

Для самостійного опрацювання

1. Прочитати адресовані юним читачам твори американських письменників.
2. Окреслити розвиток американської літератури для дітей.
3. Зробити огляд фантастичних творів Рея Дугласа Бредбері та Урсули Ле Гуїн.

Творча індивідуальна, групова, колективна робота

1. Підготувати сценарій творчого інтерактивного читання фрагментів твору Марка Твена «Пригоди Тома Соєра». Використати інтерактивні вправи, читання вголос, рольові ігри, ігри-перевірки, мультимедійну презентацію тощо.
2. Створити інфографіку «Американська література для дітей, використовуючи інструменти *Canva* чи *Padlet*.

Варіанти активностей на занятті

1. Інтерактивна карта сюжетів.
Завдання: студенти у мікрогрупах створюють інтерактивну карту подій роману «Міст у Терабітію» Кетрін Патерсон, позначаючи ключові пригоди, конфлікти та взаємодію героїв (*Miro/Padlet*).

2. Метод «Кубування».

Завдання: студенти у мікрогрупах аналізують твори О'Генрі або Л. Ф. Баума через шість різних аспектів: герої, конфлікт, мораль, художні прийоми, особисте ставлення, креативна адаптація для уроку.

3. Дискусійна активність «Коло асоціацій».

Завдання: студенти розмірковують над питанням «Які цінності та уроки несуть американські твори для дітей?». Кожен додає асоціацію або приклад із твору, створюючи спільну «карту ідей».

4. Міні-презентація сценарію творчого інтерактивного читання та інфографіки.

Варіанти етапу рефлексії

1. Метод «Три речення» з використанням інструментів *Miro*.

Завдання: записати три речення:

- Найважливіше, що дізналися про американську дитячу літературу;
- Найцікавіший факт або враження;
- Одне запитання або ідею для майбутньої роботи з учнями.

Обговорити відповіді студентів.

Література

1. Качак Т. Б., Круль Л. М. Зарубіжна література для дітей: підручник. К.: Академвидав, 2014. 416 с. URL: <https://surl.li/vmfslt>

2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.

3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.

4. Дитяча зарубіжна література. 2 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 184 с.

5. Дитяча зарубіжна література. 3 клас: Навч. посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 272 с.

6. Дитяча зарубіжна література. 4 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 344 с.

7. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 1: А-К / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 824 с.

8. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 2: Л-Я / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 864 с.

9. Світ від А до Я. Хрестоматія світової літератури для початкової школи. У 3-х кн.: Кн. 2. Ісландія-Португалія. / Упорядники Г. Кирпа, Д. Чередниченко. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 368 с.

10. Шалагінов Б. Б. Дитяча література: до концепції історичної періодизації. *Слово і Час*. 2013, № 8. URL: <https://surl.li/dnlrqn>

МЕТОДИЧНИЙ КОМЕНТАР

Як правильно написати рецензію, відгук, есе?

Людині властиво поділитися своїми враженнями і думками, викликаними прочитаною книжкою, переглянутим спектаклем, кінофільмом, телепередачею, картиною, скульптурою. Ці думки можна висловити у відгуку або рецензії.

Рецензія – публікація, в якій обговорюється та оцінюється літературний чи науковий твір, театральна вистава, фільм, виставка. Рецензія оприлюднюється у пресі, на радіо чи телебаченні.

Рецензія (нім. *rezension*, лат. *Recensio*, англ. *Review* – огляд, оцінка) – аналіз, розбір, деяка оцінка публікації, твору або продукту, жанр газетно-журнальної публіцистики та літературної критики.

Головне завдання рецензії – це звернення до найновіших, сучасних явищ літератури, про яких практично ще ніхто не писав, з приводу яких ще не склалося певної думки. Рецензентові потрібно розглянути аналізований твір в контексті сучасного життя і сучасного літературного процесу: оцінити його як нове явище. Така злободенність (у кращому розумінні цього слова) є неодмінною ознакою будь-якої рецензії.

Характерними рисами рецензії є невеликий об'єм і стислість.

Орієнтовний план рецензії на літературний твір

1. Бібліографічний опис твору (автор, назва, видавництво, рік випуску) і короткий (в одному-двох реченнях) переказ його змісту.

2. Безпосередній відгук на твір літератури (відгук-враження).

3. Критичний розбір або комплексний аналіз тексту:

- Сенс назви
- Аналіз його форми і змісту
- Особливості композиції
- Майстерність автора у зображенні героїв
- Індивідуальний стиль письменника

4. Аргументована оцінка твору та особисті міркування автора рецензії:

- Основна думка рецензії
- Актуальність тематики твору

У рецензії не обов'язкова присутність всіх перерахованих вище компонентів, головне, щоб рецензія була цікавою і грамотною.

Деякі поради

Докладний переказ знижує цінність рецензії: по-перше, нецікаво буде читати сам твір, по-друге, одним з критеріїв слабкої рецензії справедливо вважається підміна аналізу та інтерпретації тексту його переказом. Важливо оцінити стиль, своєрідність творчої манери письменника, проаналізувати образи, художні прийоми, які він використовує у своєму творі, і обдумати, в чому полягає його індивідуальний, неповторний стиль, чим цей автор відрізняється від інших. Рецензент розбирає, ЯК «зроблений» текст.

Відгук – це текст, в якому дається оцінка прочитаного, почутого, побаченого, висловлюється ставлення до нього.

Відгук складається з двох частин: у першій частині висловлюється думка про те, сподобалось чи не сподобалось побачене, у другій — обґрунтовується висловлене. Щоб належно оцінити певний твір, по-перше, треба мати чітке уявлення про специфіку його видів і жанрів, а по-друге, бути добре обізнаним з роботами автора над цим твором.

Форми відгуку: лист, стаття в періодику, запис вражень у читацький щоденник, розповідь та ін

Орієнтовна схема відгуку на книжку

1. Зміст книжки.
2. Актуальність тематики твору.
3. Творчий задум автора.
4. Критична оцінка твору:
 - а) особливості композиції книжки;
 - б) сила впливу слова письменниці;
 - в) майстерність автора у зображенні характерів героїв;
 - г) мистецтво художника, ілюстратора книжки.
5. Основна думка відгуку.

Під час складання відгуку на твір мистецтва використовуйте по можливості такі словосполучення:

твір цікавий тим...; дуже вразило...; особливо запам'ятався епізод (момент, місце); увагу привертає...; автор вдало (переконливо, яскраво, захоплююче): на жаль, шкода, герой...; у творі піднімається проблема...; порушується питання...; стверджується думка...; основна думка розкривається... та ін.

Пам'ятка «Як працювати над відгуком про твір мистецтва»

1. Вдуматися в завдання висловлювання.
2. Визначити адресата і мету спілкування.
3. Дібрати форму відгуку (лист, повідомлення, записи вражень у щоденник, стаття до періодичного видання та ін.).
4. Визначити стиль і тип мовлення.
5. Обґрунтувати свою думку про твір мистецтва. Добирати переконливі аргументи.

6. Дбати про мовленнєве оформлення відгуку. Вживати лише ті мовні засоби, які характерні для обраного стилю і жанру мовлення.

7. Дотримуватися вимог до мовлення та культури спілкування.

Есе, есей (фр. *essai* – спроба, начерк) – невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми; це жанр, який лежить на перетині художньої та публіцистичної (часом науково-популяризаторської) творчості.

Визначальними рисами есе, як правило, є незначний обсяг, конкретна тема, дана в підкреслено вільному, суб'єктивному її тлумаченні, вільна композиція, парадоксальна манера мислення. Як правило, есе виражає нове, суб'єктивне слово про щось.

Стиль есе відрізняється образністю, афористичністю, використанням свіжих метафор, нових поетичних образів, свідомою настановою на розмовну інтонацію і лексику. Він здавна формувався у творах, в яких на перший план виступає особистість автора.

Як вести читацький щоденник?

Читацький щоденник студента передбачає систематичні записи критичних зауваг, міркувань з елементами аналізу, узагальнень щодо прочитаних у процесі вивчення дисципліни художніх творів, написаних українськими письменниками і адресованих дітям. Орієнтовна структура:

	Прізвище, ім'я автора книги, назва твору чи книги (паспорт книги)	Зміст прочитаного, критичні та аналітичні міркування	Цитати
--	---	--	--------

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Уроки читання в початковій школі. Методика роботи над казкою

1. Відвідування уроку літературного читання в 3 класі. Спостереження за уроком.
2. Аналіз уроку за схемою.

Схема аналізу уроку літературного читання у 3 класі

1. Тема та мета уроку:

- Яка тема уроку?
- Чи відповідає мета уроку віковим особливостям учнів?
- Чи зроблено на уроці акцент на використання творів сучасної української дитячої літератури?

2. Етапи уроку та їх доцільність:

- Як структуровано урок? (Мотивація, первинне сприйняття тексту, обговорення, підсумки тощо.)
- Чи всі етапи спрямовані на досягнення поставлених завдань?

3. Робота з текстом казки:

- Який твір розглядається (народна/авторська казка, сучасна дитяча література)?
- Які методи і прийоми використані для формування читацьких навичок?
- Як вчитель організовує аналіз сюжету, ідей та персонажів казки?

4. Робота з розвитком читацьких навичок:

- Які види діяльності спрямовані на вдосконалення техніки читання?
- Як вчитель мотивує учнів до вдумливого читання?
- Чи використовуються різні види читання (гучне, мовчазне, виразне)?

5. Формування вміння аналізувати твір:

- Як учитель допомагає учням визначати основну ідею казки?
- Чи аналізуються вчинки героїв, їх мотиви?
- Які запитання ставить вчитель для розвитку критичного мислення?

6. Творча робота на основі прочитаного:

- Чи залучають учнів до створення продовження казки, ілюстрацій, театральних сценок тощо?
- Як заохочується фантазія та самостійність учнів?

7. Розширення кола дитячого читання:

- Чи пропонує вчитель додаткові твори для самостійного або сімейного читання?
- Як мотивує учнів до ознайомлення з іншими творами авторів?

8. Інтерактивні та інноваційні методи навчання:

- Чи використовуються інтерактивні технології? (ігри, презентації, відеоматеріали, додатки.)
- Як інтегрується цифровий контент (наприклад, інтерактивні підручники чи електронні книги)?

9. Підсумок уроку та рефлексія:

- Яким чином підводиться підсумок уроку?
- Чи залучаються учні до рефлексії (наприклад, у формі «Що сподобалось найбільше?», «Що хотів би прочитати ще?»)?

10. Загальні враження:

- Чи зацікавлені учні в процесі роботи?
- Який настрій панував на уроці?
- Чи сприяла робота над казкою формуванню в учнів любові до читання?

Тема 2. Уроки читання в початковій школі. Творча робота на основі прочитаного

1. Відвідування уроку літературного читання в 4 класі. Спостереження за уроком.
2. Аналіз уроку за схемою.

Схема аналізу уроку літературного читання у 4 класі з акцентом на творчу роботу на основі прочитаного

Загальні відомості про урок:

- Тема уроку.
- Вид літературного твору (казка, оповідання, легенда, сучасна література тощо).
- Мета уроку:
 - Освітня: які знання та вміння формуються?
 - Розвивальна: які навички та якості учнів розвиваються?
 - Виховна: які цінності прищеплюються?

1. Організація етапів уроку:

- Чіткість структури уроку (початок, основна частина, завершення).
- Дотримання логічного переходу між етапами уроку.

2. Етапи роботи з текстом:

Первинне сприйняття твору:

- Чи надано учням достатньо контекстуальної інформації (відомості про автора, епоху, специфіку тексту)?
- Які прийоми використано у процесі організації первинного сприйняття тексту (читання вчителем, учнями, слухання запису тощо)?

Аналіз змісту твору:

- Як вчитель допомагає учням зрозуміти основні події, мотиви героїв, ідею твору?
- Які види питань та завдань використовувалися (репродуктивні, проблемні, аналітичні)?

3. Творча робота на основі прочитаного:

- Які форми роботи використовувались для розвитку творчості учнів (написання продовження історії, створення альтернативного фіналу, ілюстрацій, складання віршів або діалогів)?
- Як організована робота: індивідуально, у парах, у групах?
- Чи було використано метод проєктів (наприклад, інсценізація, презентація творчих робіт)?

4. Формування критичного та креативного мислення:

- Які запитання спонукали дітей до висловлення власної думки?
- Чи використовувались завдання на порівняння ситуацій, героїв, аналіз мотивів?

5. Використання додаткових засобів:

- Чи залучали учнів до інтерактивних форм діяльності (настільні чи мультимедійні ігри, пазли, онлайн-платформи)?
- Чи застосовувались наочність, музичний або відеоряд для створення творчої атмосфери?

6. Розширення читацького кругозору:

- Чи пропонував учитель ознайомитися з іншими творами цього автора або з творами на подібну тему?
- Як мотивував учнів до самостійного читання?

7. Рефлексія та оцінювання:

- Яким чином учитель організував рефлексію за уроком? (Наприклад, діти висловлюють, що дізналися, що сподобалося найбільше.)
- Чи було передбачене самооцінювання або взаємооцінювання творчих робіт учнів?

8. Загальна атмосфера уроку:

- Чи були учні активними, зацікавленими?
- Який рівень залучення учнів до творчих завдань?
- Як вчитель підтримував інтерес до виконання завдань?

9. Висновки:

- Як творча робота вплинула на розвиток читацьких компетенцій учнів?
- Чи вдалося учителю досягти мети уроку?
- Пропозиції щодо вдосконалення методики.

Тема 3. Інтегровані уроки мови і читання

1. Відвідування інтегрованого уроку мови і літературного читання в 4 класі. Спостереження за уроком.
2. Аналіз уроку за схемою.

Схема аналізу інтегрованого уроку мови і літературного читання в 4 класі

1. Загальні відомості про урок:

- Тема та тип уроку (вивчення нового матеріалу, закріплення знань, інтеграція знань і вмінь).
- Мета уроку:
 - Освітня: які знання та вміння в галузі мови і читання формуються?
 - Розвивальна: які навички аналізу тексту, мовлення або мислення розвиваються?
 - Виховна: які моральні, етичні чи естетичні якості формуються?

2. Планування інтеграції:

- Яким чином поєднано зміст мови і літературного читання?
- Чи відображено міжпредметні зв'язки у структурі уроку?

3. Структура уроку:

Послідовність етапів уроку:

- Організаційний момент.
- Актуалізація опорних знань.
- Оголошення теми і мети уроку.
- Основна частина: опрацювання тексту і лінгвістичного матеріалу.
- Рефлексія і підбиття підсумків.

Чи є баланс між часом, виділеним на літературне читання і мовний матеріал?

4. Робота з текстом:

- Який текст обрано для опрацювання (жанр, тема, актуальність для учнів)?
- Як організовано роботу з текстом:
 - Читання (голосне, мовчазне, виразне).
 - Обговорення змісту, аналіз подій і героїв.
 - Розкриття ідеї тексту, його художніх особливостей.
- Чи заохочуються учні до роботи з мовними аспектами тексту? (Наприклад, аналіз мовних засобів виразності.)

5. Робота з мовним матеріалом:

- Які мовні теми інтегровані у текст уроку? (Словникова робота, граматика, правопис тощо.)
- Як організовано завдання на закріплення знань? (Словникові диктанти, мовленнєві вправи, синтаксичний розбір речень із тексту.)
- Чи залучають учнів до практичної роботи з лексикою, орфографією та синтаксисом на основі тексту?

6. Інтерактивні форми роботи:

- Чи використовуються групові, парні чи індивідуальні завдання?
- Які види інтерактивної діяльності застосовувалися (дидактичні ігри, дискусії, творча робота, проєктна діяльність)?

7. Формування читацької та мовної компетентності:

- Чи формуються у дітей навички читання з розумінням, здатність до аналізу художнього тексту?
- Як впроваджуються завдання на розвиток усного та писемного мовлення учнів?
- Чи використовуються творчі завдання (написання власної історії, зміна кінцівки твору, складання речень чи тексту за ключовими словами)?

8. Застосування наочності та технічних засобів навчання:

- Які засоби наочності використано на уроці (ілюстрації, таблиці, схеми, презентації)?
- Чи використовувались мультимедійні технології (відеоматеріали, інтерактивні вправи, онлайн-ресурси)?

9. Оцінювання:

- Чи передбачає урок поточне або формувальне оцінювання?
- Які методи оцінювання застосовуються (тестові завдання, обговорення, самооцінка учнів)?

10. Рефлексія:

- Як організована рефлексія наприкінці уроку? (Що учні дізналися? Що було цікавим? Які труднощі виникли?)

11. Загальна оцінка уроку:

- Чи були зацікавлені учні у роботі?
- Чи досягнуто поставлених цілей інтеграції?
- Рекомендації щодо покращення методики проведення інтегрованих уроків.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ІСПИТ)

Українська дитяча література

1. Окреслити завдання курсу «Дитячої літератури та методики навчання літературного читання».
2. Обґрунтувати специфічні особливості дитячої літератури.
3. Обґрунтувати принципи аналізу художнього твору.
4. Розкрити особливості народнопоетичної творчості для дітей.
5. Визначити складові частини дитячого фольклору.
6. Визначити жанрові різновиди пісенного фольклору.
7. Обґрунтувати специфіку малих фольклорних жанрів: прислів'їв, приказок, скоромовок, лічилок та ін.
8. Обґрунтувати жанрові особливості легенд та переказів.
9. Обґрунтувати специфіку біблійних легенд на основі аналізу книги А.Лотоцького «Левада Пречистої».
10. Окреслити жанрові особливості та основні види казок.
11. Визначити особливості зародження і формування дитячої літератури (XI – XIII ст.).
12. Визначити художні особливості давньої української літератури, яка увійшла в коло дитячого читання.
13. Проаналізувати поетичні твори Г. Сковороди, що увійшли до кола дитячого читання.
14. Окреслити основні тенденції зародження і формування нової української дитячої літератури (XIX – початку XX століть).
15. Окреслити тематичну різноманітність байок Г. Сковороди.
16. Розкрити автобіографізм та художнє узагальнення у віршах Т.Шевченка «Мені тринадцятий минало», «І виріс я на чужині», «І золотої і дорогої».
17. Розкрити особливості зображення образу Т. Шевченка у художній літературі для дітей.
18. Висвітлити особливості зображення образу матері у творах Т.Шевченка («Катерина», «Наймичка», «Сон» («...На панщині пшеницю жала...»)).
19. Розкрити особливості казкового світу Марка Вовчка.
20. Проаналізувати майстерність у побудові сюжету казок Марка Вовчка.
21. Визначити художні особливості байок Л. Глібова.
22. Визначити тематичну різноманітність віршів Олени Пчілки..
23. Проаналізувати цикл оповідань Олени Пчілки про життя видатних людей («Малий музика Моцарт», «Рафаелеві янголята»).
24. Визначити своєрідність змалювання героїв оповідань та казок Олени Пчілки.
25. Дати характеристику творам для дітей Лесі Українки (казки, цикл віршів «В дитячому крузі»).

26. Окреслити своєрідність «Абетки для сина» Олександра Олеся.
27. Окреслити художні особливості збірки Олександра Олеся «Все навколо зеленіє».
28. Проаналізувати казки для дітей Олександра Олеся («Грицеві курчата», «Водяничок», «Мисливець Хрін та його пси»).
29. Окреслити мотиви лірики для дітей Олександра Олеся.
30. Окреслити пізнавальний характер і дидактичне спрямування творів Дніпрової Чайки («Казка про сонце та його сина», «Дівчинка-чайка», «Морське серце»).
31. Визначити особливості побудови драматичних творів Дніпрової Чайки («Проводи сніговита-Снігуровича», «Коза-дереза»).
32. Визначити особливості сприйняття пейзажної лірики як ознак пір року у віршах Дніпрової Чайки («Зима», «Весна», «Любо нам весною» та інші).
33. Окреслити жанрове розмаїття творів Марійки Підгірянки.
34. Визначити тематику віршів Марійки Підгірянки..
35. Проаналізувати безконечні казочки, загадки для дітей Марійки Підгірянки.
36. Проаналізувати п'єсу М. Підгірянки «В чужому пір'ю».
37. Проаналізувати збірку казок І. Франка «Коли ще звірі говорили».
38. Розкрити майстерне змалювання І. Франком психології малої дитини в автобіографічних оповіданнях («Малий Мирон», «Олівець» та ін.).
39. Дати характеристику і оцінку праці І. Франка «Байка про байку».
40. Обґрунтувати особливості висловлювання протесту проти наруги над дитиною в оповіданнях І. Франка про школу і освіту.
41. Проаналізувати оповідання для дітей М. Коцюбинського.
42. Проаналізувати твори М. Коцюбинського для наймолодших (вірші «Наша хатка», «Вечір», казки-мініатюри «Десять робітників», «Дві кізочки», «Івасик-Телесик», «Про двох цапків»).
43. Визначити принципи зображення характерів дітей у творах М.Коцюбинського.
44. Розкрити особливості психологізму як принципу зображення характеру дитини в оповіданнях М. Коцюбинського («Харитя», «Ялинка», «Маленький грішник»).
45. Проаналізувати казки для дітей Б. Лепкого.
46. Розкрити специфіку дитячих образів в творах Б. Лепкого «Сніжок», «Веснянка», циклі віршів «На свято».
47. Обґрунтувати проблему засудження війни в оповіданні «Мишка» Б.Лепкого.
48. Проаналізувати «Книгу мого життя» Б. Лепкого.
49. Провести тематичний аналіз збірки В. Винниченка «Намисто».
50. Проаналізувати психологізм дитячих образів у творах В.Винниченка.
51. Проаналізувати твори для дітей Майка Йогансена.
52. Розкрити особливості творів для дітей Майка Йогансена.
53. Провести тематичний аналіз збірки казок Оксани Іваненко «Великі очі».

54. Окреслити жанрово-стильові особливості збірки О. Іваненко «Лісові казки».
55. Проаналізувати поетичну збірку для дітей Ліни Костенко «Бузиновий цар».
56. Окреслити стилістичні особливості поезій Ліни Костенко («Казка про трьох велетнів», «Затишно дітям в пазусі казок», «Які щасливі очі у казок», «Мене ізмалку люблять всі дерева»).
57. Окреслити художні особливості пейзажної лірики Дмитра Павличка.
58. Визначити фольклорні традиції у казках Д. Павличка «Золоторогий олень», «Пригоди кота Мартина».
59. Дати оцінку поетичним творам для дітей Д. Павличка
60. Проаналізувати жанрово-тематичні особливості поезій Миколи Вінграновського (цикл віршів «У Неквапи білі лапи»).
61. Визначити особливості ставлення дітей до навколишнього світу, розуміння ними природи, взаємовідносини з дорослими у повісті М.Вінграновського «Сіроманець».
62. Розкрити образ Сашка у повісті М. Вінграновського «Сіроманець».
63. Розкрити жанрову різноманітність поезій для дітей Михайла Стельмаха.
64. Розкрити риси емоційності віршів для дітей М. Стельмаха..
65. Розкрити особливості творчості для дітей М. Стельмаха.
66. Проаналізувати вірші М. Стельмаха «Чому кріт не з'являється на світ», «Заячий секрет»..
67. Визначити художні особливості казок для дітей Василя Сухомлинського.
68. Провести ідейно-тематичний аналіз оповідань В. Сухомлинського («Бабусині руки», «Образливе слово»)..
69. Провести ідейно-тематичний аналіз оповідань В. Сухомлинського («Конвалія», «Мед в кишені», «Який слід повинна залишити людина на землі?»).
70. Обґрунтувати принципи формування у дітей моральності, доброти через сприйняття навколишнього світу в оповіданнях В. Сухомлинського («Райдуга в бурульці», «Гаряча квітка», «Безродний дятел» та ін.).
71. Проаналізувати оповідання про стосунки людини і природи В.Сухомлинського («Квітка сонця», «Їжачок», «Зайчик і горобчик»).
72. Проаналізувати автобіографізм центрального образу в оповіданнях Григора Тютюнника «Климко», «Вогник далеко в степу».
73. Проаналізувати особливості розкриття дитячого світу Григорем Тютюнником у оповіданнях «Сито, сито», «Смерть кавалера», «Перед грозою», «Дивак».
74. Проаналізувати твори для найменших Г. Тютюнника («Лісова сторожка», «Бушля», «Ласочка»).
75. Визначити риси поетики казки Г. Тютюнника «Громовик».
76. Визначити риси поетики казки Г. Тютюнника «Степова казка».
77. Визначте тематику творів для дітей Євгена Гуцала.

78. Окреслити специфіку висвітлення єдності людини і природи у творах Є. Гуцала («Лелеченя», «В гості до білого світу»).
79. Визначити художні особливості повісті-казки для дітей Віктора Близнеця «Земля світлячків».
80. Проаналізувати пригодницько-фантастичний твір В. Нестайка «В країні сонячних зайчиків».
81. Проаналізувати пригодницько-фантастичні твори для дітей В. Нестайка («Незвичайні пригоди в Лісовій школі»).
82. Проаналізувати збірку творів для дітей Валерія Шевчука «Панна квітів».
83. Окреслити особливості художнього світу трилогії С. Гридіна «Федько, прибулець з інтернету», «Федько у віртуальному місті», «Федько у пошуках чупакабри».
84. Розкрити жанрово-тематичні особливості поезій для дітей Мар'яни Савки.
85. Проаналізувати особливості сучасних українських-книжок-картинок.
86. Окреслити пізнавальність та художність біографічних оповідань із серії книг «Життя видатних дітей».
87. Проаналізувати історичну прозу для дітей та підлітків Володимира Рутківського.
88. Проаналізувати повісті серії «Музей пригод» Олександра Гавроша.
89. Проаналізувати творчість одного із сучасних українських дитячих письменників (на вибір)
90. Висвітлити специфіку поезії Анатолія Качана.
91. Висвітлити специфіку поезії для дітей Галини Кирпи.
92. Визначити жанрово-тематичні особливості сучасної української поезії для дітей.
93. Окреслити жанрово-тематичні особливості сучасної української прози для дітей та юнацтва.
94. Окреслити особливості сучасних книг для дітей на тему війни.
95. Охарактеризувати сучасні українські книжки-картинки для дітей.

Зарубіжна дитяча література

1. Французький героїчний епос та зразки середньовічної літератури у читанні для дітей.
2. Казки Шарля Перро. Аналіз збірки «Казки матері моєї Гусині».
3. Французька література для дітей XIX століття (казки Жорж Санд і твори В. Гюго у дитячому читанні).
4. Творчість для дітей Жуля Верна: особливості науково-фантастичної прози.
5. Аналіз французької поезії для дітей робера Десноса, Жака Превера, Клода Руа та інших поетів.
6. Фольклорні та інші джерела німецької літератури для дітей.
7. Казки братів Грімм.

8. «Пригоди барона Мюнхаузена» Еріха Распе.
9. Ернст Теодор Амадей Гофман і література для дітей: традиції і новаторство у жанрі літературної казки.
10. Жанрово-тематичні особливості літературних казок Отфріда Пройслера.
11. Детективний жанр і творчість для дітей Еріха Кестнера.
12. Повісті для дітей Джеймса Крюса. Аналіз твору «Тім Таллер, або проданий сміх».
13. Проблема дитячого читання у творах німецьких письменників Міхаеля Енде та Корнелії Функе.
14. Сучасна німецька література у перекладі українською.
15. Балади про Робін Гуда та англійський фольклор як найдавніші зразки англійських творів, що ввійшли до кола дитячого читання.
16. Творчість Даніеля Дефо та Джонатана Свіфта.
17. Льюїс Керрол і дитяча література. Новаторство письменника у жанрі казки.
18. Реалістична проза для дітей Чарльза Діккенса.
19. Англійський пригодницький роман і творчість Роберта Льюїса Стівенсона.
20. Проза Оскара Вайлда: морально-філософська проблематика, жанрово-стильові особливості.
21. «Книга джунглів» та казки Редьярда Кіплінга.
22. Історія про Пітера Пена Джеймса Метью Баррі.
23. Фантастична й пригодницька література для юнацтва (творчість Г.Уельса та А. Конан-Дойла)
24. Казка «Вінні Пух і всі, всі, всі» Алана Мілна: історія створення, сюжет, образи.
25. Поетичні твори для дітей у творчості англomовних письменників ХХ століття.
26. Фантастичні світи Джона Роналда Руела Толкіна: традиція та новаторство.
27. Романи про Гаррі Поттера Джоан Ролінг: дискусійне поле.
28. Казки Ганса Християна Андерсена: джерела, жанрово-тематичні особливості, романтичні риси.
29. Фінська дитяча література і творчість Захаріаса Топеліуса-молодшого (1818 – 1898).
30. «Чарівна мандрівка Нільса з дикими гусьми» Сельми Лягерлеф.
31. Творчість Туве Янсон. Образи мумі-тролів у серії книг письменниці.
32. Астрід Ліндгрєн і дитяча література.
33. Творчість сучасних скандинавських письменників для дітей.
34. Творчість Карло Коллоді. «Пригоди Піноккіо»: джерела, сюжет, образи.
35. Аналіз збірок Д. Родарі «Чим пахнуть ремесла», «Книжка веселих віршів».

36. Літературні й педагогічні засади книги «Граматика фантазій» Джані Родарі.
37. Януш Корчак і література для дітей.
38. Поезії для дітей Юліана Тувіма.
39. Сучасна польська література для дітей.
40. Американський фольклор у дитячому читанні.
41. Художні особливості «Казок дядька Рімуса» Джоеля Харріеса.
42. Художні особливості казок Лімана Френка Баума.
43. Тема дитинства у творчості Марка Твена.
44. Жанрово-тематичне розмаїття сучасної американської літератури для дітей.

Дати визначення поняттям: дитяча література, персонаж, дитячий фольклор, колискові пісні, пісні календарно-обрядового циклу, малі фольклорні жанри, казка, оповідання, тема твору, байка, літературна казка, аналіз художнього твору, роди літератури, художній образ, дитяча періодика, композиція художнього твору, сюжет художнього твору, мова автора, мова персонажа, легенда, біблійна легенда, пісенний фольклор, автобіографічний художній твір, головний герой художнього твору, поезія, художній твір, науково-фантастичний художній твір, повість, соціально-побутова казка, чарівна або фантастична казка, текст-адаптація.

Методика навчання літературного читання

1. Мета і завдання, основні положення, принципи і напрями розвитку літературної освіти молодших школярів.
2. Літературна компетентність та компетентнісний підхід до навчання молодших школярів.
3. Урок читання як основна форма опанування змісту літературної освіти. Вимоги до уроку літературного читання
4. Структура програм з літературного читання. Зміст пояснювальної записки.
5. Сутність тематично-жанрового, естетичного, літературознавчого, комунікативно-літературного принципів впорядкування змісту літературного читання.
6. Змістові лінії програм О. Савченко та Р. Шияна з літературного читання. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів.
7. Підручники «Літературне читання» для 2, 3 класів. Характеристика структури, тематичних рубрик, змістового наповнення.
8. Коло читання. Особливості вибору творів для читання учнями.
9. Методичний апарат, ілюстративний матеріал та інші позатекстові компоненти підручників з літературного читання.
10. Робота з підручником на уроці та в позаурочний час.
11. Основні аспекти читацької компетентності: правильність, виразність, свідомість, швидкість читання. Коло читання.

12. Види читання (голосне, мовчазне), їхнє значення. Основні етапи розвитку навички читання, співвідношення читання вголос і мовчки в початкових класах.
13. Правильне читання: визначення, критерії. Методика формування навички правильного читання.
14. Свідоме читання: визначення, критерії. Методика формування навички правильного читання.
15. Виразне читання: визначення, критерії. Методика формування навички правильного читання.
16. Швидке читання: визначення, критерії. Методика формування навички правильного читання.
17. Сучасні тенденції удосконалення методики формування читацької компетенції.
18. Методика активного впливу на навичку читання. Методика І.Федоренка.
19. Методика вивчення рівня сформованості навички читання.
20. Програмові вимоги щодо читацьких вмінь і навичок учнів 2-4 класу.
21. Критерії вимірювання та оцінювання рівня сформованості читацької компетентності учнів молодших класів.
22. Літературні поняття та аналіз літературного твору – складові літературознавчої компетентності учнів.
23. Основні етапи роботи з художнім твором на уроках літературного читання.
24. Типи аналізу художніх творів у початковій школі.
25. Інтерактивні види роботи та літературні ігри у процесі формування літературознавчої компетентності молодших школярів.
26. Критерії оцінювання рівня сформованості літературознавчої компетентності учнів початкових класів.
27. Методика роботи з загадкою, прислів'ям, лічилкою, скоромовкою на уроках літературного читання.
28. Методика роботи з казкою і легендою на уроках літературного читання.
29. Методика читання і опрацювання оповідання в початковій школі.
30. Особистісно-діяльнісна компетентність учнів і методика її формування.
31. Мовленнєва творча діяльність, літературно-ігрова діяльність з огляду на прочитане, процес творення власних літературних текстів.
32. Творчі роботи на основі прочитаного тексту.
33. Критерії оцінювання рівня сформованості особистісно-діяльнісної компетентності учнів.
34. Зміст бібліотечно-бібліографічної компетентності учнів початкової школи.
35. Особливості формування бібліотечно-бібліографічної компетентності молодших школярів на уроках читання та у процесі роботи з дитячою книжкою.

36. Критерії оцінювання рівня сформованості бібліотечно-бібліографічної компетентності учнів початкової школи.

37. Проблема розвитку дитячого читання та формування самостійного читача.

38. Бібліотечні уроки та розвиток читацької самостійності учнів.

39. Методичні аспекти формування читацької культури та стійкого інтересу до літературних творів в учнів початкової школи.

40. Твори зарубіжних письменників, які включені у навчальну програму з «Літературного читання»

41. Творчий підхід вчителя до планування та організації роботи учнів на уроках читання.

42. Нестандартні уроки читання.

43. Використання елементів новітніх технологій навчання на уроках читання у початковій школі.

44. Нові форми і методи промоції дитячої книжки і читання у позаурочний час.

Дати визначення поняттям: літературна освіта, літературне читання, читацька діяльність, компетентнісний підхід, літературна компетентність, урок читання, навчальна програма, змістові лінії, принципи навчання читання, коло читання, читання як мовленнєва діяльність; підручник, хрестоматія, методичний апарат підручника, навички читання, правильність читання, усвідомленість читання, виразність читання, швидкість читання, читацька компетентність, критерії оцінювання навичок читання, літературознавча компетентність, літературознавча пропедевтика, теорія літератури, аналіз художніх творів, особистісно-діяльнісна компетентність, творча робота, бібліотечно-бібліографічна компетентність, позакласне читання, бібліотечний урок, самостійне дитяче читання, читацька самостійність, варіативна складова навчального плану, творче інтерактивне читання, промоція дитячого читання.

Практичні завдання: навести приклади вправ і завдань, розробити фрагменти уроків

1. Вправи і завдання для формування читацької компетентності учнів.

2. Вправи і завдання для формування навичок правильного читання.

3. Вправи і завдання для формування навичок усвідомленого читання.

4. Вправи з розвитку навички виразного читання.

5. Орієнтовні завдання для формування літературознавчої компетентності учнів.

6. Навести приклад поетапного аналізу художнього твору на уроці (на матеріалі конкретного твору).

7. Орієнтовні завдання для формування особистісно-діяльнісної компетентності учнів.

8. Продумати кілька завдань для творчої роботи учнів на основі прочитаного.

9. Орієнтовні завдання для формування бібліотечно-бібліографічної компетентності учнів.
10. Розробити фрагмент уроку з вивчення казки.
11. Розробити фрагмент уроку з вивчення поезії.
12. Розробити фрагмент уроку з вивчення оповідання.
13. Розробити фрагмент нестандартного уроку літературного читання.
14. Розробити фрагмент бібліотечного уроку.
15. Навести приклади нових методів і форм промоції дитячої книжки і читання.

СПИСОК ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ЧИТАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ

1. Фольклор для дітей (прислів'я, приказки, загадки, пісні, байки, легенди, перекази, думи).
2. Українські народні казки («Чарівне горнятко», «Мудра дівчина», «Названий батько», кілька інших за вибором).
3. «Слово о полку Ігоревім» (у фрагментах).
4. Григорій Сковорода. «Байки».
5. Григорій Квітка-Основ'яненко. «Сватання на Гончарівці», «Маруся».
6. Левко Боровиковський. «Байки».
7. Євген Гребінка. «Човен», «Ведмежий суд», «Пшениця», «Лебідь і гуси», «Горобці та Вишня», «Рибалка», «Українська мелодія», «Будяк та Коноплянка».
8. Тарас Шевченко. Збірка «Дитячий Кобзар»; вірші «Весна», «Мені тринадцятий минало», «Сон (На панщині пшеницю жала...)», «І золотої, й дорогої», «І досі сниться», «На Великдень на соломі», «І виріс я на чужині», «Сонце заходить, гори чорніють», «Зацвіла в долині», «Тече вода з-під явора», «Ой діброво, чорний гаю», «Якби ви знали, паничі», «Мені однаково, чи буду...», «Заповіт», «Думи мої, думи».
9. Марко Вовчок. «Невільничка», «Козачка», «Кармелюк», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя», «Сестра», «Два сини».
10. Леонід Глібов. «Загадки та відгадки», «Акростиhi», «Зимня пісенька», «Квіткове весілля», «Веснянка», «Коник-стрибунець», «Лисиця-жалібниця», «Щука», «Охрімова свита», «Зозуля і півень», «Мірошник», «Ведмідь-пасічник», «Солом'яний рід», «Квіти», «Синиця», «Цуцик», «Мальований стовп», «Журба», «Пісня (Скажіть мені, добрі люди)».
11. Іван Франко. «Вовк вїтом», «Фарбований лис», «Киця», «Ріпка», «Вовк», «Лисиця і осел», «Заєць», «Вовк і їжак», «Лис Микита», «Грицева шкільна наука», «Красне писання», «Малий Мирон», «Мій злочин», «Захар Беркут», «Місяцю-князю», «Дивувалась зима», «Не високо мудруй», «По селах», «Моя любов», «Каменярі», «Гріє сонечко», «Добрий заробок», «Гадки на межі», «Олівець», «Смерть Олега», «Заснування Переяслава».

12. Борис Грінченко. «Зернятка», «На волю», «Ластівка», «Шматок хліба», «Дзвоник», «Без хліба», «Грицько», «Сорока», «Украла», «Панько», «Екзамен», «Кури та ластівки», «Подивись», «Я кохаю ті хмари похмурі», «Сам собі пан», «Брат на брата», «Батько і дочка», «Каторжна», «Весняні сонети», «До праці», «Олеся».

13. Олена Пчілка. «З гринджоликами», «Безконечна пісенька», «Збентежена вечеря», «Біла кицька», «Журавель та чапля», «Весняний ранок Тарасовий», «Сосонка», «Рафаелеві янголята», «Малий музика Моцарт».

14. Михайло Коцюбинський. «Наша хатка», «Харитя», «Маленький грішник», «Ялинка», «Ранок у лісі (уривок з казки «Хо»)), «Подарунок на іменини», «Нюрнберзьке яйце», «Мініатюрні казочки».

15. Леся Українка. «Біда навчить», «Метелик», «Казка про Охачудотвора», «Колискова», «Вишеньки», «Тиша морська», «Лісова пісня», «Літо краснее минуло...», «Мамо, іде вже зима...», «Зоряне небо», «Вечірня година», «Красо України, Подолля!», «На роковини Шевченка», «Досвітні вогні», «Давня казка», «Роберт Брюс, король шотландський», «Про велета», «Подорож до моря», «Співець», «Веснянка», «Конвалія».

16. Володимир Самійленко. «Українська мова», «Ельдорадо», «Божий приклад», «Невдячний кінь», «Вечірня пісня», «Найдорожча перлина», «Акростиhi», «Школяр і різки», «Метелик і капуста», «Господар і віл».

17. Василь Стефаник. «Мамин спинок», «Підпис», «Кленові листки», «Пістунка», «Діточа пригода», «Шкільник», «Лесева фамілія», «Катруся», «Новина», «Моє слово».

18. Дніпрова Чайка. «Краплі-мандрівниці», «Буряк», «Осінь», «Зима», «Весна», «Казка про Сонце та його сина», «Дівчина – Чайка», «Морське серце».

19. Уляна Кравченко. «Веснівка», «Цвіти», «Рідне гніздо», «Моїй дитині», «Поспіши, дитино мила», «Конвалії», «Сирітська думка», «Мамусю солодка», «Щаслив, хто рідну матір має».

20. Олександр Олесь. «Ялинка», «Вовчєня», «Над колискою», «Снігурі», «Рак-рибалка», «Пів хмароньки», «Іменини», «Поединок», «Грицеві курчата», «Злидні», «Мисливець Хрін та його пси», «Микита Кожум'яка», «Облога Києва».

21. Степан Васильченко. «У бур'янах», «Мужицька арифметика», «Чайка», «Талан», «Авіаційний гурток», «Олив'яний перстєнь».

22. Богдан Лепкий. «Батько і син», «Плач рідної мови», «Тєрцина», «Буря», «Мишка», «Казка мого життєя».

23. Володимир Винниченко. Збірка «Намисто», повісті «Кумедія з Костєм», «Федько Халамидник», «Бабусин подарунок».

24. Павло Тичина. «А я у гай ходила», «Хор лісових дзвіночків», «Гаї шумлять», «Дударик», «Івасик Тєлесик».

25. Максим Рильський. «Білі мухи налетіли», «Колискова», «Школярці», «Хлопчик», «Пісня про ялинку», «Пісня», «Синові».

26. Наталя Забіла. «Хатина над озером», «Прогулянка до лісу», «Троянові діти».

27. Оксана Іваненко. «Три бажання», «Чарівні зерна», «Великий шум», «Тарасові шляхи», «Рідні діти».
28. Григорій Тютюнник. «Облога», «Климко», «Вогник далеко в степу», «Степова казка», «На згарищі», «Зав'язь».
29. Віктор Близнець. «Звук павутинки», «Земля світлячків», «Женя і Синько», «Звук павутинки».
30. Василь Симоненко. «Цар Плаксій і Лоскотон», «Казка про Дурила», «Подорож в країну навпаки», поезії.
31. Євген Гуцало. «Лось», «Олень-Август».
32. Ліна Костенко. Збірка поезій «Бузиновий цар».
33. Всеволод Нестайко. «Тореадори із Васюківки», «Одиниця з обманом», «Дивовижні пригоди в Лісовій школі», «Країна сонячних зайчиків».
34. Ігор Калинець. «Книжечка для Дзвінки», казки «Хлопчик-фігурка, який задоволений собою», «Вертеп маленького хлопчика».
35. Микола Вінграновський. Збірка «У Неквапи білі лапи», повісті «Сіроманець», «Первінка».
36. Дмитро Павличко. Поеми «Золоторогий олень», «Пригоди кота Мартина», вірші.
37. Валерій Шевчук. Збірка казок «Панна квітів».
38. Ірен Роздобудько. «Коли оживають ляльки», «Пригоди на невідомому острові», «Арсен».
39. Богдан Жолдак. «Капосні капці».
40. Іван Андрусяк. «Стефа і її Чакалка», «Зайчикова книжечка», «Іван Андрусяк про Дмитра Туптала, Григорія Квітку-Основ'яненка, Тараса Шевченка, Ніла Хасевича, Олексу Довбуша», «Сірка на порох», «28 днів з життя Бурундука».
41. Іван Малкович. «Абетка», «Ліза та її сні», «Золотий павучок», «Велике місто, маленький зайчик, або Мед для мами».
42. Зірка Мензатюк. «Як я руйнувала імперію», «Як до жабок говорити», «Казочки-куцохвостики», «Макове князювання», «Зварю тобі борщику», «Таємниця козацької шаблі», «Дике літо в Криму», «Відчайдушні вершники», «Київські казки».
43. Галина Малик. «Незвичайні пригоди Алі», «Подорож Алі до країни Сяк-таків», «Незвичайна книжка», «Злочинці з паралельного світу».
44. Олександр Дерманський. «Король Буків, або Таємниця Смарагдової книги», «Чудове Чудовисько».
45. Олесь Ільченко. «Олесь Ільченко про Леонардо да Вінчі, Карла Ліннея, Жюль Верна, Джона Рокфеллера, Лесю Українку, Вінстона Черчилля».
46. Оксана Луцківська. «Друзі за дистуванням», «Найкращі друзі», «Задзеркалля», «Інший дім», «Оксана Луцківська про Христофора Колумба, Джона Ньюбері, Чарльза Дарвіна, Дніпрову Чайку, Перл Сайденстрікер Бак».
47. Богдана Матіяш. «Казки Різдва».
48. Дзвінка Матіяш. «Марта з вулиці Святого Миколая», «Мене звати Варвара».

49. Сергій Гридін. «Не такий», «Незрозумілі», «Федько, прибулець з Інтернету», «Федько у віртуальному місті», «Федько у пошуках Чупакабри».

50. Леся Вороніна. «Прибулець з країни Нямликів», «Таємне товариство боягузів, або засіб від переляку №9».

51. Володимир Рутківський. «Потерчата», «Сторожова застава», тетралогія «Джури козака Швайки».

52. Галина Пагутяк. «Втеча звірів, або Новий бестіарій», «Око світу», «Нічний подорожній».

53. Мар'яна Савка. «Казка про Старого Лева», збірка «Босоніжки для стоніжки», вірші «Україна», «Чорний пан», «Весна».

54. Галина Ткачук. «Вечірні крамниці вулиці Волоської».

55. Валентин Бердт. «Мій друг Юрко Циркуль».

56. Степан Процюк. «Марічка і Костик», «Залюблені в сонце», «Аргонавти», «Степан Процюк про Василя Стефаника, Карла-Густава Юнга, Володимира Винниченка, Архипа Тесленка, Ніку Турбіну», «Вітроломи», «Варвари».

57. Марія Морозенко. «Іван Сірко, великий характерник», «Іван Сірко, славетний кошовий», «Я закохалася».

58. Олександр Гаврош. Серія повістей «Музей пригод», «Неймовірні пригоди Івана Сили», «Пригоди тричі славного розбійника Пинті», «Різдвяна історія ослика Хвостика», «Фортель і Мімі».

59. Андрій Бачинський. «140 децибелів тиші», «З Ейнштейном у рюкзаку», «Ватага веселих волоцюг», «Неймовірні пригоди Остапа і Даринки».

60. Марина Павленко. «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських», «Русалонька із 7- та Загублений у часі», «Русалонька із 7-В проти Русалоньки із Білокрилівського лісу», «Русалонька із 7-В в тенетах лабіринту».

61. Володимир Аренєв. «Душниця», «Порох із драконових кісток».

62. Анна Багряна. «Вітрова гора».

63. Олена Рижко. «Дівчина з міста», «Ужалений зрадою», «Мишоловка», «Гетьман на літо».

64. Ступан Пушик. Збірка «Зелена борода».

65. Віра Багірова. Збірки «Анелі», «Ялинка», «України слав ні діти», «Малі захисники Вітчизни», «Українські зірочки», «Віршовані празники».

СПИСОК ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ ДЛЯ ЧИТАННЯ ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ

1. Біблія для дітей. Біблійні легенди «Каїн і Авель», «Вавилонська вежа», «Як Ісус нагодував п'ять тисяч людей», «Лев'ячий рів», «Притча про блудного сина» та інші.
2. Міфи давньої Греції. «Дедал та Ікар», «Самозакоханий Нарцис», «Олімп», «Сізіф», «Подвиг Прометея», «Аполлон і музи», «Суворий бог морів Посейдон», міфи про подвиги Геракла.
3. Казки із збірки «Тисяча й одна ніч».
4. Казки народів світу.

Французька література для дітей

5. «Пісня про Роланда» (у короткому віршованому переказі М. Терещенка).
6. Казки Шарля Перро. «Кіт в чоботях», «Червона шапочка», «Синя Борода», «Попелюшка», «Хлопчик-Мізинчик», «Красуня із зачарованого лісу», «Спляча красуня».
7. Байки Жана Лафонтена. «Бабка та мурашка», «Зачумлені звірі» та інші.
8. Казки Жорж Санд. «Грибуль», «Бабусині казки», «Рожева хмарка», «Про що говорять квіти» та інші.
9. Віктор Марі Гюго. «Гаврош», «Козетта». Поезія «Діти».
10. Жуль Верн. «П'ятнадцятирічний капітан», «Діти капітана Гранта».
11. Антуан Марі Роже де Сент-Екзюпері. «Маленький принц», «Планета людей».
12. Поезія для дітей П'єра де Ронсара. «До солов'я».
13. Поезії Моріса Карема. «Як намалювати людину», «Кіт і сонце», «Чорне кошеня», «Мій маленький кролик», «Вітер летить за метеликом», «Тиша», «Поштар», «Мій кактус», «Місяць», «Складна задача», «То як робити уроки», «Пляшечка з чорнилом», «Павук».
14. Поезії Робера Десноса. «Пелікан», «Мураха», «Ведмідь», «Кит», «Морський коник», «Зозуля», «Зебра», «Леопард», «Едельвейс», «Метелики», «Сонечко», «Первоцвіт», «Незабудка», «Нічна красуня» та інші.
15. Поезії Жака Превера. «Пісенька птахолова», «Як намалювати пташку», «Якщо життя перлина», «Червоне завдання», «Про двох равликів», «Кіт і птаха», «Шкільний твір», «Про чарівників» та інші.
16. Поезії Клода Руа. «На захист крокодилів», «Мала й Велика Ведмедиці», «Біле і чорне», «Запитання» та інші.

Німецька література для дітей

17. «Пісня про Нібелунгів».
18. Рудольф Еріх Распе. «Пригоди барона Мюнхаузена».
19. Казки Якоба і Вільгельма Грімм. «Пані Метелеця», «Білосніжка і семеро гномів», «Хоробрий кравчик», «Веретено», «Гензель і Гретель», «Бременські музиканти» та інші.

20. Ернест Теодор Амадей Гофман. «Лускунчик, або Мишачий король», «Чуже дитя».
21. Вільгельм Гауф. Казки «Карлик ніс», «Холодне серце», «Маленький Мук» та інші.
22. Отфрід Пройслер. «Маленька Баба-Яга», «Крабат, чи Легенди старого млина», «Лісовий розбійник», «Маленький водяник».
23. Еріх Кестнер. «Еміль і детективи».
24. Джеймс Крюс. «Тім Талер, або Проданий сміх».
25. Міхаель Енде. «Нескінченна історія».
26. Корнелія Функе. Трилогія «Чорнильне серце», «Чорнильна кров», «Чорнильна смерть».

Англійська література для дітей

27. Балади «Народження Робін Гуда», «Як Робін Гуд став розбійником», «Робін Гуд і герфордський єпископ», «Робін Гуд і м'ясники», «Робін Гуд і шериф» та інші.
28. Льюїс Керрол. «Аліса в Країні Чудес», «Аліса в Задзеркаллі».
29. Чарльз Діккенс. «Різдвяна пісня у прозі».
30. Роберт Льюїс Стівенсон. «Острів скарбів», «Вересковий трунок», «Дитячий квітник віршів».
31. Редьярд Кіплінг. «Книга джунглів», «Про кішку, що гуляла, як сама собі знала», «Казочка про Слононя», «Верблюдачий горб», «Як було написано першого листа».
32. Джеймс Метью Баррі. «Пітер Пен», «Пітер Пен в Кенсінгтонському саду», «Пітер Пен і Венді».
33. Алан Мілн. «Вінні Пух і всі, всі, всі».
34. Джон Роналд Руел Толкін. «Гобіт, або Подорож туди і назад».
35. Джоан Кетлінг Ролінг. «Гаррі Поттер і філософський камінь», «Гаррі Поттер і таємна кімната», «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану», «Гаррі Поттер і келих вогню», «Гаррі Поттер і орден Фенікса», «Гаррі Поттер і напівкровний принц», «Гаррі Поттер і смертельні реліквії».

Література для дітей Скандинавії

36. Ганс Християн Андерсен. «Снігова королева», «Вогниво», «Дикі лебеді», «Русалонька», «Дюймовочка», «Оле Лукойє», «Квіти маленької Іди», «Свинопас», «Нове плаття короля», «Соловей», «Ялинка».
37. Захаріас Топеліус. «Подарунок морського царя», «Сампо-Лопарьонок», «Казка про березу і зірку», «Зимова казка».
38. Сельма Оттілія Лувіса Лягерлеф. «Чудесна мандрівка Нільса Хольгерсона з дикими гусьми по Швеції».
39. Туве Янсон. «Малюк-троль і велика повінь», «Тато і море», «Небезпечне літо», «Чарівна зима», «Диво-капельюх» та інші.
40. Астрід Ліндгрєн. «Малюк і Карлсон, який живе на даху», «Пеппі Довгопанчоха».

Італійська література для дітей

41. Карло Коллоді. «Пригоди Піноккіо».
42. Сільвіо Д'Арцо. «Пінгвінятко без фракка».
43. Джанні Родарі. Поезії «Чим пахнуть ремесла», «Всесвітній таночок», «Місяць над Києвом»; «Казки по телефону», «Джельсоміно в країні брехунів», «Граматики фантазії. Вступ до мистецтва вигадкування історії».
44. Муні Вітчер. «Ніна – дівчинка планети Шостого місяця: Книга перша», «Ніна і загадка Восьмої Ноти», «Ніна і заклинання Пернатого Змія», «Ніна і таємне око Атлантиди».

Польська література для дітей

45. Марія Конопніцька. «Про краснолюdek і сирітку Марисю», «Хвалько полупанок і музикант Сарабанда».
46. Януш Корчак. «Коли я знову стану маленьким», «Мацюсеві пригоди».
47. Юліан Тувім. Поезії для дітей «Локомотив», «Про пана Трулялинського», «Слон Тромбальський», «Овочі», «Котик», «Диво дивне», «Любі діти».
48. Барбара Космовська. «Буба», «Буба: мертвий сезон».

Література для дітей письменників США

49. Джоель Гарріс. «Казки дядечка Рімуса».
50. Марк Твен. «Пригоди Тома Сойєра». «Пригоди Гекльберрі Фінна».
51. Мері Мейпс Додж. «Хане Брінкер, або Срібні ковзани».
52. О'Генрі. «Дари волхвів», «Останній листок».
53. Ліман Френк Баум. «Чарівник Країни Оз».
54. Джером Девід Селінджер. «Над прірвою у житті».
55. Урсула Ле Гуїн. «Чарівник Земномор'я».
56. Кетрін Патерсон. «Міст у Терабітію».

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА: ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНЕ РОЗМАЇТТЯ. ЗНАКОВІ КНИЖКИ»

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Сучасна українська література для дітей та юнацтва: жанрово-тематичне розмаїття. Знакові дитячі книжки

Тетяна Качак, докторка філологічних наук, професорка Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, членкиня IRSC, Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

самобутнє художньо-естетичне та соціокультурне явище, яке формується впродовж останніх 30 років

Відсутність тематичних обмежень та розгалужена жанрова система

Адресування поетичних текстів здебільшого дітям дошкільного та молодшого шкільного віку, прозових – підліткам і юнацтву

Домінування фантастичного над реальним у літературі для дітей молодшого та середнього шкільного віку, а реалістичної прози – у літературі для читачів старшого шкільного віку

Характерні ознаки дитячої літератури початку ХХІ ст.:

Яскраво представлені книжки-картинки, поезія для дітей, жанрово-тематичні підрозділи прози

Поглиблення психологічної характеристики дітей-героїв, центрування оповіді навколо них

Переосмислення літературної традиції попередніх епох та розширення функціональності творів

Для дітей та юнацтва творять відомі автори й дебютанти, які сміливо експериментують на рівні змісту й форми текстів, ілюстрацій, видавничих рішень

Якісні у художньо-естетичному, функціональному та видавничому планах книги, тематично і жанрово широкий і розмаїтий асортимент як оригінальної, так і перекладної літератури для юних читачів пропонують більше, ніж 50 видавництв

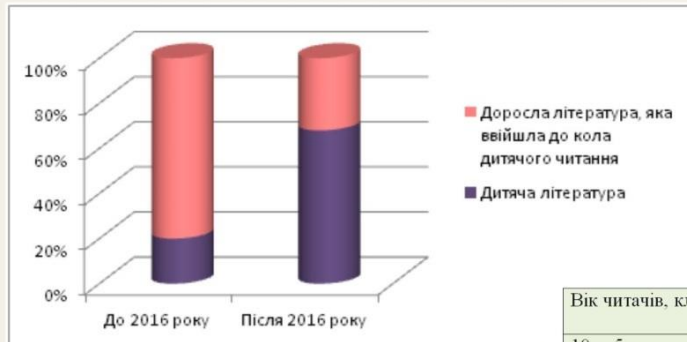

А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА

У 2023 р. найкращим європейським видавцем дитячої літератури на 60-му книжковому ярмарку в Болоньї визнано українське «Видавництво Старого Лева»

ФОРМУЄТЬСЯ НОВИЙ ШКІЛЬНИЙ КАНОН, У ЯКОМУ ЗНАЧНУ ЧАСТКУ ЗАЙМАЄ САМЕ СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА СПЕЦІАЛЬНО АДРЕСОВАНА ЮНИМ ЧИТАЧАМ

Співвідношення дитячої літератури і творів, які увійшли до кола дитячого читання з дорослої літератури, у списках для додаткового читання учнів середньої школи

Вік читачів, клас	Твори дитячої літератури	Твори, які увійшли до кола дитячого читання
10 р., 5 клас	28	-
11 р., 6 клас	23	3
12 років, 7 клас	20	9
13 років, 8 клас	11	13
14 років, 9 клас	6	28
	62,4 %	37,6 %

КНИГИ ДЛЯ НАЙМЕНШИХ (ДІТИ ВІКОМ 0-6 РОКІВ)

Книжки-картинки

Абетки

Віммельбухи

Збірки віршків

Казки для сімейного
читання

КНИЖКИ-КАРТИНКИ

Романа Романишин та Андрій Лесів.

Війна, що змінила Рондо.

(Арт-студія «Аграфка»,

Видавництво Старого Лева, 2015)

КНИЖКИ-КАРТИНКИ

Романа Романишин та Андрій Лесів.
Я так бачу (ВСЛ, 2018)

Романа Романишин та Андрій Лесів.
Голосно, тихо, пошепки (ВСЛ, 2017)

КНИЖКИ-КАРТИНКИ

Романа Романишин та Андрій Лесів.
Куди і звідки (ВСЛ, 2020)

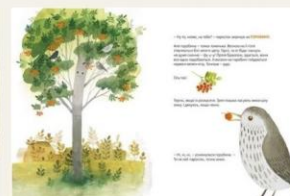
Романа Романишин та Андрій Лесів.
Зірки і макові зернята (ВСЛ, 2014)

КНИЖКИ-КАРТИНКИ

Оксана Була. День народження ялинки (ВСЛ, 2018), Туконі - мешканець лісу (ВСЛ, 2018)

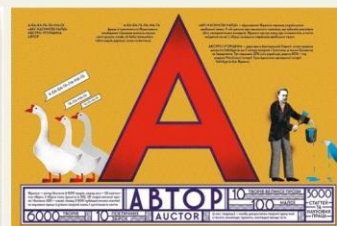
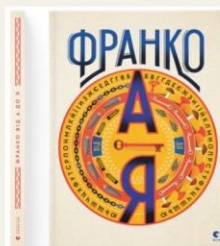

Оксана Була. Катерина Міхаліцина. Хто росте у парку» (ВСЛ, 2016).

АБЕТКИ

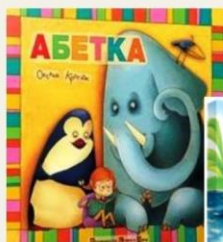
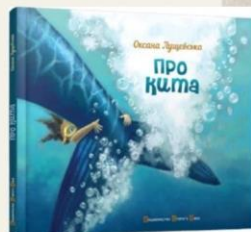
«Абетка», укладена Іваном Малковичем (А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 1999)

ЗБІРКИ ВІРШИКІВ

Вірші Оксани Луцевської

Абетки і поетичні збірки Оксани Кротюк

КАЗКИ ПРО УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЇ

Зірка Мензатюк.

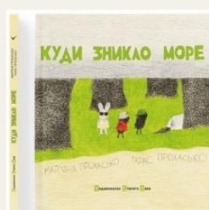
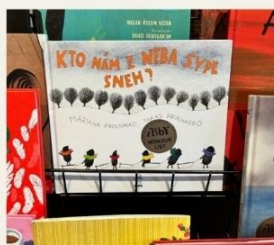
Макове князювання
(Школа, 2008)

Книга Зірки Мензатюк «Зварю тобі борщ» (ВСЛ, 2012) — чудово ілюстрована казка, яка знайомить дітей із автентичними українськими стравами — борщем, варениками, узваром.

КАЗКИ ДЛЯ РОДИННОГО ЧИТАННЯ

Тарас і Мар'яна Прохаськи. Хто зробить
сніг (ВСЛ, 2013), Куди зникло море (ВСЛ,
2014), Як зрозуміти козу (ВСЛ, 2015)

КНИГИ ДЛЯ ДІТЕЙ ВІКОМ ВІД 7 ДО 12 РОКІВ

Збірки віршів

Реалістичні оповідання

Казки

Пригодницька проза

Біографічна проза

Енциклопедичні видання

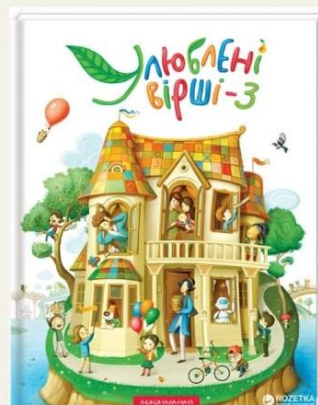

Нон-фікшн

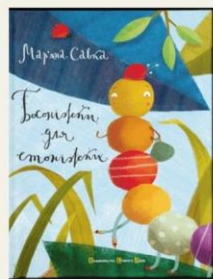
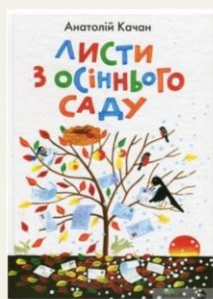

Фантастична проза

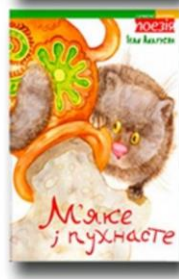
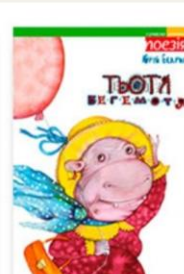
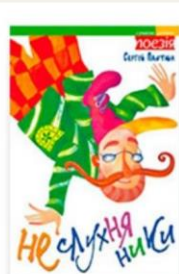
УКРАЇНСЬКА ПОЕЗІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ

Улюблені вірші, упорядковані Іваном Малковичем
(А-БА-БА-ГА-МА-ГА, 2011, 2012, 2018)

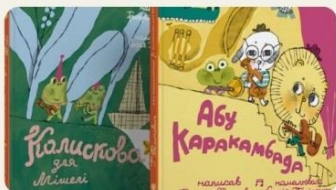
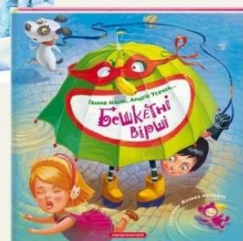
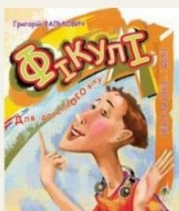

Збірки поезій Галини Кирпи, Анатолія Качана, Мар'яни Савки

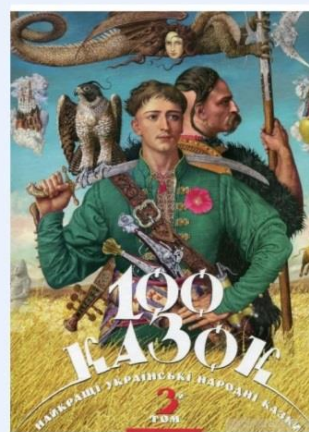
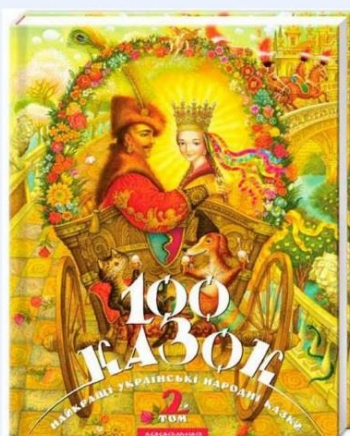
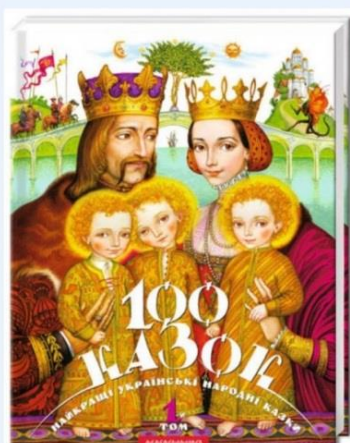
Серія "Сучасна дитяча поезія"
(Грані-Т, 2010)

Гумористична, іронічна, грайлива поезія
Григорія Фальковича, Сашка Дерманського та Галини Малик

КАЗКИ

100 казок. Три томи, упорядкованих Іваном Малковичем
(А-БА-БА-ГА-МА-ГА, 2005, 2008, 2012)

РІЗДВЯНІ КАЗКИ ТА ІСТОРІЇ

«Золотий павучок» Івана Малковича (А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2009), «Казки Різдва» Богдани Матіяш (ВСЛ, 2015), «Крамничка тітоньки Мальви» Сашка Дерманського (ВСЛ, 2014), «Одного разу на Різдво» Надійки Гербіш (ВСЛ, 2014), «Зайчикове Різдво» Івана Андрусяка (Фонтан казок, 2014), «Різдвяна казка від слона Гудзика» Лесі Ворониної (Знання, 2020), казкова повість «Різдвяна історія Ослика Хвостика» Олександра Гавроша (А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2022).

КАЗКИ І ПРИГОДНИЦЬКА ПРОЗА

Казкові пригодницькі історії і для дітей молодшого шкільного віку. Серед найвідоміших авторів – **Сашко Дерманський, Галина Малик, Леся Воронина, Сергій Гридін, Ольга Купріян, Галина Ткачук**

ОПОВІДАННЯ І КАЗКИ ПРО СУЧАСНІ РЕАЛІЇ

Галина Кирпа. Мій тато став зіркою.
Ілюстратор Оксана Була (ВСЛ, 2015)

Христина Лукашук. Казка про Майдан (ВСЛ, 2014),
Казка про Світло (Жорж, 2022)

Катерина Єгорушкіна. Мої вимушені канікули (Віват, 2022)

Олександр Михед. Півник. Котик. Шафка (ВСЛ, 2022)

Мар'яна Савка. Залізницею додому (ВСЛ, 2023)

Галина Ткачук. Блакитний записник (Віват, 2023)
Катерина Тихозора. Дім (Ранок, 2022)
Оксана Луцевська. Це тиха ніч, мій астронавте (Книголав, 2022)
Галина Осадко. Дубочок з війни (ВСЛ, 2023)

Ольга Русіна. Абрикоси зацвітають уночі (ВСЛ, 2022)
Світлана Вертола. Юна весна (Чорні вівці, 2022)
Юлія Ілюха. Зеро (Ранок, 2023)

Таня Стус. Таємні історії маленьких і великих перемог (Книголав, 2023)

Іван Андрусяк. Жерар-Партизан (Віват, 2022)

Зоряна Живка. півник (ВСЛ, 2022)
Півник-переможець (Свічадо, 2022)
Зоряна Живка. Пес Патрон. Маленька історія про велику мрію (Свічадо, 2022)

Оля Русіна. Тор – тракторець, що тягне танк (ВСЛ, 2022)
Володимир Чернишенко. Битва за місто (ВСЛ, 2022)
Сашко Дерманський, Тетяна Копитова. Клуб врятованих. Непухнасті історії (Віват, 2023)

РЕАЛІСТИЧНІ ОПОВІДАННЯ І ПОВІСТІ

Таня Стус. Моя Ба
(Ранок, 2018)

Ольга Купріян. Мирослава та інші з нашого двору (ВСЛ, 2021),

Галина Кирпа. Тринадцятий місяць у році (ВСЛ, 2017)

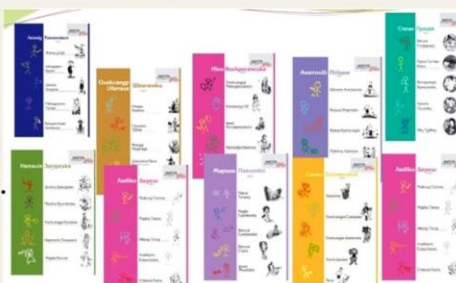
Надія Гербіш. Яблука війни (Портал, 2020)
Мене звали Мар'ям (Віват, 2017)

БІОГРАФІЧНА ПРОЗА

Наталія Савчук (Наталія Марченко). Тато мій Петлюра
(Видавництво Богдан, 2024)

Мелетич Наталка. Леся. Мандрівний клубочок (Портал, 2021)

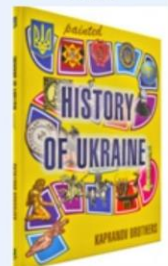
Серія біографічної прози
"Життя видатних дітей" (Грані-Т)

ЕНЦИКЛОПЕДИЧНІ ВИДАННЯ

«Україна. Від первісних часів до сьогодення» Сергія Жукова та Марії Тахтаулової (Ранок, 2021)

«Історія незалежності України» братів Капранових (Зелений пес, 2020)

Юлія Смаль та Юлія Ганик. П'ять колосків. Голодомор. Історії про те, як зникали українці (Моя книжкова полиця, 2022)

NON-FICTION

Оксана Караванська. Стильна книжка для паньанки (ВСЛ, 2015)

ПІЗНАВАЛЬНА КНИЖКА З ТВОРЧИМИ ЗАВДАННЯМИ

Оксана Кротюк. Прилетіла пташечка (Апріорі, 2017)

NON-FICTION

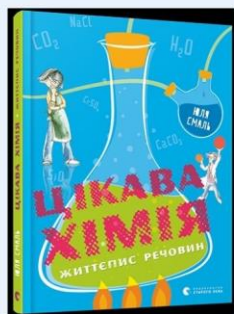

Денисенко Лариса. Майя та її мами
(Видавництво, 2017)

NON-FICTION

Смаль Юлія. Цікава хімія (ВСЛ, 2016)
Лесеві історії (ВСЛ, 2019)

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ПРОЗА ДЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА

це багата художньо-естетична парадигма, для якої характерні такі ознаки:

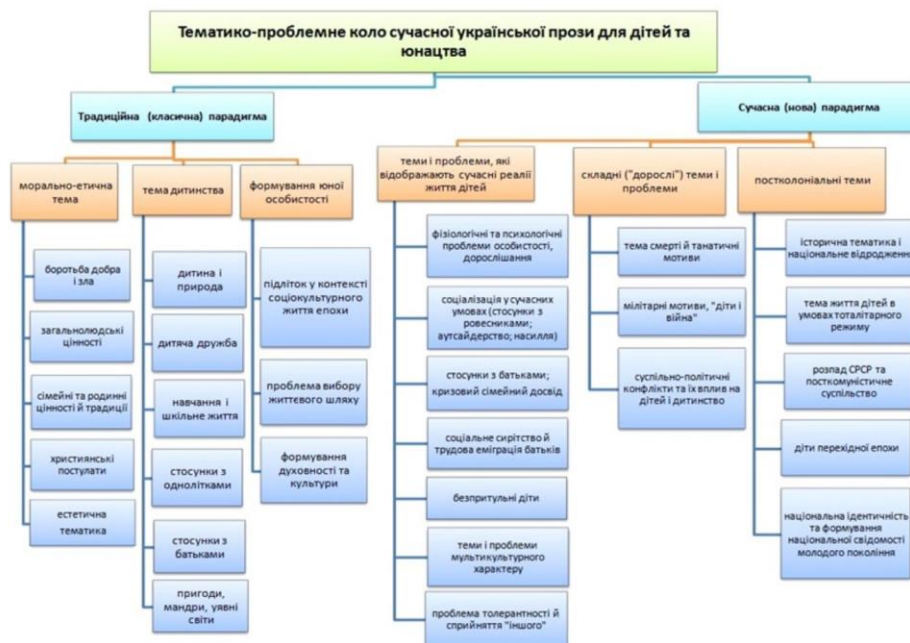
поєднання традиційних для дитячої літератури тем (морально-етичних, дитинства, дружби, родини) із новими, пов'язаними із постколоніальним подоланням тематичних табу, соціально-психологічними проблемами юної особистості у сучасних реаліях, міліарними проблемами;

розгалужена жанрова система, яку формують традиційні й новоутворені жанри, поєднані наявністю казкового, ігрового, пригодницького, фантастичного елементів як змістових й формальних якостей адресованих дітям твору;

широка типологія образів дітей-героїв в пригодницькій та реалістичній, сюжетоорієнтованій прозі для дітей;

особливі наративні типи письма, де часто оповідачем виступає дитина;

переорієнтація в поетиці з сюжету, дії на психологію персонажа та гендерне маркування підлітково-юнацької прози.

КНИГИ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ (12 - 16 РОКІВ) ТА ЮНАЦТВА (16 +)

Пригодницька проза (історична, реалістична, фантастична)

Детективна проза

Фентезі і фантастична проза

Реалістична, соціально-психологічна, шкільна проза

Біографічна і автобіографічна проза

ТЕМАТИКА

Теми дитинства, дитячої уяви, традиційно поширені в казках, а дорослішання, соціалізації дітей – оповіданнях і повістях **Івана Андрусяка, Лесі Мовчун, Зірки Мензатюк, Галини Пагутяк, Сергія Гридіна, Марії Морозенко, Оксани Луцківської, Олени Рижко** та ін.

ІНКЛЮЗИВНА ТЕМА

«140 децибелів тиші» Андрія Бачинського (ВСЛ, 2015),
«Метелики в крижаніх панцирах» Оксани Радущинської (ВСЛ, 2015),
«Трамвай № N» А. Маслюха,
«Шапочка і Кит» Катерини Бабкіної (ВСЛ, 2015),
збірка оповідань «Терра інклюзія» (Видавничий Центр «12», 2020),
«Тридцять перший меридіан» Євгенії Пірог (Видавничий Центр «12», 2019),
«Магда і вітер» Ірини Мориквас (А-БА-БА-ГА-МА-ГА, 2017)

ТАНАТИЧНІ МОТИВИ

психологічні переживання дітей з приводу смерті батьків і друзів або домашньої тварини;

смерть як припинення життя і перехід у другий вимір;

суїцидальна поведінка юних героїв, висвітлення ними розуміння та сприйняття смерті як звільнення від усіх проблем;

ракурс іронічного ставлення до смерті, дитяча «гра в смерть», актуалізація елементів містичного сюжету, танатичних топосів і локусів цвинтаря.

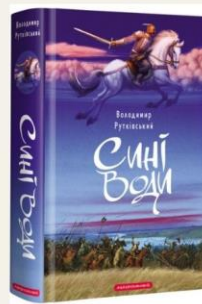
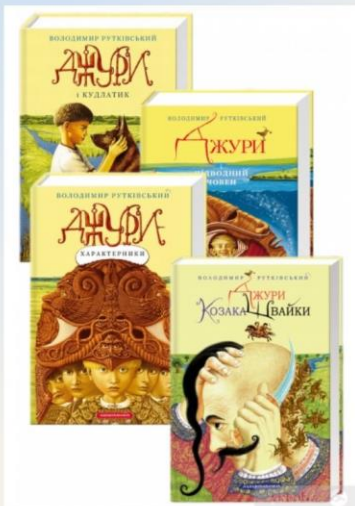
ТЕМА ВІЙНИ У АВТОБІОГРАФІЧНІЙ ПРОЗІ ДЛЯ

ПІДЛІТКІВ

Володимир Рутківський. Потерчата (Навчальна-книга – Богдан, 2013),

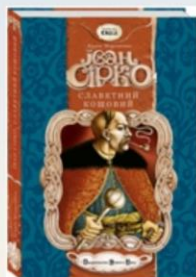
ІСТОРИКО-ПРИГОДНИЦЬКА ПРОЗА

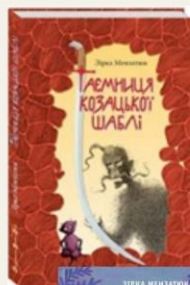
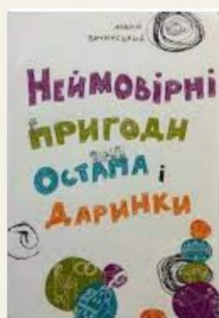
**Володимир Рутківський –
майстер історико-пригодницької
прози**

Марія Морозенко та Олександр Гаврош

- автори знакових історико-пригодницьких повістей

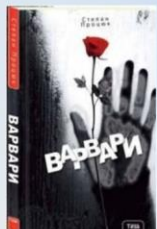

ІСТОРИКО-ПРИГОДНИЦЬКА ПРОЗА НА ЛЕГЕНДАРНІЙ ОСНОВІ

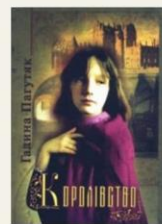
«Неймовірні пригоди Остапа і Даринки», «Канікули Остапа і Даринки», «Детективи в Артеку, або команда скарбошукачів», «Детективи з Артеку. Таємниці кам'яних могил» Андрія Бачинського; «Таємниця козацької шаблі», «Дике літо в Криму» та «Відчайдушні вершники» Зірки Мензатюк

ПОВІСТІ ПРО ДИТИНСТВО І ЖИТТЯ ДІТЕЙ В
УМОВАХ РАДЯНСЬКОГО ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

Твори, позначені політичними мотивами

«Варвари», «Вітроломи» Степана Процюка, «Хутір» Олени Захарченко,
«Як я руйнувала імперію» Зірки Мензатюк

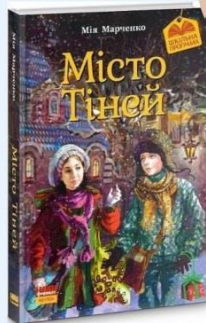
«Око світу» Галини Пагутяк - перший в українській літературі підлітковий роман про УПА, написаний на основі реальних подій. Продовження історії в романі «Нічний подорожний»

ДЕТЕКТИВНА ПРОЗА

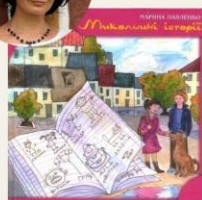
Андрій Кокотюха - майстер детективної прози для юних читачів

РЕАЛІСТИЧНО-ФАНТАСТИЧНА ПРИГОДНИЦЬКА ПРОЗА

«28 днів із життя Бурундука» Івана Андрус'яка,
«Місто тіней» Мії Марченко,
пенталогія «Русалонька з 7-В» Марини Павленко

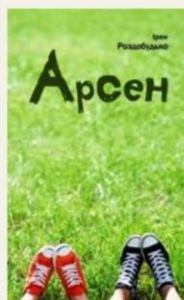
РЕАЛІСТИЧНА ПРОЗА ДЛЯ ПІДЛІТКІВ

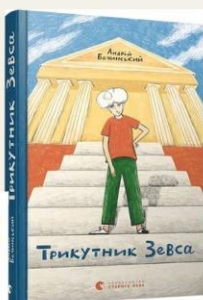
Соціопсихологічна і шкільна проза
Валентина Бердта, Сергія Грид'їна,
Дзвінки Мат'їаш, Валентини
Захабури, Олени Рижко, Юлії
Чернієнко, Марини Павленко,
Оксани Сайко, Алевтіни Шавлач

ДІВЧАЧА, ХЛОПЧАЧА ТА ГЕНДЕРНО СИМЕТРИЧНА

ПРОЗА ДЛЯ ПІДЛІТКІВ

Зростає інтерес до художніх творів, у яких, окрім пригодницького сюжету чи буття дітей, представлені різні галузі знань — фізика, хімія, мистецтво, філософія

Андрій Бачинський.
З Ейнштейном у рюкзаку (ВСЛ, 2019),
Трикутник Зевса (ВСЛ, 2020),
Ватага веселих волюцюг (ВСЛ, 2018)
Вісім крафтових історій (ВСЛ, 2023)

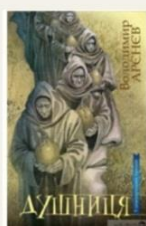
УКРАЇНСЬКЕ ФЕНТЕЗІ

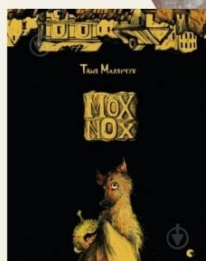
Багряна Анна. Вітрова гора. (Наш формат, 2021)

ФЕНТЕЗІ І ФАНТАСТИЧНА ПРОЗА

**Наталія Довгопол. Шпигунки з притулку
Артеміда (2019),
Мандрівний цирк Сріблястої пані (2021)**

**Володимир Аренєв. Душниця (2014)
Порох із драконових кісток (2018),
Заклятий меч (2020)**

**Таня Мальярчук. MOX
NOX (ВСЛ, 2014)**

ВИСНОВКИ

Утвердження демократичних цінностей, активна творчість дитячих письменників та осмислення ними проблем і потреб дитини в сучасному соціумі, оновлення шкільного літературного канону, посилення суспільної уваги до дитячого читання сприяють формуванню сучасної української поезії і прози для дітей як художньо-естетичного і соціокультурного феномена.

Розвивається мистецтво книжки-картинки для дітей, за допомогою яких дитина пізнає світ, реалії сьогодення.

Сучасні українські вірші для дітей вирізняються особливим тематичним звучанням, жанровим розмаїттям, яскравими персонажами, образною мовою, оригінальною фонікою, виразною метрикою і строфікою, ігровим характером. У поетичних рядках оживає казковий світ дитинства, природа. Автори передають дитячі почуття й емоції.

Сучасна українська проза для дітей вражає жанрово-тематичним багатством. Книги для родинного читання, літературні казки на різдвяну й морально-етичну тематику, про драматичні суспільні події чи національну культуру написані доступною дитині мовою, добре ілюстровані.

Пізнавальними і розважальними є пригодницько-реалістичні повісті. З героями творів читачі пізнають історію, мандрують Україною світом, проходять квести пригод, розв'язують детективні таємниці.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. 456 с.
2. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.
3. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
4. Качак Т. Б., Круль Л. М. Зарубіжна література для дітей: підручник. К.: Академвидав, 2014. 416 с.
5. Качак Т. Дитяча література та методика навчання літературного читання. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2025. 140 с.
6. Качак Т. Б. Цифрові інструменти літературної освіти в початковій школі. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 196 с.
7. Качак Т. Б. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти: збірник науково-методичних статей Івано-Франківськ: Тіповіт, 2013. 132 с. URL: <https://surl.li/yxvgcl>
8. Качак Т.Б., Круль Л.М. Дитяча література. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2014. 236 с.
9. Kachak T., Blyznyuk T. Contemporary Ukrainian Children's Poetry and Prose. In *Fieldwork in Ukrainian Children's Literature*. (pp. 169-196). Edited by Mateusz Świetlicki & Anastasia Ulanowicz. Routledge. 2025. 288 с. URL: <https://doi.org/10.4324/9781003594673-11>

10. Качак Т. Літературна освіта в Україні: промоція дитячої книги і читання. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 4. Рівне: Дятлик М., 2013. С. 239 – 246.

11. Качак Т. Б., Максименко Н. Б. Технології вивчення галузі «Мови і літератури» у початковій школі. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2011. 96 с.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативні документи

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

2. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 1-2 класи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf>

3. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. 3-4 класи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>

4. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р. Б. Шияна. Цикл I. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf>

5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р. Б. Шияна. Цикл II. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf>

Підручники та посібники

1. Качак Т. Б. Українська література для дітей: підручник. 3-тє вид., доповн. К.: ВЦ «Академія», 2025. 456 с.

2. Качак Т. Б., Круль Л. М. Зарубіжна література для дітей: підручник. К.: Академвидав, 2014. 416 с.

3. Качак Т. Б. Літературна освіта молодших школярів. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 200 с.

4. Качак Т. Б. Методика навчання літературного читання як компонент інтегрованого курсу «Дитяча література та методика навчання літературного читання»: курс лекцій. Івано-Франківськ, 2020. 172 с.
5. Качак Т. Дитяча література та методика навчання літературного читання. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2025. 140 с.
6. Качак Т. Б. Цифрові інструменти літературної освіти в початковій школі. Підручник для здобувачів вищої освіти. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2024. 196 с.
7. Качак Т. Б. Література для дітей і дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти: збірник науково-методичних статей Івано-Франківськ: Тіповіт, 2013. 132 с. URL: <https://surl.li/yxvgcl>
8. Качак Т.Б., Круль Л.М. Дитяча література. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2014. 236 с.
9. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: Підручник. К., 2001.
10. Білявська Т. М. Методика навчання літературного читання: Навчально-методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2017. 109 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi74/0055333.pdf>
11. Качак Т. Б. Академічна риторика. Підручник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2023. 216 с.
12. Капська А. Виразне читання. К.: Вища школа, 1990.
13. Кіліченко Л. М. Українська дитяча література. К.: Вища школа, 1988. 263 с.
14. Коваль Г., Захарчук З. Практикум з виразного читання. Навч.-метод. посіб. для студентів, вчителів та учнів початкових класів. Тернопіль: Астон, 2014.
15. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 280 с.
16. Коваль Г. Урок читання у початкових класах. Зміст та дидактична структура. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 80 с.
17. Максименко Н. Б., Качак Т. Б. Технології вивчення предметів галузі «Мови і літератури» в початковій школі: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2015. 100 с.
18. Марко В. Аналіз художнього твору: навч. посіб. К.: Академвидав, 2013. 280 с.
19. Науменко В. О. Психолого-педагогічні основи навчання читання у початковій школі. К.: Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. 124 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7011/1/V_Naymenko_PPONCHYPSH_2012.pdf
20. Науменко В.О. Уроки літературного читання в 2 класі. Посібник для вчителя. К. : Генеза. 2013. 175 с.
21. Науменко В.О. Уроки літературного читання в 3 класі. Посібник для вчителя. К. : Генеза. 2014. 185 с.
22. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. К: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

23. Овдійчук Л. Дитяча література. Модульний курс для студентів філологічних факультетів. Навчальний посібник. Рівне, 2008. 304 с.

24. Олійник Г. Виразне читання. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005.

25. Педагогічні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі: навчально-методичний посібник / за науковою редакцією Чабайховської М.І. Тернопіль: Мальва-ОСО, 2015. 188 с.

26. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підручник. К.: Грамота, 2012. 504 с.

27. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах. К.: Освіта, 2007. 205 с. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/SAVChENKO.pdf>

28. Ткачук Г. П. Методика позакласного читання у початкових класах: Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2010. 264 с.

Енциклопедії, довідники

1. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н. П. Наволокова. Х.: «Основа», 2012. 176 с.

2. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 1: А-К / За ред. Н.Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 824 с.

3. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т. Т. 2: Л-Я / За ред. Н.Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 864 с.

4. Літературознавча енциклопедія: у 2-х томах. / Авт.-укладач. Ю.Ковалів. К.: ВЦ «Академія», 2007.

5. Літературознавчий словник-довідник / Р.Г.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. К.: ВЦ «Академія», 1997. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Hromiak_Roman/Literaturoznavchyi_slovnyk-dovidnyk.pdf

Статті, монографії

1. Анісімова Г.О., Нікулочкіна О. В. Сучасний урок у початковій школі: традиції та інновації: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 104 с.

2. Антощук Є. Швидка педагогічна допомога. Чи варто швидко читати у початкових класах, або секрети швидкого читання. *Початкова освіта*. 2006. № 11. С. 14 – 17.

3. Бартіш С. «Молода Україна» Олени Пчілки: до питання про еволюцію концепту «дитинство». *Література. Діти. Час. Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 3. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. С. 44 – 51.

4. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. *Початкова школа*. 2010. № 9. С. 1 – 4.
5. Білоусова Н. В., Гордієнко Т. В., Насилівська І. В. Методика швидкочитання в початковій школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Вип. 51. С. 28 – 32. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5363/4787>
6. Бондаренко О. Формування читацької компетентності молодших школярів. *Початкова школа*. 2014. № 5. С. 6 – 8.
7. Вашуленко О. Емоційно-ціннісна складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра. *Початкова школа*. 2013. № 1. С. 13 – 18. URL: <https://surl.lu/vwbino>
8. Вашуленко О., Захарченко О., Левченко І. Варіативність уроків літературного читання. *Учитель початкової школи*. 2015. № 4. С. 27 – 28. URL: <https://surl.lu/pyegdi>
9. Вашуленко О. Зміст і структура читацької компетентності молодшого школяра. URL: <https://lnk.ua/RJ4PjJ3Vz>
10. Вашуленко О.В., Левченко І. В., Захарченко О. А. Варіативність уроків літературного читання. *Учитель початкової школи*. 2015. № 4. С. 27 – 31. URL: <https://surl.li/unybpt>
11. Вашуленко О. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 20 – 24
12. Вашуленко О. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект. *Початкова школа*. 2011. № 1. С. 48 – 51. URL: <https://surl.li/prform>
13. Винник В. Біблійні ремінісценції в сучасній дитячій літературі (на матеріалі циклу романів Дж. К. Ролінг «Гаррі Поттер»). *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 3. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. С. 72 – 76.
14. Вітюк В. В., Каптур Г. А. Художній текст як засіб формування творчості естетичних цінностей у майбутніх учителів початкових класів. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*. Випуск 42. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2016. С. 216 – 223.
15. Вовк О. Емоційний потенціал дитячих оповідань Володимира Винниченка. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип. 12. С. 193 – 198. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2015_12_27
16. Всеволод Нестайко. Відповідальність літератури для найменших. *Література. Діти. Час*, 1982: зб. літ.-критич. ст. про дит. л-ру. Вип. 7. К., 1982. С. 60 – 66. URL: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/34>
17. Гнідець У. С. Ідеальний реципієнт у творі для дітей «Нескінченна історія» Міхаеля Енде. *Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови*. Львів, 2007. Випуск 14. С. 218 – 225.

18. Гнідець У. Ідентичність комунікативного простору в романі «Чорнильне серце» Корнелії Функе. *Слово і час*. 2010. № 4. С. 73 – 77.
19. Гнідець У. С. Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва в світлі наукової критики. URL: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/46>
20. Гнідець У. С. Провідні тенденції розвитку сучасної німецькомовної літератури для дітей та юнацтва. *Мова і культура*. 2008. Вип. 10. Т. IX (109). С. 236 – 242.
21. Гнідець У. Романтична інтерпретація образу дитини в казковій повісті О. Пройслера «Маленький Водяник». URL: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowCategory/5?page=2>
22. Голубовська І. Шевченкове слово на уроках читання в початковій школі. *Волинь-Житомищина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. 2010. № 21. С. 282 – 290. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/6938/1/123.pdf>
23. Григорчук А., Мельник І. Виразне читання як засіб розвитку емоційно-чуттєвої сфери молодших школярів. *Початкова школа*. 2010. № 9. С. 19 – 23.
24. Григорчук А., Чеховська Л. Вивчення художнього твору. *Початкова школа*. 2005. № 7. С. 10 – 14.
25. Давиденко Г. Й. Вивчення зарубіжних творів у початковій школі. Харків: Ранок, серія «Педагогічна майстерня». 2007. 192 с.
26. Заверталюк Н.І. Екзистенційна проблематика оповідань В. Винниченка для дітей і про дітей. *Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст./ Відп. Ред. В. А. Зарва*. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2009. Вип. XX: Лінгвістика і літературознавство. С. 413 – 420. URL: <https://surl.luhlib.org/maxvjg>
27. Зборовська Н. Моя Леся Українка. Тернопіль: Джура, 2002. 228 с.
28. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 1). *Нова українська школа*. URL: <https://nus.org.ua/2017/08/15/integrované-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/>
29. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 2). *Нова українська школа*. URL: <https://nus.org.ua/2017/08/19/integrované-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2/>
30. Качак Т. Дитяча література в незалежній Україні: тенденції розвитку, яскраві постаті, знакові тексти. «Бібліотечка «ДИВОСЛОВА». 2015. № 4. 64 с.
31. Качак Т., Бенза С. Творче інтерактивне читання як ефективна форма роботи з дитячою книжкою в початковій школі. *Формування мовної особистості молодшого школяра. Інформаційний бюлетень кафедри філології та методики початкової освіти: збірник наукових праць*. Випуск 16. Івано-Франківськ: НАІР, 2016. С. 165 – 169.
32. Качак Т., Близнюк Т. Від казки до екокритики: аналіз повістей про природу Г. Пагутяк, А. Бачинського, В. Полянка. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 2 (32). С. 281 – 294. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2\(32\)-281-294](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-281-294)

33. Качак Т., Близнюк Т. Війна в сучасній українській літературі для дітей та юнацтва. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 2 (209). С. 151 – 157. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-23>
34. Качак Т.Б., Бойко М. А. Патріотичне виховання молодших школярів засобами літературно-ігрових технологій. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 6 (14). С. 263 – 274. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-6\(14\)-263-274](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-6(14)-263-274)
35. Качак Т. Дитяче читання у контексті сучасної літературної освіти. *Рідна мова. Освітній журнал фонду Просвіта та об'єднання українців у Польщі*. Польща: м. Валч. 2016. № 25. С. 48 – 55.
36. Качак Т. «Дівчачі тексти»: фемінний дискурс у сучасній українській прозі для юних читачів. *Слово і час*. 2017. № 4 (676). С. 79 – 89.
37. Качак Т. Б. Діти перехідної епохи у сучасній українській літературі для юних читачів. *Прикарпатський вісник НТШ «Слово»*. 2016. № 2 (34). С. 362 – 372.
38. Качак Т. Дослідження літератури для дітей та юнацтва: наратологічний підхід. *Наукові записки. Серія: філологічні науки*. 2017. Вип. 162. С.127 – 138.
39. Качак Т. Б., Дутчак Т. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів засобами дитячої літератури. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2024. Випуск 98. С. 52 – 57. <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.98.10>
40. Качак Т. Еволюція української прози для дітей та юнацтва під впливом зарубіжної літератури. *Ukraińskie Światy Dzieciństwa I Młodości*. / Pod red. Katarzyny Jakubowskiej-Krawczyk. Warszawa: Uniwersytet Warszawski. Katedra Ukrainistyki, 2020. Т. XVI. С. 70 – 92.
41. Качак Т. Зарубіжна дитяча література: основні аспекти вивчення. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 1. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. С. 125 – 131. URL: <https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/51>
42. Качак Т. Б. Інструменти конструювання автобіографії дитинства (на матеріалі повісті «Потерчата» Володимира Рутківського). *Наукові записки ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Літературознавство*. 2020. Вип. 1(95). С. 70 – 95 <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/literature/article/view/3159>
43. Качак Т. Б. Історико-художня проза Володимира Рутківського – феномен у сучасній українській літературі для дітей та юнацтва. URL: <http://www.chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/103>
44. Качак Т. Концепти маскулінності у пригодницькій прозі для юних читачів. *Прикарпатський вісник НТШ «Слово»*. 2017. № 3 (39). С. 188 – 200.
45. Качак, Т. Креативність учителя й учнів у процесі реалізації змісту й завдань літературної освіти у початковій школі. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. матер. V Міжнар.наук.-практ.*

Интернет-конф. (Вінниця, 22-23 квітня 2021 р.). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. № (10). С. 190 – 194.

46. Качак Т. Б. Краєвиди з дитинства: місце і простір у сучасній українській прозі для дітей. *Прикарпатський вісник НТШ «Слово»*. Івано-Франківськ, 2014. № 2 (26). С. 160 – 177.

47. Качак Т., Круль Л., Бай І. Веб-квест як засіб інтеграції мовно-літературної та мистецької освіти студентів ЗВО. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка». Серія «Психологія». Серія «Медицина»*. 2025. Вип. 7(53). С. 461 – 473. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7\(53\)-461-473](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7(53)-461-473)

48. Качак Т., Круль Л. Змістові та методичні аспекти вивчення дисципліни «виразне читання» студентами педагогічних спеціальностей. *Гірська школа Українських Карпат*. 2020. № 22. С. 105 – 111.

49. Качак Т., Круль Л. Література для дітей і дитяче читання в Новій українській школі. *Гірська школа Українських Карпат*. 2018. № 18. С. 165 – 170. <https://doi.org/10.15330/msuc.2018.18.169-174>

50. Качак Т., Круль Л. Сучасні українські книжки-картинки для дітей: ключові теми і образи. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Вип.35. С. 290 – 296. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.50>

51. Качак Т., Кульчак Х. Інфографіка як засіб візуалізації та аналізу мовно-літературного матеріалу в початковій школі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 61. Том 2. С. 188 – 195. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-31>

52. Качак Т.Б., Ленько Х. П. Формування у молодших школярів патріотичних цінностей засобами дитячої літератури. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 62. Т. 1. С. 55 – 59. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.1.11>

53. Качак Т. Б. Література для дітей та юнацтва: проблеми методології дослідження. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*. 2017. Вип. 10. С. 22 – 34.

54. Качак Т. Літературна освіта в Україні: промоція дитячої книги і читання. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 4. Рівне: Дятлик М., 2013. С. 239 – 246. URL: <https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/276>

55. Качак Т., Макара І. Формування читацької самостійності молодшого школяра. *Формування мовної особистості молодшого школяра. Інформаційний бюлетень кафедри філології та методики початкової освіти: Збірник наукових праць*. Івано-Франківськ: ІНІН, 2015. С. 370 – 376.

56. Качак Т. Б. Методика аналізу художніх текстів у процесі вивчення курсу «Зарубіжна дитяча література»: проблеми і перспективи. *Викладання зарубіжної літератури: Проблеми та досягнення. Султанівські читання: збірник статей* / відп. ред. В. Г. Матвіїшин. Івано-Франківськ, 2010. Випуск 1. С. 48–57

57. Качак Т. Нестайкові традиції у сучасній українській прозі для дітей та юнацтва. *Дивосвіт Нестайкових пригод: до 90-річчя від дня народження: матеріали Всеукраїнського круглого столу для організаторів дитячого*

читання/ Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Т. М. Кузілова. Київ, 2020. С. 53 – 62. URL: <https://surl.li/ulpcqk>

58. Качак Т. Б. Новочасні реалії літературної казки. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2023. № 61. С. 152 – 155. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2023.61.34>

59. Качак Т. Б. Особливості жанрової системи сучасної української прози для дітей та юнацтва. *Прикарпатський вісник НТШ «Слово»*. 2017. № 4 (40). 2018. № 3 (47). С. 229 – 240.

60. Качак Тетяна. Психологічно-наративний вимір сучасної української шкільної прози(на матеріалі повісті «16 весна» Василя Теремка). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Том 33 (72). № 2. Частина 2. С. 101 – 109. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.2-2/16>

61. Качак Т. Б. Подолання тематичних табу у сучасній українській прозі для дітей та юнацтва: постколоніальна практика. *Наукові праці: науково-методичний журнал*. Вип. 228. Т. 240. Філологія. Літературознавство. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2014. С. 51 – 58.

62. Качак Т. Б. Специфіка творення й функціонування образів головних героїв у пригодницькій реалістично-фантастичній прозі для юних. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Т. 2020. 31 (70). № 4. Частина 4. С. 18-23. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.4-4/04>

63. Качак Т., Старух М. Актуальні методики промоції дитячого читання. *Формування мовної особистості молодшого школяра. Інформаційний бюлетень кафедри філології та методики початкової освіти: збірник наукових праць*. Випуск 17. Івано-Франківськ: НАІР, 2016. С.170 – 175.

64. Качак Т. Б. Сучасна проза для дітей та юнацтва: гендерно симетричний формат. *Науковий вісник Східноєвропейського університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки*. 2017. № 11–12 (360 – 361). С. 45 – 53.

65. Качак Т. Б. Сучасна українська література для дітей як зміст літературної освіти. *Гірська школа Українських Карпат*. 2017. №17. С. 161 – 165. <https://doi.org/10.15330/msuc.2017.17.161-16>

66. Качак Тетяна. Сучасна українська реалістична проза для підлітків: зміна естетичної парадигми. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2018. Випуск 67. Частина 2. С. 202 – 211.

67. Качак Тетяна. Тема війни і миру в сучасній українській прозі для дітей та юнацтва. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2015. №3. С. 22 – 24.

68. Качак Т. Тема втраченого дитинства у сучасній прозі для дітей та юнацтва (на матеріалі автобіографічної прози В. Рутківського). *Вісник Прикарпатського університету. Філологія*. 2013 – 2014. Вип. 40 – 41. С. 113 – 119.

69. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. К.: Академвидав, 2018. 320 с.

70. Качак Т. Б. Типологія дитячих образів у сучасній українській реалістичній прозі для підлітків. *Прикарпатський вісник НТШ «Слово»*. 2015. № 2 (30). С. 322 – 336.
71. Качак Т. Б. Французька поезія для дітей в українських перекладах. *Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 2. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. С. 29 – 34.
72. Качак Т. Художня репрезентація автобіографічної пам'яті у сучасній українській прозі для дітей та юнацтва. *Slavica Wratislaviensia. Wielkie tematy kultury w literaturach słowiańskich* 14. *Pamięć*. 2021. Tom 173. P. 278 – 286. <https://doi.org/10.19195/0137-1150.173.23>
73. Качак Т. Чорнобиль і травма поколінь: як дитячі книги зберігають родову пам'ять. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2025. Том. 36 (75) № 1. С. 54 – 59. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.2/10>
74. Кизилова В. В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття: монографія. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 400 с.
75. Кобинець Я. Інтегроване навчання: зміна сенсу освіти та виклик для вчителів. *Освіта UA*. URL: <https://osvita.ua/school/method/85062/>
76. Коваленко Л. Формування ключових компетентностей на уроці літературного читання в 3 класі. *Початкова школа*. 2017. № 1. С. 8 – 9.
77. Кодлюк Я. Інновації у змісті підручників для початкової школи. *Початкова школа*. 2017. № 12. С. 42 – 46.
78. Кодлюк Я. Технологія організації роботи з підручником у початковій школі. URL: <https://lnk.ua/djVWpPYNk>
79. Компаній О. Формування читацьких інтересів молодших школярів із використанням мультимедіа та Інтернету. *Початкова школа*. 2013. № 3. С. 17 – 20.
80. Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів: ПАІС, 2005. 368 с.
81. Костецький А. Казки управляють життям: Сельма Лагерлеф. В кн.: *Пригоди славнозвісних книг*. К., 2005. С. 140 – 148.
82. Костецький А. Г. Сонячна країна добра. *Початкова школа*. 2000. № 2. С. 58 – 60.
83. Костюченко В. Літературними стежками. Нарис історії української літератури для дітей ХХ століття. К. «К.І.С.», 2009. 344 с.
84. Котляренко С. Виразне читання як один із засобів професійної підготовки студента-філолога. *Педагогічні науки*. 2017. Вип. 133. С. 108 – 115.
85. Круль Л. Поетика літературних казок Валерія Шевчука. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Мовознавство. Літературознавство*. № 910. Частина II. Харків, 2010. С. 246 – 251.
86. Лапіна А., Плювака В. Лінгвістичний аналіз тексту – запорука розуміння художнього твору учнями початкових класів. *Початкова школа*. 2017. № 2. С. 17 – 18.

87. Ленська С. В. Образ дітей війни у творах Гр. Тютюнника, В. Близнеця, М. Вінграновського. Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст./ Відп. Ред. В. А. Зарва. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2009. Вип. XX. С. 373 – 381. URL: <https://surl.li/npzzct>
88. Лепська І. Найкращі досягнення у популяризації читання. URL: <https://surl.li/fumrls>
89. Лиховид І. Розбираємо інтегроване навчання «на атоми» разом з Інною Дьоміною або Чому інтеграція – це не страшно. *Нова українська школа*. URL: <https://nus.org.ua/2024/07/10/rozbyrayemo-integrovane-navchannya-na-atomy-razom-z-innoyu-dominoyu-abo-chomu-integratsiya-tse-ne-strashno/>
90. Мартиненко В.О. Робота з дитячою книжкою у структурі читацької діяльності учнів 1-2 класів. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / ред. кол.; наук. ред. О.М. Топузов*. Київ: Педагогічна думка, 2012. Вип. 12. С. 519 – 527. URL: <https://surl.li/xmnywh>
91. Мартиненко В. Сутнісні характеристики читацької компетентності молодших школярів. *Початкова школа*. 2013. № 12. С. 3 – 7. URL: <https://lnk.ua/6y4Xk7BNX>
92. Мартиненко В. Сучасні тенденції розвитку читацької діяльності молодших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2017. № 23 (2). С. 189 – 190. URL: <https://lnk.ua/QRVdWoke3>
93. Мартиненко В. Читацька діяльність молодших школярів: сучасні тенденції розвитку. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 16 – 20. URL: <https://lnk.ua/mk4kDoReL>
94. Марченко Н. КЛЮЧ до читання. *Початкова школа*. 2016. № 5. С.33 – 37.
95. Марченко Н. Література для дітей і юнацтва незалежної України (1991–2023 рр.): соціокультурний аспект. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*. 2024. Вип. 1(1). С. 13 – 36. <https://doi.org/10.15330/clid.1.1.13-36>
96. Марченко Н. Літературно-критична та наукова рецепція життєвого та літературного спадку Всеволода Нестайка. *Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс*. 2025. Вип. 2. № 1. С. 34 – 57. <https://doi.org/10.15330/clid.2.1.34-57>
97. Мірошніченко Л. Ф., Мірошникова Н. О. Шляхи аналізу художнього тексту: класифікація, стисла характеристика (У шкільній практиці. У сучасному літературознавстві). *Всесвітня література у середніх навчальних закладах України*. 2001. № 5. С. 15 – 17.
98. Мірошнікова А. Словник НУШ: Інтегроване навчання. *Освіторія*. URL: <https://osvitoria.media/experience/slovnyk-nush-integrovane-navchannya/>
99. Науменко В. Навчання вдумливого читання і розуміння художнього твору. *Початкова школа*. 2008. № 7. С. 50 – 51.
100. Науменко В., Рогоча Г. Робота з пошуковою таблицею в системі формування навички читання в учнів. *Початкова школа*. 2010. № 6. С. 15 – 16.
101. Новаківська Л.В. «Молода Україна» Олени Пчілки та її погляди на проблеми дитячого читання. *Актуальні проблеми слов'янської філології*:

Міжвуз. зб. наук. ст./ Відп. Ред. В. А. Зарва. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2009. Вип. XX: Лінгвістика і літературознавство. С. 266 – 274. URL: <https://litmisto.org.ua/?p=25603>

102. Ніколенко Л. Інтеграція в НУШ: інтеграційний підхід у початковій загальній освіті. URL: <https://osvitaua.com/2020/02/88064/>

103. Павленко В. В. Педагогічні умови для розвитку креативності учнів у сучасному педагогічному процесі. *Проблеми освіти: збірник наукових праць / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*. Вінниця: ТОВ «Нілон-ЛТД», 2018. Вип. 88 (частина 2). С. 138 – 148.

104. Павленко В.В. Розвиток креативності учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва. *Проблеми освіти: збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. Вип. 92. С. 106–111. URL: <https://surl.li/zosfwj>

105. Пальченко І. Г. Про навчання дітей швидкочитання та каліграфічного письма. *Початкова школа*. 1993. № 4. С. 15 – 18.

106. Пінчук Г. Робота з удосконалення техніки читання. *Початкова школа*. 1997. № 11. С. 8 – 11.

107. Резніченко Н. Казковий світ Всеволода Нестайка (на прикладі трилогії про сонячних зайчиків). *Літературознавчі студії*. 2012. Вип. 35. С. 544 – 549.

108. Родюк Н.Ю., Голюк О.Я. Особливості методичних аспектів у формуванні читацької культури учнів початкової школи за допомогою інноваційних технологій. *Інноваційна педагогіка. Теорія та методика навчання (з галузей знань)* Випуск 25.Т.1. 2020. С.100 – 103.

109. Романюк С., Богданець-Білокаленко Н. Особливості методики класного читання. *Рідна мова. Освітній кварталник Українського вчительського товариства у Польщі*. № 26. м. Валч, Польща, 2016. С. 29 – 36. URL: <https://chl.kiev.ua/key/Books/ShowBook/509>

110. Савченко О. Я. Етапи опрацювання художніх творів на уроках читання. *Початкова школа*. 2005. № 9. С. 22 – 27.

111. Савченко О. Інноваційний потенціал підручника з читання. *Педагогічний журнал*. 2019. № 3. С. 65 – 71. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-65-71>

112. Савченко О. Літературне читання: інтерактивні методи і прийоми. *Початкова школа*. 2017. № 4. С. 34 – 40.

113. Савченко О. Методика роботи з ілюстративним матеріалом на уроках літературного читання. *Початкова освіта*. 2016. № 12. С. 4 – 9.

114. Савченко О. Методичний потенціал нового підручника з літературного читання у 3-му класі. *Проблеми сучасного підручника*. К.: Наукова думка, 2020. Вип. 25. С. 133 – 148. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2020-25-133-148>

115. Савченко О. Розвиток творчої діяльності учнів на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2016. № 8. С. 10 – 14. URL: <https://surl.li/hhrxrm>

116. Савченко О. Розуміння молодшими школярами літературних творів: сутність процесу і засоби формування. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 6 – 11.
117. Савченко О. Сучасний урок: суб'єктивність навчання і варіативність структури. *Початкова школа*. 2011. № 9. С. 11 – 15.
118. Савченко О. Щоб книга увійшла у життя дитини: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Початкова школа*. 2016. № 5. С. 22 – 26.
119. Скобелева-Салогуб Н. Володимир Винниченко: про дітей і для дітей. *Слово і час*. 1999. №7. С. 60 – 67.
120. Сокол М. Формування бібліотечно-бібліографічних знань та культури читання – один з напрямків розвитку творчої компетентності читачів в умовах сучасної школи. Навчальний посібник. *На урок*. URL: <https://surl.li/fhsvsz>
121. Тарасинська І. З., Нечепоренко Л. В. Леся Українка і діти. *Актуальні проблеми слов'янської філології: Міжвуз. зб. наук. ст./ Відп. Ред. В. А. Зарва*. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2009. Вип. XXI: С. 166 – 173. URL: <https://litmisto.org.ua/?p=25747>
122. Тарас Шевченко для дітей та учнів НУШ. URL: <https://www.lycem-dydytyny.com/taras-shevchenko-dlia-ditej/>
123. Ткачук Г. В Країні Сонячних Зайчиків: (робота з дит. кн. В. Нестайка у 3 кл.). *Початкова школа*. 2010. № 3. С. 18–21.
124. Ткачук Г. Роль і місце дитячої книжки у розвитку творчої особистості дитини-читача. *Початкова школа*. 2016. № 5. С. 27 – 30.
125. Ткачук Г. Твори Григора Тютюнника у духовному становленні молодшого школяра (Позакласне читання). *Початкова школа*. 2012. № 4. С. 14 – 17.
126. Ткачук Г. Уроки літературного читання за творами Лесі Українки як засіб формування читацької самостійності. *Початкова школа*. 2011. № 2. С. 20 – 25.
127. Ткачук Г. «Шевченкові уроки» – в кожную школу і родину. *Початкова школа*. 2014. № 3. С. 1 – 3.
128. Ткачук Г. «Шевченкові уроки» – в кожную школу і родину. *Початкова школа*. 2014. № 4. С. 55 – 58.
129. Троян І. «Від патетичного Кобзаря до дружнього Ше»: як провести не нудний урок про Тараса Шевченка. *Знайшов*. URL: https://znayshov.com/News/Details/vid_patetychnoho_kobzaria_do_druzhnoho_she_Yak_provesty_ne_nudnyi_urok_pro_tarasa_shevchenka
130. Трунова В. Методика позакласного читання в основний період. *Початкова школа*. 2012. № 7. С. 51 – 57.
131. Трунова В. Методика позакласного читання в підготовчий і початковий періоди. *Початкова школа*. 2011. № 10. С. 20 – 23.
132. Федоренко І.Т. Система вправ для вдосконалення читання школярів. *Початкова школа*. 1989. № 11.
133. Франко І. Байка про байку. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=21954>

134. Формування системи бібліотечно-бібліографічних знань школярів.
URL:
https://12g.at.ua/index/formuvannja_sistemi_bibliotechno_bibliografichnikh_znan_shkoljariv/0-60?utm_source=chatgpt.com
135. Хома О. М. Робота з дитячою книжкою на уроках читання в початковій школі. *Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи*. 2023. № 1. С. 29 – 33. <https://doi.org/10.32782/ped-uzhnu/2023-1-6>
136. Хороб М. Художні маркери дитинства в сучасній українській літературі (на матеріалі «Миколчиних історій» Марини Павленко). *Література. Література. Діти. Час: Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 4. Рівне: Дятлик М., 2013. С. 185 – 191.
137. Чістякова В. Робота над словом (Урок з літературного читання для учнів 2 класу). *Початкова освіта*. 2016. № 6. С. 9 – 11.
138. Шалагінов Б. Б. Дитяча література: до концепції історичної періодизації. *Слово і Час*. 2013, № 8. URL: <https://surl.li/dnlrqm>
139. Шалагінов Б. Б. Зарубіжна література: Від античності до початку XIX ст.: Іст.-естетич. нарис. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. 360 с.
140. Шлепакова Т. Промоція літератури та читання: сучасний досвід України. URL: <https://surl.li/dqdfzk>
141. Як цікаво розповісти про Шевченка: інтегрована тема для 2-го класу. *НУШ*. URL: <https://nus.org.ua/2020/03/02/yak-tsikavo-rozpovisty-pro-shevchenka-integrovana-tema-dlya-2-go-klasu/>
142. Kachak T., Blyznyuk T. Children's Voices of War Victims in "Stolen Child" by Marsha Forchuk Skrypuch. *Children's Literature: Interdisciplinary Discourse*. 2024. № 1(1). P. 67–77. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/clid/article/view/8275/8431>
143. Kachak T., Blyznyuk T. Contemporary Ukrainian Children's Poetry and Prose. In *Fieldwork in Ukrainian Children's Literature*. Edited by Mateusz Świetlicki & Anastasia Ulanowicz. Routledge, 2025. P. 169-196. <https://doi.org/10.4324/9781003594673-11>
144. Kachak T., Blyznyuk T. Ecological Catastrophe in the Dystopia Novels of Tanya Malyarchuk and Serhiy Oksenyk. *Children's Literature: Interdisciplinary Discourse*. 2025. Vol. 2(1). P. 58–74. <https://doi.org/10.15330/clid.2.1.58-74>
145. Kachak T., Blyznyuk, T. Eco-Rebels in Contemporary Ukrainian Children's Literature as a Tool for Forming Readers' Eco-Activity. *Humanities*. 2025. Vol. 14(6). 124. <https://doi.org/10.3390/h14060124>
146. Kachak T. Blyznyuk, T. Research of Children's Literature in Ukrainian Scientific Discourse. *Magistra Iadertina*. 2024. Vol. 19 (2). P. 177-207. <https://hrcak.srce.hr/327650>
147. Kachak T., Blyznyuk T., Krul L., Voloshchuk H., & Lytvyn N. Children's literature research: receptive-aesthetic aspect. *Apuntes Universitarios*. 2022. 12(3). P. 76 – 93. <https://doi.org/10.17162/au.v12i3.1104>
148. Kachak T. B. Digital Instruments of Literary Education of Future Primary School Teachers in the Conditions of Distance Learning. *Information Technologies*

and Learning Tools. 2021. Vol. 86. No. 6. P. 144–16.
<https://doi.org/10.33407/ilt.v86i6.4079>

149. Kachak Tetiana. Social Orphanhood in Contemporary Ukrainian Literature for Children and Young People. *Libri & Liberi*. 2022. Vol. 11 (1). P. 13 – 33.
<https://doi.org/10.21066/carcl.libri.11.1.1>

150. Kachak T. The Image of Home as a Marker of Safety/Danger in Contemporary Literature for Children and Youth. *Astraea*. 2024. 5(2). 50-68.
<https://doi.org/10.34142/astreaa.2024.5.2.03>

151. Świetlicki M., & Ulanowicz A. (Eds.). *Fieldwork in Ukrainian Children's Literature* (1st ed.). Routledge, 2025. <https://doi.org/10.4324/9781003594673>

Художні твори та хрестоматії

1. Антологія української літератури для дітей. К.: Веселка, 1994.
2. Дитяча зарубіжна література. 2 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 184 с.
3. Дитяча зарубіжна література. 3 клас: Навч. посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 272 с.
4. Дитяча зарубіжна література. 4 клас: Навчальний посібник / Упор.: Шост Н. Б., Чередниченко Д. С. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2009. 344 с.
5. Зарубіжна літературна казка. Посібник-хрестоматія з зарубіжної дитячої літератури. К.: Ленвіт, 2003. 592 с.
6. Леся Українка. В дитячому крузі. Вірші, віршовані казки, уривки з поем. Львів: Видавництво «Каменярь», 1986. URL: <https://surl.li/vukiph>
7. Мовчун А. І., Варавакіна З. Д. Рідне слово. Українська дитяча література. У 2-х книгах. К.: Арій, 2007.
8. Пчілка Олена. Годі, діточки, вам спать! Вірші, оповідання, казки, Фольклорні записи. К.: Веселка, 1991. 334 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kosach_Olha/Hodi_ditochky_vam_spat.pdf
9. Рідне слово. Українська дитяча література: хрестоматія у 2-х книгах. Кн. 1 / Ред. О. І. Цибульська. К.: Либідь, 1999. 400 с.
10. Рідне слово. Українська дитяча література: хрестоматія у 2-х книгах. Кн. 2 / Ред. О. І. Цибульська, А. І. Мовчун, М. Ф. Черній. К.: Либідь, 1999. 552 с.
11. Світ від А до Я. Хрестоматія світової літератури для початкової школи. У 3-х кн.: Кн. 1. Австралія – Ірландія. / Упорядники Г. Кирпа, Д. Чередниченко. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 368 с.
12. Світ від А до Я. Хрестоматія світової літератури для початкової школи. У 3-х кн.: Кн. 2. Ісландія-Португалія. / Упорядники Г. Кирпа, Д. Чередниченко. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. 368 с.
13. Українська дитяча література: Хрестоматія. / Вступна ст. та упорядкув. Л.П.Козачок. 2-ге вид., стер. К.: Вища школа, 2002. 519 с.
14. Українська дитяча література. Хрестоматія: У 2 ч.: Навч.посібник /Упоряд: І.А.Луценко, А.М.Подолинний, Б.Й.Чайковський. К.: Вища школа,1992.

15. Шевченко Т. Дитячий Кобзар. Львів: ВСЛ, 2023. 64 с.
16. 100 казок: Том 1 / упоряд. І. Малкович; худож. В. Єрко, О. Колесников, К. Лавро, В. Пальчун, О. Петренко-Заневський, В. Харченко, К. Штанко. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. 160 с.
17. 100 казок: Том 2 / упоряд. І. Малкович; худож. К. Лавро, І. Коршунов, В. Пальчун, В. Єрко, І. Ключковська. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2008. 128 с.
18. 100 казок: Том 3 / упоряд. І. Малкович; худож. К. Штанко, В. Єрко, К. Лавро, О. Петренко-Заневський, В. Пальчун, І. Коршунов, І. Сулима, В. Гаркуша. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2012. 128 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.chl.kiev.ua/key/> – «КЛЮЧ: Краща література юним читачам» (електронний ресурс Національної бібліотеки для дітей та юнацтва)
2. <http://chytanka.com.ua/> – Читанка – перегляд та читання книг для дітей, виданих у ХХ столітті.
3. <https://mala.storinka.org/> – Мала сторінка.
4. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/clid> – науковий журнал Карпатського національного університету імені Василя Стефаника «Дитяча література: інтердисциплінарний дискурс»
5. <https://www.barabooka.com.ua/> – БараБука. Простір української дитячої книги

Для нотаток

This image shows a full page of blank, lined paper. It features approximately 20 evenly spaced horizontal black lines across its entire width, providing a template for handwriting practice or general note-taking. The margins are consistent on all sides.

ББК 83.8. К 31.

УДК 087.5: 37.016:808.1 (072)

ISBN 978-617-8768-13-3

Качак Т. Дитяча література та методика навчання літературного читання. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2025. 160 с.

Авторка:

Качак Тетяна Богданівна, докторка філологічних наук, професорка кафедри початкової освіти та освітніх інновацій Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Рецензенти:

Мафтин Наталія Василівна, докторка філологічних наук, професорка кафедри української літератури Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Круль Лариса Миколаївна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.

Друк цифровий.

Гарнітура Times New Roman.

Умовн. друк. арк. 9,03

**ВИДАВНИЦТВО
“НАІР”**

Івано-Франківськ, вул. Височана, 18,

(050) 433-67-93

email: fedorynrr@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи №4191 від 12.11.2011р.